

BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik 2011 v2.11

*Keurmerk voor duurzame vastgoedobjecten,
inclusief het beheer en gebruik*

Beoordelingsrichtlijn Bestaande Gebouwen

Afdrukdatum: 10 februari 2012

Uitgave:

**Stichting Dutch Green Building Council
Postbus 1819
3000 BV Rotterdam**

Wijzigingen

Alle wijzigingen van versie tot versie worden gepubliceerd op www.breeam.nl.

Dutch Green Building Council
Bezoekadres: Stationsplein 45, A6.016
3013 AK ROTTERDAM

E-mail: secretariaat@dgbc.nl voor algemene informatie
E-mail: helpdesk@dgbc.nl voor inhoudelijke vragen / opmerkingen

Telefoon: +31(0)10 20 659 33
Fax: +31(0)10 413 01 75

www.dgbc.nl
www.breeam.nl
www.wiki.dgbc.nl

© Dutch Green Building Council

De BREEAM naam en het BREEAM logo zijn geregistreerde handelsmerken van BRE Global, Engeland
De BREEAM-NL naam en het BREEAM-NL logo zijn geregistreerde handelsmerken van DGBC

Stichting Dutch Green Building Council

De Dutch Green Building Council (DGBC) is een onafhankelijke stichting die het BREEAM-NL duurzaamheidskeurmerk heeft ontwikkeld voor Nederlandse gebouwen, gebieden en infrastructuur. Zij verstrekt certificaten aan projecten waarvan de mate van duurzaamheid is beoordeeld volgens vooraf gestelde criteria die zijn vastgelegd in een Beoordelingsrichtlijn (BRL). De BREEAM-NL familie van keurmerken is volledig gebaseerd op, en volgt in zeer grote mate het internationale BREEAM, ontwikkeld door de BRE in Engeland (zie verder onder BREEAM).

In de voorliggende beoordelingsrichtlijn, genaamd BREEAM-NL Bestaande Bouw & Gebruik, vindt u alle informatie over de Nederlandse versie van het keurmerk voor bestaande gebouwen, het beheer, en het gebruik van die gebouwen. Het keurmerk voor nieuwbouwprojecten is genaamd BREEAM-NL Nieuwbouw en dat voor gebiedsontwikkeling heet BREEAM-NL Gebiedsontwikkeling. Dit document behandelt uitsluitend BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik. Het is van groot belang het schema te kiezen dat past bij uw project; neemt u bij twijfel contact op met DGBC.

Voor informatie over dit en de andere BREEAM-NL keurmerken kunt u terecht op www.breeam.nl.

BREEAM

Het keurmerk BREEAM staat voor 'Building Research Establishment Environmental Assessment Method'. en is een meetinstrument voor de beoordeling van de duurzaamheid van gebouwen. Bij het beoordelen van de gebouwen wordt naast het gebouw zelf, ook het beheer en het gebruik meegenomen. BREEAM is ontwikkeld door het Centre for Sustainable Construction, onderdeel van het Engelse Building Research Establishment Global (BRE Global Engeland).

Schemabeheer

BREEAM-NL wordt ontwikkeld en beheerd door DGBC onder licentie van BRE Global Ltd. Nederland is formeel door de BRE erkend als 'National Scheme Operator' (Schemabeheerder) en is derhalve als enige partij in Nederland gerechtigd dit keurmerk te voeren.

DGBC is als Schemabeheerder verantwoordelijk voor de inhoud en het goed functioneren van de BREEAM-NL Beoordelingsrichtlijnen. De interne organisatie is daartoe verdeeld in een projectbureau, een bestuur en een onafhankelijk College van Deskundigen (CvD). Het CvD heeft als primaire taak het bewaken van de kwaliteit en het functioneren van de BREEAM-NL schema's. Het CvD stelt zich daartoe onafhankelijk op ten opzichte van zowel projectbureau als bestuur. Zowel het CvD als het bestuur zijn -onbezoldigd- samengesteld op basis van het 'all parties concerned' principe en vertegenwoordigen derhalve de relevante belanghebbende partijen.

Om de onafhankelijkheid van toetsing te borgen wordt voor de BREEAM-NL keurmerken een drie-partijen-certificeringssysteem gehanteerd. Het project (gebouw, gebied, infra-werk) bouwt het dossier op en onderbouwt de beoogde score met bewijsmateriaal; een onafhankelijk assessor toetst de juistheid en volledigheid van het dossier en stelt de kwalificatie van het project vast; DGBC toetst steekproefsgewijs het werk van de assessor.

DGBC wordt in haar activiteiten ondersteund door een groot aantal organisaties die allen een duurzaamheidsambitie hebben en de doelstellingen van DGBC onderschrijven. Deze participanten zijn actief bij de ontwikkeling en de voortdurende verbetering betrokken. Meer informatie over DGBC en over het participantschap vindt u op onze website www.dgbc.nl.

Colofon

Bij de ontwikkeling de Nederlandse versie BREEAM-NL Bestaande Bouw & Gebruik op basis van het Engelse BREEAM In Use is een groot aantal personen betrokken geweest om zodoende een goede aansluiting op de Nederlandse situatie te realiseren. Bij de ontwikkeling van de BRL zijn de volgende personen betrokken geweest:

- * Bertine van Brakel, C2N B.V.
- * Leon Burdorf, Grontmij Nederland B.V.
- * Dong Cao, Dutch Green Building Council
- * Steven Mast, Smits van Burgst Raadgevend Ingenieursbureau
- * Jan Roersen, Grontmij Nederland B.V.
- * Bas Rutgers, Smits van Burgst Raadgevend Ingenieursbureau
- * Isolda Strom, DHV B.V.
- * Sannie Verweij, Dutch Green Building Council
- * Esther Ruijvoorn, MAT25
- * Frank Kroese, Stevens van Dijck
- * Dominique Masen, Stevens van Dijck
- * Michel Mooij, Workspace
- * Lennard de Wit, AOS Studley
- * Bart Groot, AOS Studley
- * Marian Rodenburg, Techniplan
- * Esther Gerritsen, Techniplan
- * Erik van Garsel, Intron
- * Dong Cao, Dutch Green Building Council
- * Rinke Feenstra, Dutch Green Building Council
- * Sannie Verweij, Dutch Green Building Council
- * Robert Bakker, Redevco B.V.
- * Joost Bennekens, TRAJECT Vastgoed Advies Groep
- * Johan Buijs, Nieuwe Steen Investments (NSI)
- * Hans Copier, ING Real Estate
- * Herman Eijdem, Rijksgebouwendienst
- * Rene Hersbach, ING Real Estate
- * Jan Pieter Klep, DTZ Zadelhoff
- * Agnita Korsten, AOS Studley
- * Erik van Langeveld, Bouwfonds Real Estate Investment Management R.E.I.M.
- * Jan Roersen, w4y
- * Hans Scherpenzeel, Agentschap NL
- * Patrick Teunissen, Gemeente Amsterdam, Dienst Milieu en Bouwtoezicht
- * Stefan van Uffelen, Dutch Green Building Council
- * Ginette Uijttendijk, ING Real Estate
- * Sanne Uiterwaal, De Alliantie Concern
- * Rogier Verbeek, Facilicom
- * Alex Vermeulen, Rijksgebouwendienst
- * Henk Vlug, Fortrus
- * Klaas Voet, Corio Nederland B.V.
- * Erwin Wessels, Nieuwe Steen Investments (NSI)
- * Edwin van Eekhoven, C2N B.V.
- * Hans van Brakel, C2N B.V.

Daarnaast is de DGBC veel dank verschuldigd aan BRE Global die de vertaling mogelijk maakte en aan alle personen en participanten die via de klankbordgroepen, pilots en op andere wijze feedback en aanbevelingen hebben geleverd. Veel daarvan is in de vragen van deze versie verwerkt. Indien u zelf ook nadere input wenst te leveren is dat mogelijk, aangezien de beoordelingsrichtlijn grotendeels via een 'open source'-benadering tot stand komt waarbij hulp, kennis en expertise uit de markt essentieel is. Input kunt u leveren via helpdesk@dgbc.nl of door direct contact op te nemen met 1 van de DGBC medewerkers.

Algemene Informatie

Er worden steeds hogere eisen gesteld aan de duurzaamheid van gebouwen. In Nederland waren de eisen voor duurzame gebouwen tot voor kort niet geharmoniseerd. Door implementatie van de BREEAM-systematiek is een goed beoordelingskader beschikbaar om de duurzaamheidsprestatie van bestaande gebouwen op een onafhankelijke en eenduidige wijze vast te stellen. BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik (hierna, BREEAM-NL BBG) sluit aan op de door BRE Global ontwikkelde internationale Code for a Sustainable Built Environment (CSBE). Deze CSBE vormt ook de basis voor de andere BREEAM keurmerken, zoals bijvoorbeeld BREEAM New Build (zowel internationaal als ook de lokale BREEAM schema's zoals BREEAM-NL in Nederland).

De internationale Code for a Sustainable Built Environment (CSBE) is een kader voor duurzaamheid beoordeling. De CSBE zijn strategische uitgangspunten en eisen die een geïntegreerde aanpak definiëren voor het ontwerp, beheer, evaluatie en certificatie van de ecologische, sociale en economische gevolgen van de gebouwde omgeving. Op het hoogste niveau van deze code wordt er een visie gevormd voor een duurzame gebouwde omgeving. CSBE wordt vervolgens geïnterpreteerd in een Core Technical Standard en een Core Process Standard, beiden ondersteund door de Core Science base.

De BREEAM Core Standard bestaat uit twee aparte, maar gerelateerde documenten. Enerzijds zijn dit de technische eisen in de Core Technical Standard (CTS) en anderzijds de proces eisen in de Core Process Standards (CPS). Deze documenten bevatten lijsten met eisen waaraan een Scheme Operator (zoals de DGBC dat is voor Nederland) moet voldoen om de naam BREEAM te mogen voeren.

De eerste versie van BREEAM-NL BBG was bijna identiek aan BREEAM In-Use International. Er zijn voor de Nederlandse versie in de loop der tijd vragen gewijzigd en toegevoegd. In de toekomst zullen de Nederlandse versie en de internationale versie via de internationale governance structure weer steeds meer op elkaar afgestemd worden. Verschillende landen zullen hun ervaringen en feedback met de BRE delen, zodat er gezamenlijk aan een verbeterde BREEAM In Use International kan worden ontwikkeld. Dit kan ook weer tot nieuwe versies van BREEAM-NL BBG leiden.

BREEAM-NL BBG versie 2011 1.0 is in overleg met belanghebbende groeperingen opgesteld in december 2010, voorgelegd aan de Centrale Adviesgroep van de DGBC en vastgesteld door het Bestuur van de DGBC. Versie 2011 2.0 is opgesteld in juni 2011. Versie 2011 2.11 in januari 2012.

BREEAM-NL Experts & Assessoren

Waar BREEAM In-Use International 'assessoren' en 'auditors' kent, wordt in Nederland onderscheid gemaakt tussen 'experts' en 'assessoren'.

* De BREEAM-NL expert is een gekwalificeerde procesmanager en inhoudsdeskundige met betrekking tot BREEAM-NL BBG en heeft hiertoe een opleiding gevolgd. De expert ondersteunt de opdrachtgever met betrekking tot de vereisten van het BREEAM-NL certificaat. Tevens kan de expert op deze manier

voorwerk doen voor de assessor bij de opbouw van een dossier met bewijsmateriaal. Op basis van dit dossier doet een onafhankelijke assessor de definitieve BREEAM-NL beoordeling. De expert mag werkzaam zijn bij de eigenaar/ ontwikkelaar / opdrachtgever of als externe deskundige worden ingehuurd.

* De assessor is een onafhankelijke, gekwalificeerde en bij de DGBC geregistreerde beoordelaar met betrekking tot BREEAM-NL BBG, werkzaam voor een Licentiehoudende Organisatie ('Licensed Organisation'). De assessor kan zich laten ondersteunen door een expert bij het verzamelen van bewijsmateriaal, maar is te allen tijde eindverantwoordelijk voor het beoordelingsrapport op basis waarvan de DGBC vaststelt of een certificaat verleend kan worden.

De gebruiker van deze beoordelingsrichtlijn wordt geacht op de hoogte zijn van de inhoud van de BREEAM-NL Operations Manual, waarin in detail staan vermeld de werkwijze, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, wijze van indienen van beoordelingsrapporten, versienummering, registratie enz. De Operations Manual gaat, bij eventuele tegenstrijdigheden in procedures, boven de beoordelingsrichtlijn. De Operations Manual is op de BREEAM-NL website te raadplegen en te downloaden.

Intellectueel Eigendom

Deze beoordelingsrichtlijn, de Operations Manual en gerelateerd materiaal dat op de DGBC websites wordt gepubliceerd en beschikbaar wordt gesteld voor downloads, mag vrijelijk gebruikt worden maar blijft intellectueel eigendom van BRE Global. Dit materiaal mag niet in een misleidende context of voor commerciële doeleinden gebruikt worden. Als het materiaal aan anderen beschikbaar gesteld wordt, dan is bronvermelding vereist.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	8
1.1. Wat is BREEAM en wat is BREEAM-NL?	8
1.2. BREEAM-NL Nieuwbouw en BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik	9
1.3. Betrouwbaarheid BREEAM	9
1.4. Samenvatting onderwerpen in de BREEAM-NL BBG beoordelingsrichtlijn	10
1.5. Zelf-assessment of certificeren	11
2. Reikwijdte BREEAM-NL BBG	12
2.1. Onderwerp van beoordeling	12
2.2. Gebouwdefinitie	12
2.3. Projecttypen die met BREEAM-NL BBG beoordeeld kunnen worden	12
2.4. Gebouwtypen die met BREEAM-NL BBG beoordeeld kunnen worden	13
3. Score en Kwalificatie	14
3.1. Drempelwaarden per kwalificatie	14
3.2. Weging	14
4. Stroomschema	16
5. Begrippenlijst	18
Basis Gebouwgegevens	20
01 Management	23
02 Gezondheid	48
03 Energie	92
04 Transport	146
05 Water	163
06 Materialen	192
07 Afval	222
08 Landgebruik en ecologie	236
09 Vervuiling	249

1. Inleiding

1.1. Wat is BREEAM en wat is BREEAM-NL?

BREEAM (Building Research Establishment's Environmental Assessment Method) is de leidende en wereldwijd meest gebruikte methode voor de duurzaamheidsprestaties van gebouwen. Het zet de standaard voor best-practice in duurzaam ontwerp en is de de-facto maatlat geworden om de duurzaamheidsprestatie van een gebouw te beschrijven.

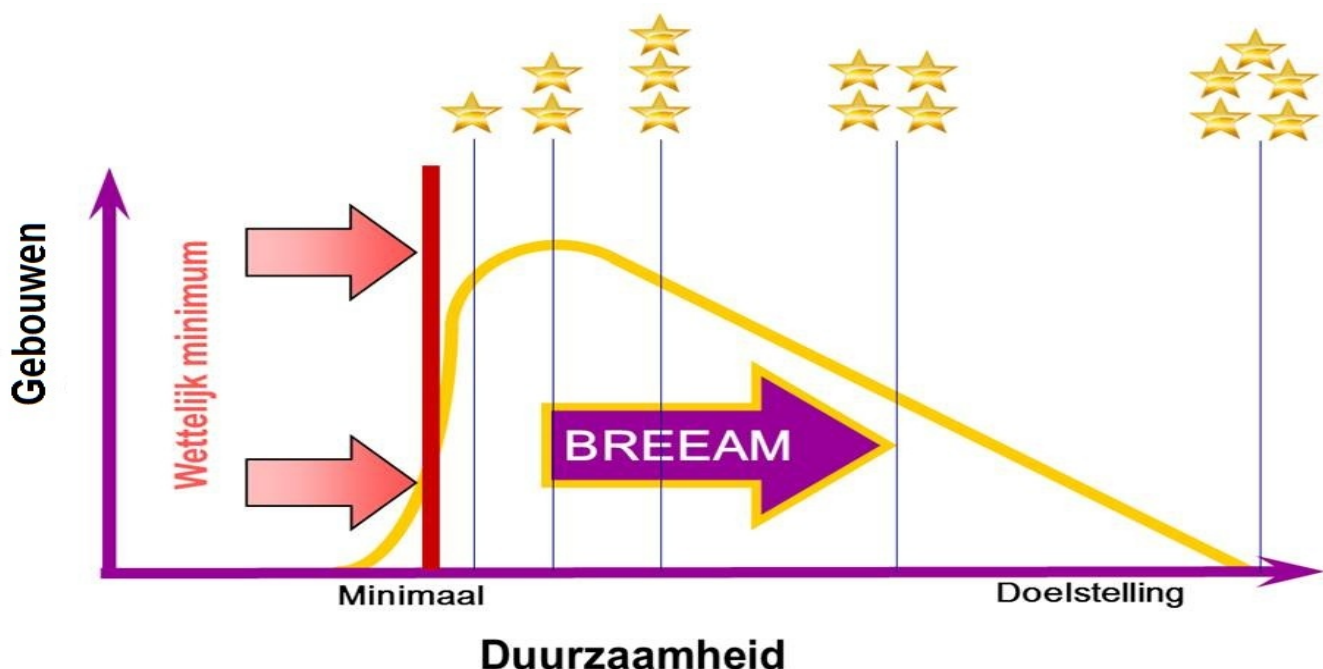
De doelen en doelstellingen van BREEAM zijn:

Doelen van BREEAM

- * Het beperken van de negatieve invloed van gebouwen op het milieu
- * Het mogelijk maken gebouwen te onderscheiden naar hun duurzaamheid
- * Het voorzien in een geloofwaardig keurmerk voor duurzame gebouwen
- * Het stimuleren van de vraag naar duurzame gebouwen

Doelstellingen van BREEAM

- * Voorzien in voor markterkenning van gebouwen met lage milieu-impact
- * Er voor zorgen dat best-practices in gebouwen worden geïncorporeerd
- * Het zetten van standaarden en het stellen van criteria die uitstijgen boven de wettelijke vereisten, en de markt uit te dagen innovatieve oplossingen te leveren die de milieu-impact van gebouwen minimaliseren
- * Het vergroten van het bewustzijn van eigenaren, gebruikers, ontwikkelaars en beheerders ten aanzien van de voordelen van gebouwen met een beperkte milieu-impact

1.2. BREEAM-NL Nieuwbouw en BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik

BREEAM-NL Nieuwbouw is het eerste keurmerk dat door DGBC op de Nederlandse markt is gebracht. Het BREEAM-NL Nieuwbouw keurmerk richt zich op nieuw te bouwen gebouwen en hun kavels met een toetsingsmoment na de ontwerpfase en bij oplevering. Grootschalige renovaties kunnen ook worden getoetst aan BREEAM-NL Nieuwbouw. 'Grootschalig' is hier in de betekenis van ingrijpende maatregelen, niet (noodzakelijkerwijs) in termen van volume of kosten. Zie voor de definitie van grootschalig de beoordelingsrichtlijn van BREEAM-NL Nieuwbouw.

BREEAM-NL BBG is aansluitend door DGBC op de Nederlandse markt gebracht, met als doel verder te gaan waar het nieuwbouwkeurmerk stopt. Het doel is om het gebouw in zijn gebruiksfase te volgen en de duurzaamheidsprestaties te kunnen beoordelen en te verbeteren. Het is een methode om jaarlijks de prestaties van het gebouw, het beheer en het gebruik te toetsen.

1.3. Betrouwbaarheid BREEAM

Technische betrouwbaarheid

De introductie van BREEAM In Use in 2009 in het VK en in 2010 als BREEAM International bouwt voort op de ervaringen met nieuwbouw. Voor de introductie in Nederland is een uitgebreide consultatieronde gehouden met meer dan 80 betrokken personen uit de markt. Gedurende deze consultatieronde, die gedurende het hele jaar 2010 heeft plaatsgevonden, is in pilots, klankbordgroepen en andere bijeenkomsten feedback verzameld en verwerkt.

BREEAM is gebaseerd op objectieve criteria die goede duurzame prestaties waarderen:

- * er is consensus over het belang van te beoordelen onderwerpen en hun significante bijdrage aan duurzaamheid
- * onderwerpen moeten te beoordelen zijn in de relevante stadia van de levensduur van het gebouw
- * prestaties zijn gebaseerd op wetenschappelijk bewijs waar mogelijk
- * duurzaamheidsprestaties moeten de wettelijke eisen overstijgen en innovatie bevorderen
- * verbeteringen die door BREEAM-NL worden gestimuleerd moeten haalbaar en kosteneffectief zijn.
- * er is een data base opgesteld dat benchmarken van gebouwen mogelijk maakt en hieraan in de toekomst mogelijk kengetallen kan toekennen

Daar waar specifieke doelen niet beschreven kunnen worden op basis van wetenschappelijke gegevens, worden logische en praktische maatregelen aanbevolen die de duurzaamheidsprestaties van het gebouw en de gebruikers verhogen.

Commerciële betrouwbaarheid

Beoordelingen worden uitgevoerd door organisaties en personen die daartoe opgeleid zijn door DGBC onder licentie van BRE Global. Dit zorgt voor:

- * Marktwerking
- * Betrokkenheid vanuit de hele sector
- * Assessoren werken volgens dezelfde kwaliteitstandaard
- * Certificatie wordt uitgevoerd door de DGBC onder licentie van BRE Global

De DGBC werkt onder licentie van de UKAS accreditatie verleend aan BRE Global, waarmee een hoge kwaliteitstandaard is gewaarborgd.

1.4. Samenvatting onderwerpen in de BREEAM-NL BBG beoordelingsrichtlijn

BREEAM-NL BBG is ontwikkeld om gebouweigenaren en gebruikers de mogelijkheid te geven om data over duurzaamheidsprestaties van een 'asset' te verzamelen. Een 'asset' kan worden gedefinieerd als 'het onderwerp van beoordeling' en kan worden uitgevoerd op verschillende niveaus; een geheel gebouw, een verdieping van een gebouw of een kleiner deel van een gebouw.

De beoordeling vindt plaats op basis van vragen. Deze vragen zijn toegespitst op Nederlandse wet- en regelgeving, praktijkrichtlijnen en bouwpraktijk. Voor elke vraag kunnen punten behaald worden. De toe te kennen punten kunnen verschillen per gebouw. De aanvrager geeft in zijn dossier per onderdeel van het gebouw aan welk gebouwtype van toepassing is.

Gebouwen of delen van gebouwen worden beoordeeld op basis van onderwerpen, gegroepeerd in de volgende negen categorieën:

- 1 Management
- 2 Materialen
- 3 Transport
- 4 Afval
- 5 Water
- 6 Welzijn en gezondheid
- 7 Vervuiling
- 8 Energie
- 9 Landgebruik en ecologie

Elke categorie is in deze beoordelingsrichtlijn in detail uitgewerkt. Voor elke vraag zijn duurzaamheidsdoelstellingen gedefinieerd en criteria waaraan moet worden voldaan. Indien aan de criteria is voldaan kunnen punten worden toegekend.

Naast bovengenoemde categorieën is BREEAM-NL BBG nog eens opgedeeld in 3 onderdelen, te weten:

- 1 Asset: alle vragen in de verschillende categorieën over alle gebouwgebonden onderdelen
- 2 Beheer: alle vragen in de verschillende categorieën over het beheer van de gebouwgebonden onderdelen
- 3 Gebruik: alle vragen in de verschillende categorieën over het gebruik van de asset (gebouw of bouwdeel)

Deze drie onderdelen kunnen als geheel of afzonderlijk beoordeeld worden. Binnen elk onderdeel komen de negen categorieën van BREEAM aan bod. Op een certificaat staan alle drie de scores separaat vermeld. Het is ook mogelijk om alleen één deelcertificaat voor Asset, Beheer of Gebruik aan te vragen, maar dan worden de andere twee delen wel op het certificaat getoond als zijnde niet ingevuld cq. beoordeeld.

De vragenlijst in combinatie met de resultaten kunnen gebruikt worden om strategische keuzes te maken met als primaire doel de milieuefficiëntie te verbeteren. De prestaties en verbeteringen kunnen gerapporteerd worden om toe te werken naar een volledige certificatie van het gebouw.

De duurzaamheidsdoelstellingen stijgen uit boven het wettelijk minimum zoals vastgelegd in het Bouwbesluit of andere wet- en regelgeving. BREEAM-NL certificering heet daarom 'bovenwettelijk' en is dan ook een vrijwillige keus van de gebouweigenaar/ opdrachtgever. De doelstellingen zijn gebaseerd op actuele praktijkrichtlijnen.

Als alle onderwerpen binnen een categorie zijn beoordeeld, kan een categoriescore worden vastgesteld, waarna een milieuweging wordt toegepast. De gewogen categoriescores worden dan opgeteld en leiden zo tot een totale score. Deze totaalscore leidt uiteindelijk tot een kwalificatie.

De beoordelingen/ assessments van gebouwen resulteren in een definitief rapport en een BREEAM-NL certificaat, waarin de milieuprestaties van het beoordeelde gebouw worden vermeld tegen de onderwerpen uit het normenkader.

1.5. Zelf-assessment of certificeren

In BREEAM-NL Bestaande Bouw & Gebruik kan men kiezen voor een niet-onafhankelijk getoetste score (zelf-assessment) en een door een assessor getoetste score (certificeren). De eerste resultaten zijn uitsluitend voor intern gebruik. Getoetste resultaten leiden tot een certificaat waarover extern gecommuniceerd kan worden.

2. Reikwijdte BREEAM-NL BBG

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de reikwijdte van de beoordelingsrichtlijn en de bouwtypologie.

2.1. Onderwerp van beoordeling

Deze Beoordelingsrichtlijn (BRL) is bedoeld voor de beoordeling van gebouwen of gebouwdelen in het kader van BREEAM-NL Bestaande Bouw & Gebruik. Bij positief resultaat van de beoordeling wordt een BREEAM-NL BGG certificaat afgegeven met daarop de op het object van toepassing zijnde kwalificaties in de drie gebieden: Asset, Beheer en Gebruik.

Voor gebruik van de BREEAM-NL BBG methodiek is een Verklaring van Commitment noodzakelijk, waarbij de aanvrager verklaart de vragenlijst voor het geregistreerde gebouw jaarlijks in te vullen en daarmee een zelfassessment op het gebouw uit te voeren. De scores die uit deze zelfassessment komen, mogen niet gepubliceerd of gebruikt worden voor externe doeleinden omdat deze niet door een onafhankelijke derde partij, een BREEAM-NL BBG assessor, beoordeeld en vastgesteld zijn.

BREEAM-NL BBG certificaten voor bestaande gebouwen, het beheer en/of het gebruik daarvan vormen een momentopname en hebben een geldigheid van 1 jaar. Door middel van zelf-assessments kan dit voor een periode tot maximaal 3 jaar verlengd worden. Na maximaal 3 jaar dient een assessor opnieuw een onafhankelijke toets uit te voeren indien men nieuwe certificering wenst.

Alle BREEAM assessments in Nederland moeten met de BREEAM-NL beoordelingsrichtlijn uitgevoerd worden. Dit is overeengekomen tussen de DGBC en BRE Global.

2.2. Gebouwdefinitie

Een gebouw wordt integraal beoordeeld op de volgende elementen:

- * Bouwkundige elementen (o.a draagstructuur, gevels, dak, tussenvloeren, ramen)
- * Installaties (verlichting, verwarming, koeling, ventilatie)
- * Afwerking (binnenwanden, vloerafwerking, etc.)
- * Het terrein horende bij het gebouw (bouwkavel)

2.3. Projecttypen die met BREEAM-NL BBG beoordeeld kunnen worden

Met BREEAM-NL BBG kunnen projectbeoordelingen uitgevoerd worden voor alle bestaande gebouwen die in gebruik zijn. Ze zijn bedoeld voor de continue monitoring van de asset en het gebruik van de asset.

Tevens kan BREEAM-NL BBG ook gebruikt worden als leidraad voor het voorbereiden van:

- * Groot onderhoud
- * Dagelijks onderhoud / kleinschalige renovaties

Onder 'kleinschalige renovaties' wordt verstaan: renovaties die niet leiden tot een wijziging van de thermische schil en installaties of een verandering van de gebruiksfunctie van het gebouw.

Uitgesloten zijn:

- * Grootschalige renovatie van bestaande gebouwen.
- * Renovatie met wijziging van de gebouwschil waaronder gevels, vloer, dak, ramen, deuren en de

installaties waaronder verlichting, verwarming, koeling, ventilatie, met als doel levensduurverlenging van het gebouw.

- * Nieuwbouw uitbreidingen aan een bestaand gebouw.
- * Beoordeling van een nieuwbouw uitbreiding aan een bestaand gebouw eventueel in combinatie met renovatie van het bestaande gebouw.

Deze vallen namelijk onder BREEAM-NL Nieuwbouw.

2.4. Gebouwtypen die met BREEAM-NL BBG beoordeeld kunnen worden

Gebouwtypen

Onderstaande gebouwtypen kunnen momenteel beoordeeld worden:

- * Kantoren
- * Retail/ winkelpanden [nog niet volledig geïntegreerd]
- * Scholen [nog niet volledig geïntegreerd]

Binnen de verschillende categorieën van BREEAM NL BBG worden specifieke eisen gesteld aan de hoofdgebruiksfunctie, behorende bij het gebouwtipe. Volgens het Bouwbesluit is de gebouwfunctie de functie die aan een gebouw of ruimte in een gebouw is toegekend. Letterlijk: 'De gedeelten van één of meer bouwwerken op een perceel of standplaats, die dezelfde gebruiksbestemming hebben en die tezamen een gebruikseenheid vormen'

Overige gebouwen

Op basis van de huidige versie 2.0 kunnen momenteel nog geen andere gebouwtypen beoordeeld/gecertificeerd worden zoals hiervoor genoemd. Wel is het mogelijk BREEAM-NL BBG in te zetten als middel voor zelfassessment. Aanbevolen wordt om hiervoor contact op te nemen met de DGBC en daarnaast samen te werken met een ervaren BREEAM-NL BBG expert. In de toekomst zal het mogelijk worden ook voor andere gebouwtypen een aanvraag voor certificatie in te dienen.

Gecombineerd gebruik (mixed-use)

Gebouwen waarin meerdere gebruiksfuncties gecombineerd zijn, kunnen ook met BREEAM-NL BBG beoordeeld worden. De weging van scores voor verschillende gebouwfuncties wordt naar rato van het gebruiksoppervlak van elke functie beoordeeld. Aanbevolen wordt om voor deze complexe gebouwtypen contact op te nemen met DGBC en daarnaast samen te werken met een ervaren BREEAM-NL BBG expert.

3. Score en Kwalificatie

Dit hoofdstuk ligt toe hoe een BREEAM-NL BBG kwalificatie wordt uitgerekend en hoe de weging bepaald wordt.

3.1. Drempelwaarden per kwalificatie

Met BREEAM-NL BBG worden drie scores berekend voor de onderdelen Asset, Beheer en Gebruik. Deze scores staan separaat van elkaar, ze kunnen niet worden opgeteld of met elkaar vergeleken worden. Voor alle drie de onderdelen zijn maximaal 5 sterren te behalen.

De behaalde eindscore wordt volgens onderstaande tabel omgezet in een BREEAM-NL kwalificatie:

Benaming	nvt	"Audited"	"Certified" >				
Sterren (NL)			★	★★	★★★	★★★★	★★★★★
Certificaat	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Vermelding	Nee	tbv Benchm	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Controle auditor	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
BREEAM score	< 10%	≥ 10%	≥ 25%	≥ 40%	≥ 55%	≥ 70%	≥ 85%
Registratie	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

* Voor de kwalificatie Outstanding zijn aanvullende eisen verplicht; dit wordt verderop toegelicht.

** Let op, in Engeland geldt een andere kwalificatie tot en met 6 sterren, beginnende bij 'acceptable'.

3.2. Weging

In de volgende tabel is af te lezen wat de weging is van alle negen categorie binnen de onderdelen asset, beheer en gebruik. Let op dat het onderdeel asset geen weging heeft voor de categorie Management en het onderdeel beheer geen wegingen voor de categorie Transport en Afval.

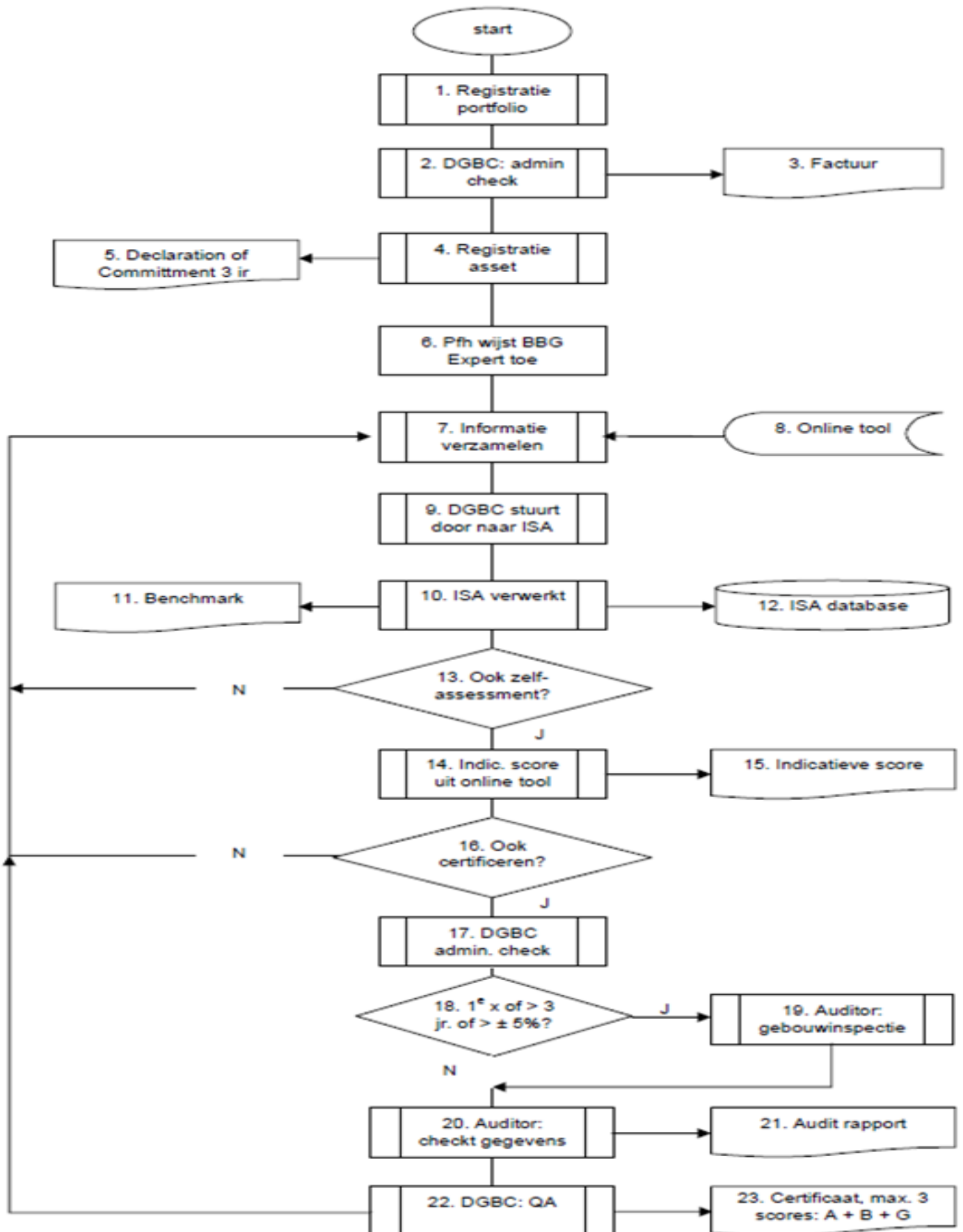
	Management	Gezondheid	Energie	Transport	Water	Materialen	Afval	Landgebruik & Ecologie	Vervuiling
Asset	0 %	21 %	25 %	9 %	8 %	12 %	3 %	8 %	14 %
Beheer	15 %	15 %	31.5 %	0 %	5.5 %	7.5 %	0 %	12.5 %	13 %
Gebruik	12 %	15 %	19.5 %	18.5 %	3.5 %	4.5 %	11.5 %	5 %	10.5 %

4. Stroomschema

Indien een gebouweigenaar / gebruiker de beoordelingsmethode voor BREEAM-NL BBG wenst te hanteren, geldt onderstaand stroomschema. In hoofdlijnen komt dit neer op het volgende:

Als eerste dient men zich voor een account in de DGBC assessmenttool te registreren bij de DGBC. Pas na registratie krijgt men de beschikking om gebruik te kunnen maken van de assessmenttool. Tot nader order is het gebruik van de DGBC assessmenttool verplicht. Men kan vervolgens de vragenlijst zelf invullen of laten invullen door een externe partij. Nadat de vragenlijst is ingevuld vertegenwoordigt dit indicatieve scores. Deze indicatieve scores uit deze zelfassessment mogen niet gepubliceerd of gebruikt worden voor externe doeleinden in combinatie met de merknamen BREEAM, BREEAM-NL Nieuwbouw, BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik of de DGBC. Dit, omdat het scores betreffen die niet door een onafhankelijke derde partij, te weten een BREEAM-NL BBG assessor, beoordeeld en vastgesteld zijn.

Indien men in aanmerking wilt komen voor certificering, dient men de scores uit de zelf-assessment te laten beoordelen door een BREEAM-NL BBG assessor. Na controle door de DGBC kan vervolgens een certificaat verleend worden.

5. Begrippenlijst

Asset (of `het project`)

Asset of project kan worden gedefinieerd als `het onderwerp van beoordeling` en kan bestaan uit een geheel gebouw, een verdieping van een gebouw, of een kleiner deel van een gebouw. De opdrachtgever definieert de asset of het project door een beschrijving te geven bij registratie.

Beoordeling

Een beoordeling bestaat uit 3 delen: een Assetdeel, Beheersdeel plus een Gebruiksdeel. Het staat een opdrachtgever vrij om slechts 1, 2 of 3 beoordelingen te doen, maar ze worden wel altijd gezamenlijk getoond om de onderlinge samenhang te benadrukken.

Asset

In de Assetbeoordeling vallen vragen over alle gebouw gebonden onderdelen, oftewel alles wat aan het gebouw vast zit.

Beheer

In de Beheerbeoordeling vallen vragen over het beheer van de gebouw gebonden onderdelen (het beheer van de asset).

Gebruik

In de Gebruikbeoordeling vallen alle vragen over het gebruik van de asset.

Assessment

Een assessment is een beoordeling van de prestaties van deze asset tegen een van de drie delen van de BREEAM-NL BBG standaard.

Expert

De expert is een gekwalificeerde procesmanager en inhoudsdeskundige met betrekking tot BREEAM-NL BBG en heeft hiertoe een opleiding gevolgd.

Assessor

De assessor is een onafhankelijke, gekwalificeerde en bij de DGBC geregistreerde beoordelaar met betrekking tot BREEAM-NL, werkzaam voor een Licentiehoudende Organisatie ('Licensed Organisation').

Zelfassessment met indicatieve score

Het zelf invoeren of laten invoeren van de gebouwgegevens in de assessmenttool wat leidt tot indicatieve scores. De scores die uit deze zelfassessment komen, mogen niet gepubliceerd of gebruikt worden voor externe doeleinden in combinatie met de merknamen BREEAM, BREEAM-NL Nieuwbouw, BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik of DGBC. Dit, omdat het een score betreft die niet door een onafhankelijke derde partij, BREEAM-NL BBG assessor, is beoordeeld en vastgesteld. Pas na beoordeling door een BREEAM-NL BBG assessor kan gecertificeerd worden.

Certificaat

Een certificaat kan worden uitgereikt als een onafhankelijke derde partij (door DGBC erkend als BREEAM-NL BBG assessor) de ingevoerde gegevens heeft gecontroleerd en het gebouw heeft geïnspecteerd volgens de vereisten vermeld in deze beoordelingsrichtlijn en in DGBC Operations Manual.

De assessor maakt een beoordelingsrapport en komt daarin tot een kwalificatie. Na controle door DGBC kan een certificaat verleend worden.

Basis Gebouwgegevens

Gebouwgegevens

Straat

Wijk

Postcode

Plaats

Wanneer is het gebouw gebouwd?

Is het gebouw een monument?

Gebouwdimensies

Breedte (binnenmaat in meters)

Lengte (binnenmaat in meters)

Vloer tot plafond (in meters)

Basisvorm van het gebouw (Vierkant/Rechthoekig/Rond/L-vormig)

Aantal bovengrondse bouwlagen

Aantal ondergrondse bouwlagen

BVO van het gebouw

NVO van het gebouw

VVO van het gebouw

nVVO van het gebouw

Totaal oppervlak verhardingen

Totaal oppervlak tuinen

Gebouwtype

Kantoor

Anders

Anders

Activiteiten

Badkamer

Behandelingsruimte

Celruimte

Check-in voor passagiers

Datacentrum

Eet- en drinkruimte

Fitness ruimte (met apparatuur)

Fitnessstudio (zonder apparatuur)

Gehoorzaal

Gemeenschappelijke ruimte in woning

Industriële ruimte

Kantoor

Keuken

Keuken (woning)

Klaslokalen

Laboratorium

Lounge voor passagiers
Magazijn - gekoeld
Magazijn - ongekoeld
Magazijn - vriezen
Omkleedfaciliteiten met douche
Opslagruimte - gekoeld
Opslagruimte - ongekoeld
Opslagruimte - vriezen
Parkeerruimte (auto)
Podiumruimte
Receptie
Serverruimte
Slaapkamer
Sportzaal
Tentoonstellingsruimte
Theaterruimte
Toilet
Verkeersruimte
Wachtruimte passagiers
Wasruimte
Winkelruimte (gekoeld)
Winkelruimte algemeen
Winkelruimte voor elektronica
Ziekenzaal
Zwembad

Bezetting van het gebouw

Aantal medewerkers dat > 30 uur per week werkt
Aantal medewerkers dat 20-30 uur per week werkt
Aantal medewerkers dat 15-20 uur per week werkt
Aantal medewerkers dat < 15 uur per week werkt
Full Time Equivalent (FTE)-medewerkers
Aantal patiëntenbedden overdag
Totaal aantal patiëntenbedden hele dag
Bezettingspercentagepatiënten bedden
Gemiddeld aantal studenten aanwezig in gebouw
Aantal maanden per jaar dat dit gebouw in gebruik/beheer/eigendom is
Aantal maanden per jaar dat het gebouw volledig in gebruik is
Aantal dagen per week dat het gebouw volledig in gebruik is
Aantal uren per dag dat het gebouw volledig in gebruik is

Kenmerken

Alleen ISA-vragen (experimenteel)
Automatisch Toewijzen Punten
Beplanting
EI aanwezig
EI niet aanwezig

Koel- en vriesopslag
Laad-/Losplatforms
Liften
Roltrappen/paden
Voedselvoorbereiding
Voertuigwasservice

Eigendoms en Beheergegevens

Eigenaarsadres

Straat
Wijk
Postcode
Plaats
Telefoonnummer
E-mailadres

Gebruikersadres

Straat
Wijk
Postcode
Plaats
Telefoonnummer
E-mailadres

Verhuurdersadres

Straat
Wijk
Postcode
Plaats
Telefoonnummer
E-mailadres

01 Management

01MAN001B

Onderwerp

Opleiding beheerders

Doel

Bevordering van efficiënt gebouwgebruik door middel van passende opleidingen.

Vraag

Zijn de in het gebouw aanwezige gebouwbeheerders opgeleid voor het gebruik van het gebouw en de aanwezige voorzieningen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Ja, alleen facilitymanager / gebouwbeheerder [2 punten]

Ja, facilitymanager / gebouwbeheerder en het management van de beheerdersorganisatie (intern en extern) [3 punten]

Ja, bovengenoemde inclusief alle overige gebruikers die gebruik maken van de aanwezige voorzieningen in het gebouw [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Het betreft onder andere aantoonbare documentatie zoals certificaten, diploma's, trainingen, presentaties, workshops en dergelijke.

Definities

Deze credit heet Opleiding gebruikers, maar bedoeld wordt de gebruikers/ bedieners van de installaties. Dit moeten wel beheerders zijn die terplekke met de installaties werken, dus niet een externe ingehuurd beheerder.

Toelichting

Het betreft opleidingen en/of trainingen die toepasbaar zijn op het betreffende gebouw en die bedoeld zijn om de efficiëntie en/of duurzaamheidsprestatie van het gebouw tijdens het gebruik te verhogen. De opleidingen en/of trainingen dienen de medewerkers inzicht te geven indien van toepassing in de laatste ontwikkelingen en in de meest recente technieken, temperatuurregeling, verlichting en dergelijk. Tevens is het ook mogelijk dat medewerkers met veel ervaring dit kunnen aantonen middels een document, bijvoorbeeld "ervaringscertificaat" of Curriculum Vitae. Relevantie van de opleidingen moeten worden beoordeeld door een assessor.

In de laatste antwoordopties gaat het erom dat alle gebruikers van het gebouw instructie hebben gehad over hoe ze de installaties en het gebouw optimaal kunnen/ moeten gebruiken.

01MAN002B

Onderwerp

Gebruikershandleiding

Doel

Bevordering van efficiënt gebouwgebruik door middel van passende informatie.

Vraag

Is er een gebruikershandleiding voor het gebouw opgesteld en is deze beschikbaar en toegankelijk voor alle medewerkers die gehuisvest zijn in het gebouw?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van de gebruikershandleiding en gegevens over de wijze van beschikbaarstelling en toegankelijkheid

Definities

Beschikbaarheid:

Het ter beschikking stellen van de gebruikershandleiding voor alle medewerkers.

Toegankelijkheid:

Op eenvoudige wijze kunnen benaderen van de gebruikershandleiding door alle medewerkers.

Toelichting

De gebruikershandleiding bevat de benodigde informatie voor het dagelijkse gebruik van het gebouw door de gebruikers en is zodanig opgesteld dat deze gemakkelijk door de gebruikers is te begrijpen.

Het ontbreken van een gebruikershandleiding kan resulteren in het ondeskundig gebruik van het gebouw met de daarbij behorende installaties, met als gevolg ontevreden gebruikers en onnodig verspilling van water, energie, materialen en dergelijke.

De gebruikershandleiding kan opgenomen zijn in een B&O-handleiding (Beheer en Onderhoud) maar moet ten allen tijde separaat uitneembaar zijn om te kunnen beoordelen. De B&O-handleiding zelf wordt separaat behandeld onder 01006B.

In de gebruikershandleiding dient de volgende informatie opgenomen te zijn:

- Informatie over gebouwinstallaties
- Optreden bij calamiteiten
- Beleid ten aanzien van energiebeheersing en milieuzorg
- Waterverbruik
- Transportfaciliteiten
- Afval- en milieubeleid
- Overwegingen bij herinrichting van ruimten
- Meldingsprocedures
- Training
- Verwijzingen en referenties
- Algemene objectinformatie
- Onderhoud van woning (extra hoofdstuk specifiek voor woningen)
- Informeren duurzame inrichting en gebruik (extra hoofdstuk specifiek voor woningen)

Voor de installaties dient het volgende opgenomen te zijn:

- Waar de installaties zich bevinden.
- De bedieningshandleidingen
- Wie benaderd moet worden bij storingen en/of klachten.

LET OP:

Een aanwijzing in iedere ruimte hoe licht en media werken is slechts een onderdeel, maar voldoet niet voor de hele vraag: er moet ook beschreven staan hoe te handelen bij calamiteiten, hoe afval gescheiden moet worden etc. Dit mag een papieren handleiding zijn, maar ook digitaal, bijvoorbeeld op intranet. De gebruikershandleiding moet in voor leken begrijpelijke taal uitleggen hoe alles werkt en moet zoveel mogelijk alle aspecten uit deze BREEAM-NL BBG beoordelingsrichtlijn benoemen.

Suggestie voor bewijslast: de handleiding bijvoegen, of een screenshot van alle onderdelen van de handleiding op intranet.

Referenties

BREEAM Nieuwbouw BRL MAN 4;

NEN 5509, 1998 (Gebruikershandleidingen - Inhoud, structuur, formulering en presentatie);

Nationaal pakket Duurzaam Bouwen, U443/S433 Gezond beheren van gebouwen – SBR;

CIBSE Building log book toolkit (<http://www.cibse.org/index.cfm?go=publications.view&item=227>);

Woningbouw: Gebruikershandleidingen duurzame woningen (SEV) 'Bewonershandleiding, documentatie installaties, aparte oplevering en instructie installaties'.

Voor utiliteitsbouw: ISSO-publicatie 105 "Kerndocument" (binnenkort verwacht).

Voor woningbouw: via de site www.mijnhuisinstallatie.nl is een format beschikbaar.

01MAN003B

Onderwerp

Milieubeleid, -plan, -systeem

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de ontwikkeling en uitvoering van de getroffen maatregelen, om ervoor te zorgen dat er rekening gehouden wordt met de milieu-effecten die samenhangen met het gebouw en het beheer van het gebouw.

Vraag

Heeft de organisatie een milieubeleid?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Ja, er is een milieubeleid ontwikkeld (alleen milieudoelstellingen geformuleerd) [1 punt]

Ja, er is een milieubeleid ontwikkeld dat o.a. milieu doelstellingen, werkgebied en streefcijfers bevat [2 punten]

Ja, het hierboven genoemde is beschikbaar en toegankelijk (zie 01002B) binnen de organisatie. Tevens zijn daarin de verantwoordelijkheden vastgelegd [3 punten]

Ja, het hierboven genoemde en het milieubeleid is conform ISO14001 of BS8555 [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het milieubeleid met eventuele bijbehorende ISO-certificaten (bijvoorbeeld ISO 14001).

Definities

Milieubeleid: Hieronder kan verstaan worden een milieuplan en/of beheerssysteem.

Toelichting

De kwaliteit van een milieubeleid moet onder andere voldoen aan:

- Identificatie van de belangrijkste milieu-aspecten
- Eisen van milieuwet- en regelgeving
- Een analyse van bestaande werkwijzen en procedures op het gebied van milieuzorg
- Een evaluatie van milieu-incidenten

Onderwerpen die in het milieubeleid beschreven kunnen zijn:

- Water
- Afval

- Lucht
- Geluid
- Klimaat
- Gevaarlijke stoffen
- Natuur en landschap
- Energie
- Radioactiviteit
- Internationale verdragen
- Financiële en economische instrumenten
- Milieu-effectrapportage en informatie

Hoe gedetailleerd moet het milieubeleid zijn? In principe kan 1 A4 net zo goed voldoen als een heel boekwerk, als er maar ingegaan wordt op doelstelling, concreet nagestreefd resultaat, verantwoordelijke en planning. Het gaat om het beheer van het asset dus om het beleid van de eigenaar en hoe dat door de beheerder wordt vertaald naar dit gebouw.

Referenties

Zie www.NEN.nl voor meer informatie over o.a.:

- ISO 26000
- ISO 14000
- NPR 9026

01MAN004B

Onderwerp

Milieubeleid & doelen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de ontwikkeling en uitvoering van de getroffen maatregelen, om ervoor te zorgen dat er rekening gehouden wordt met de milieu-effecten die samenhangen met het gebouw en de beheerders van het gebouw door het opstellen van verbeterdoelen.

Vraag

Beschikt het milieubeleid over verplichte verbeterdoelen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Nee / weet niet [0 punten]
- Ja, er zijn verbeterdoelen gesteld voor energieverbruik [1 punt]
- Ja, er zijn verbeterdoelen gesteld voor energie- en waterverbruik [2 punten]
- Ja, er zijn verbeterdoelen gesteld voor energieverbruik en afvalbeheer/hergebruik [2 punten]
- Ja, er zijn verbeterdoelen gesteld voor energie- en waterverbruik en afvalbeheer/hergebruik [3 punten]
- Ja, er zijn verbeterdoelen gesteld voor alle bovengenoemde gebieden, plus andere hulpbronnen en duurzaamheidsindicatoren [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het milieubeleid met eventuele bijbehorende ISO certificaten (bijvoorbeeld ISO 14001).

Toelichting

Deze vraag sluit aan op de vorige vraag en gaat specifiek over de verbeterdoelstellingen. Als format kan bijvoorbeeld ISO 14001 of BS8555 gebruikt worden zolang er maar duidelijke doelstellingen zijn geformuleerd.

Referenties

Zie www.NEN.nl voor meer informatie over o.a.:

- ISO 26000
- ISO 14000
- NPR 9026

01MAN005B

Onderwerp

Huurdersoverleg

Doel

Het onderkennen, ontwikkelen en uitvoeren van maatregelen om ervoor te zorgen dat de milieu-effecten, die samenhangen met het gebouw en het beheer van het gebouw, worden geoptimaliseerd.

Vraag

Is er een (huurders)commissie die anticipeert op vraagstukken omtrent het gebouw in relatie tot milieu-aspecten?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Ja (bij een huurder in het gebouw) [2 punten]
- Ja (bij meerdere huurders in het gebouw) [2 punten]
- Nee [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Notulen van vergaderingen, planning, dossiers van specifieke handelingen/vraagstukken en dergelijke.

Indien het gebouw maar één huurder heeft dient dit bevestigd te kunnen worden aan de expert/assessor/assessor.

Definities

Je mag hier 'ja' antwoorden als de meerderheid van de huurders deelneemt aan dergelijke gesprekken of als er een (huurders)commissie is.

Toelichting

Tip voor de assessor: Om te controleren of het hier om één of meerdere huurders gaat, kan bij gebouw bezoek gecontroleerd worden op basis van brievenbus/deurbel.

01MAN006B

Onderwerp

Onderhoudshandleiding

Doel

Bevordering van het efficiënt gebruik en functioneren van het gebouw op basis van passende informatie.

Vraag

Zijn er onderhoudshandleidingen voor het gebouw beschikbaar en zijn deze toegankelijk?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van de onderhoudshandleidingen en gegevens over de wijze waarop deze beschikbaar/toegankelijk gesteld kunnen worden.

De locatie waarop deze documenten beschikbaar zijn is vastgelegd.

Definities

Beschikbaarheid:

Het ter beschikking stellen van de onderhoudshandleiding.

Toegankelijkheid:

Op eenvoudige wijze kunnen benaderen van de onderhoudshandleiding.

Toelichting

De B&O-handleiding verschaft onder meer gedetailleerde technische en niet technische informatie. De technische informatie (o.a. bouwkundig en installatietechnisch) wordt voornamelijk gehanteerd door een technisch beheerder, onderhoudsmedewerkers en onderhoudsbedrijven. Het niet-technisch deel van de handleiding wordt voornamelijk gehanteerd door de gebruikers van het gebouw. Dit laatste is aan bod gekomen bij credit 01002B.

In de handleiding dient opgenomen te zijn:

- Informatie over gebouwinstallaties
- Procedures bij calamiteiten
- Beleid ten aanzien van energiebeheersing en milieuzorg
- Waterverbruik

- Transportfaciliteiten
- Afval- en milieubeleid
- Overwegingen bij herinrichting van ruimten
- Meldingsprocedures
- Training
- Verwijzingen en referenties
- Algemeen
- Onderhoud van woning (extra hoofdstuk specifiek voor woningen)
- Informeren duurzame inrichting en gebruik (extra hoofdstuk specifiek voor woningen).

Referenties

BREEAM Nieuwbouw BRL MAN 4;

NEN 5509, 1998 (Gebruikershandleidingen - Inhoud, structuur, formulering en presentatie);

Nationaal pakket Duurzaam Bouwen, U443/S433 Gezond beheren van gebouwen – SBR; CIBSE Building log book toolkit (<http://www.cibse.org/index.cfm?go=publications.view&item=227>);

Woningbouw:

Gebruikershandleidingen duurzame woningen (SEV) 'Bewonershandleiding, documentatie installaties, aparte oplevering en instructie installaties';

ISSO-publicatie 105 "Kerndocument" (binnenkort verwacht).

01MAN007B

Onderwerp

Informatievoorziening aan gebruikers

Doel

Aanmoedigen van het beschikbaar stellen van informatie aan gebruikers en bezoekers.

Vraag

Is er in het gebouw een informatievoorziening / informatieruimte aanwezig waar mededelingen inzake milieu en duurzaamheid gecommuniceerd kunnen worden?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van de informatievoorziening.

Tevens dient aangegeven te worden op welke wijze deze informatie wordt gecommuniceerd.

Definities

Onder informatievoorziening kan verstaan worden: mededelingenbord, beamer, digitaal scherm en dergelijke.

Toelichting

De informatievoorziening wordt gebruikt om informatie over te brengen, waaronder: (actuele) energie-, water- en materiaalverbruik, milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen, bijdrage aan goede doelen en dergelijke.

01MAN008B

Onderwerp

Duurzaam inkoopbeleid

Doel

Het onderkennen, ontwikkelen en uitvoeren van maatregelen die ervoor zorgen dat de milieu-effecten, die samenhangen met de bouw en het beheer van het gebouw, worden geoptimaliseerd door het aanmoedigen van milieunormen die gericht zijn op de aanschaf van goederen en diensten.

Vraag

Beschikt de organisatie over een milieuvriendelijk/duurzaam inkoopbeleid met daarin opgenomen eisen ten aanzien van materialen, producten en diensten?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee, geen beleid aanwezig [0 punten]
- Ja, beleid voor het onderhoud van het gebouw [1 punt]
- Ja, beleid voor het onderhoud van het gebouw inclusief beleid bij verhuizingen [2 punten]
- Ja, bovengenoemde inclusief beleid in het kader van vervanging en/of herinrichting [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een beleidsstuk waarin beleid ten aanzien van relevante materialen, producten en diensten zijn opgenomen.

Toelichting

Het betreft hier duurzaam inkoopbeleid, onder meer gericht op dagelijks onderhoud, (interne) verhuizingen, herstel- en opknopwerkzaamheden en herinrichting. Het duurzaam inkopen van materiaal voor renovaties wordt in deze vraag uitgesloten.

Indien het een overheidsorganisatie betreft mag worden aangenomen dat deze de duurzaam inkopen richtlijnen van de rijksoverheid (Agentschap NL) volgt. Deze richtlijnen behoeven dan niet als bewijsmateriaal te worden bijgevoegd. Wel dient aangetoond te worden dat het inderdaad een overheidsorganisatie betreft die het voorgeschreven duurzaam inkoopbeleid voor overheden volgt.

Referenties

Voor meer informatie omtrent 'duurzaam inkopen' zie Rijksoverheid-duurzaam inkopen, MVO Nederland of Agentschap NL (SenterNovem).

01MAN009B

Onderwerp

Reikwijdte duurzaam inkoopbeleid

Doel

Het onderkennen, ontwikkelen en uitvoeren van maatregelen die ervoor zorgen dat de milieu-effecten, die samenhangen met de bouw en het beheer van het gebouw, worden geoptimaliseerd door het aanmoedigen van milieunormen die gericht zijn op de aanschaf van goederen en diensten.

Vraag

Wat is de reikwijdte van het milieuvriendelijke/duurzame inkoopbeleid?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Er is geen milieuvriendelijk of duurzaam inkoopbeleid [0 punten]
- Er is een milieuvriendelijk of duurzaam inkoopbeleid, maar het heeft geen betrekking op onderstaande punten [1 punt]
- De organisatie vermindert actief het gebruik van schadelijke materialen [1 punt]
- De organisatie werkt samen met de toeverketen aan een reductie van de milieu-effecten [1 punt]
- Er wordt rekening gehouden met de milieu-effecten van materialen en daarbij wordt gewerkt met streefcijfers om de negatieve effecten te beperken [1 punt]
- Er wordt rekening gehouden met de CO₂-uitstoot als gevolg van materiaalvervoer en daarbij wordt gewerkt met streefcijfers om de uitstoot te beperken [1 punt]
- Twee van bovenstaande initiatieven worden ontplooid [2 punten]
- Drie van bovenstaande initiatieven worden ontplooid [3 punten]
- Vier of meer van bovenstaande initiatieven worden ontplooid [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een beleidsstuk waarin beleid ten aanzien van relevante materialen, producten en diensten zijn opgenomen.

Toelichting

Met 'reikwijdte' wordt bedoeld de mate waarin en met welke middelen het beleid is uitgevoerd.

Zoals onder Doel vermeld betreft het hier die zaken die met 'de bouw en het beheer' van het gebouw te maken hebben. Daarmee valt bijvoorbeeld printerpapier van de gebruiker buiten de scope, maar vallen schoonmaakmiddelen erbinnen.

Referenties

<http://www.pianoo.nl/dossiers/duurzaam-inkopen-1>

<http://www.mvonderland.nl/>

<http://www.pianoo.nl/duurzaaminkopen/monitor>

<http://www.pianoo.nl/duurzaaminkopen/criteria>

01MAN010G

Onderwerp

Milieuprocedures

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het management om krachtig en open milieubeleid te voeren.

Vraag

Is er een milieubeleid en/of zijn er milieuprocedures ontwikkeld?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Ja, milieubeleid en/of -procedures zijn in ontwikkeling [1 punt]
- Ja, milieubeleid en/of -procedures zijn ontwikkeld [2 punten]
- Ja, milieubeleid en/of -procedures zijn ondersteund door de raad van bestuur/het hogere kader [3 punten]
- Ja, milieubeleid en/of procedures zijn ontwikkeld met raadpleging van belanghebbenden conform de informatie in de relevante BIU-bijlage (een nuttige norm is BS 8900: 2006, paragraaf 4.2) en de opmerkingen van de belanghebbenden zijn geïntegreerd [4 punten]
- Anders, namelijk (toelichting opnemen) [0 punten]
- Nee, er is geen milieubeheerbeleid en/of procedure [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Het milieubeleid met daarin opgenomen de milieuprocedures.

Toelichting

Noot voor de assessor: Interpretatie in relatie tot het doel van de credit is dat het beleid er niet alleen moet zijn maar ook bewezen kan worden dat het beleid actueel en relevant is (zie ook scope bij 01009).

De kwaliteit van een milieubeleid moet minimaal voldoen aan:

- Identificatie van de belangrijkste milieu-aspecten
- Eisen van milieuwet- en regelgeving
- Een analyse van bestaande werkwijzen en procedures op het gebied van milieuzorg
- Een evaluatie van milieu-incidenten

Onderwerpen die in het milieubeleid beschreven kunnen zijn:

- Water
- Afval
- Lucht
- Geluid
- Klimaat

- Gevaarlijke stoffen
- Natuur en landschap
- Energie
- Radioactiviteit
- Internationale verdragen
- Financiële en economische instrumenten
- Milieu-effectrapportage en informatie

Referenties

Zie www.NEN.nl voor meer informatie over o.a.:

- ISO 26000
- ISO 14000
- NPR 9026
- BS 8900: 2006, paragraaf 4.2

01MAN011G

Onderwerp

Reikwijdte milieubeleid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van beleid en initiatieven inzake milieu / duurzaamheid.

Vraag

Welke van de volgende onderwerpen worden door de beleidsmaatregelen specifiek aangepakt?
U kunt meerdere antwoorden aankruisen, tot een maximum van 10 punten, zie ook toelichting.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Minimalisering energieverbruik, energiezuinigheid en levering [1 punt]
- Minimalisering waterverbruik, zuinigheid en verspilling [1 punt]
- Minimalisering en beheer van afval [1 punt]
- Vermindering/beheersing van vervuiling [1 punt]
- Minimalisering CO₂-footprint van zakenreizen [1 punt]
- Verantwoordelijke inkoop van producten en diensten [1 punt]
- Minimalisering van CO₂-footprint van woon-werkverkeer door personeel [1 punt]
- Besluitvormingsprocessen waarbij milieu- en duurzaamheidsvraagstukken naast kosten, tijd en kwaliteit een rol spelen bij de inkoop van producten en diensten [1 punt]
- Besluitvormingsprocessen waarbij milieu- en duurzaamheidsvraagstukken naast kosten, tijd en kwaliteit een rol spelen bij het plannen van de kapitaaluitgaven [1 punt]
- Besluitvormingsprocessen waarbij milieu- en duurzaamheidsvraagstukken naast kosten, tijd en kwaliteit een rol spelen bij het plannen van de accommodatie-eisen [1 punt]
- Transporteffecten van bezoekers/klanten [1 punt]
- Bodemgebruik, ecologie en biodiversiteit [1 punt]
- CO₂-footprint van het bedrijf, bijvoorbeeld de aangekochte compensatie in hectare bos, ton CO₂ of aantal CO₂ credits als percentage van CO₂ uitstoot [1 punt]
- Alle onderaannemers beschikken over een milieubeleid [1 punt]
- Compensatiebeleid, bijvoorbeeld de aangekochte compensatie in hectare bos, ton CO₂ of aantal CO₂ credits als percentage van CO₂ uitstoot [1 punt]
- Integratie van flexibele werktijdregelingen [1 punt]
- Integratie van thuiswerkregelingen [1 punt]
- Het bedrijf of de organisatie draagt met haar activiteiten en/of diensten bij aan de inrichting van een systeem/structuur dat ten goede komt aan de omgeving of het algemeen nut [1 punt]
- Anders [0 punten]
- Geen [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Het beleidsstuk, bewijs van implementatie (bijvoorbeeld via interviews met medewerkers), plan van aanpak en dergelijke.

Definities

Minimalisering: het verlagen / verminderen van de invloed op het milieu, uitgedrukt in percentages en/of aantallen.

Toelichting

Er kunnen maximaal 10 punten behaald worden, waarvan er minimaal 5 bij de eerste 7 moeten zitten. Uit de overige vragen mogen maximaal 3 punten behaald worden. Dit wordt gecontroleerd door de Auditor/ Assessor.

01MAN012G1

Onderwerp

Milieubeleid, implementatie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het toepassen van milieubeleid waarbij prestatie gemeten en gemonitord kunnen worden.

Deze vraag sluit aan op 01011G, kan alleen beantwoord worden als voorgaande vraag ook beantwoord is.

Vraag

In hoeverre zijn milieubeleidsmaatregelen ingevoerd en worden de verbeteringen beheerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Werkingssfeer en doelstellingen zijn vastgelegd [1 punt]
- Streefcijfers worden vastgesteld en bewaakt om ervoor te zorgen dat alle handelingen worden uitgevoerd [1 punt]
- Beleidsmaatregelen omvatten procedures om feedback van medewerkers, klanten en andere belanghebbenden in het beleid te integreren [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het milieubeleid en de milieudoelstellingen en -streefcijfers [1 punt]
- Aan de medewerkers van het kernteam voor milieubeheer worden cursussen aangeboden [1 punt]
- Doelstellingen zijn behaald of overtroffen. [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

- Exemplaar van werkingssfeer en doelstellingen, verwijzing naar gedeelte milieubeleid, uitgavedatum, ref#
- Exemplaar van de streefcijfers in het milieubeleid of een ander formeel document
- Controleur die de interne procedurele systemen van de organisatie visueel zal inspecteren. Datum van laatste feedback
- Exemplaar van het organogram, exemplaar van bindende taakomschrijving, namen van aangewezen personen, interview met medewerkers
- Dossiers en certificaten van medewerkers die de CPD-cursus hebben afgerond, interview met medewerkers (CPD staat voor Continuing Professional Development, dus een overzicht van gevolgde cursussen etc).

Toelichting

De antwoordopties van zowel 01MAN012G1 en G2 stonden in de Engelse versie allemaal samen in 1

vraag. Volgens DGBC is het hebben van doelstellingen enerzijds en een systeem daarvoor anderzijds echter zodanig verschillend dat er nu, in afwijking van BREEAM In Use, twee verschillende vragen voor zijn.

01MAN012G2

Onderwerp

Milieubeleid, implementatie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het toepassen van milieubeleid waarbij prestatie gemeten en gemonitord kunnen worden.

Vraag

Is er een Environmental Management Systeem (EMS) ingevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er is een EMS voor de activiteiten van de organisatie conform de beginselen van ISO 14001 [4 punten]
- Er is een EMS voor het perceel conform de beginselen van ISO 14001 [4 punten]
- EMS is gedeeltelijk of volledig geïmplementeerd [1 punt]
- EMS is in ontwikkeling [0 punten]
- EMS bevat procedures om de positie, ten opzichte van een geschikte groep gelijken, te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d. [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

- Exemplaar van dossiers om voortgang te laten zien, mits in ieder geval de belangrijkste beleidsregels van kracht zijn
- Gebruikte maatstaven, papieren van groep van gelijken, datum maatstaven aan de hand waarvan de meting werd uitgevoerd en gepubliceerd
- Exemplaar van EMS-controle door externe controleur, referentienummer, werkingssfeer en controledatum of een kopie van extern certificaat, referentienummer, werkingssfeer en vervaldatum. Indien er geen formeel dossier is, kan de controleur een controle doen naar de relevante clausules van BS 8555 of ISO 14001
- Exemplaar van EMS-controle door externe controleur, referentienummer, werkingssfeer en controledatum of een kopie van extern certificaat, referentienummer, werkingssfeer en vervaldatum. Indien er geen formeel dossier is, kan de controleur een controle doen op relevante clausules van BS 8555 of ISO 14001.

Definities

Environmental Management Systeem: afgekort EMS, is een milieubeheersysteem.

Toelichting

De antwoordopties van zowel 01MAN012G1 en G2 stonden in de Engelse versie allemaal samen in 1

vraag. Volgens DGBC is het hebben van doelstellingen enerzijds en een systeem daarvoor anderzijds echter zodanig verschillend dat er nu, in afwijking van BREEAM In Use, twee verschillende vragen voor zijn.

01MAN013G

Onderwerp

Milieudoelstellingen, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het realiseren van milieudoelstellingen.

Vraag

Zijn de geformuleerde milieudoelstellingen bereikt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele doelstellingen zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke doelstellingen zijn bereikt [2 punten]
- De meeste doelstellingen zijn bereikt [4 punten]
- Alle doelstellingen zijn bereikt [8 punten]
- Geen doelstellingen zijn bereikt [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI) met bewijsvoering / gegevensbron en/of eventuele Service Level Agreements (SLA).

01MAN014G

Onderwerp

Management review milieuprestaties

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van beleid en initiatieven die een breed scala aan milieuvraagstukken behandelen.

Vraag

Hoe frequent beoordeelt de raad van bestuur/het hogere kader management, de prestaties van de organisatie die betrekking hebben op de milieudoelen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Minimaal 1 keer per kwartaal [3 punten]
- Minimaal halfjaarlijks [2 punten]
- Minimaal jaarlijks [1 punt]
- Zelden [0 punten]
- Nooit [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van notulen en vergaderschema (data van voorgaande en geplande vergaderingen).

01MAN015G

Onderwerp

Duurzaamheidsrapportage

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van publicatie van duurzaamheidsrapportages inzake de milieuprestaties van de organisatie.

Vraag

Is er een duurzaamheidsrapport opgesteld?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Ja, bevat milieurapportage, ook over de prestaties van de organisatie op het gebied van duurzaamheidsbeheer [1 punt]
- Ja, toegankelijk voor alle interne belanghebbenden [2 punten]
- Ja, bovengenoemde en toegankelijk als openbaar document [3 punten]
- Anders [0 punten]
- Nee, geen duurzaamheidsrapport opgesteld [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

- Exemplaar van duurzaamheidsrapport met passages over de prestaties van duurzaamheidsbeheer
- Controleer bij medewerkers ter plaatse, controleer de procedure voor het verspreiden van informatie naar alle interne belanghebbenden
- Controleer website en exemplaar van registratie van openbaarmaking van informatie.

Toelichting

Om de inhoud van duurzaamheidsverslagen te uniformiseren is de internationale richtlijn voor duurzaamheidsverslaggeving van het Global Reporting Initiative (GRI) samengesteld.

In het GRI worden sociale, milieu- en economische prestatie-indicatoren onderscheiden waarover gerapporteerd dient te worden.

Voorbeeld voor inhoud van een duurzaamheidsverslag:

- HSE verslag
- Responsible Care verslag
- Welzijn, gezondheid, veiligheid en milieu rapport
- Sociaal verslag
- Sociaal ethisch verslag
- Maatschappelijkverslag
- Visie op duurzaamheid

02 Gezondheid

02HEA001A (Optionele vraag)

Onderwerp

Percentage glas in de gevel

Doel

Gebouwegebruikers voldoende toegang geven tot zonlicht, en gebruikers de mogelijkheid geven de ogen te herfocussen tussen werk en genieten van het uitzicht buiten. Dit verlaagt de risico's op oogklachten en onderbreekt het monotone binnenmilieu.

Vraag

Hoeveel procent van de gevel, exclusief dakramen, bestaat uit beglazing?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Totaal oppervlak aan vensters en gevel moet worden bevestigd door visuele inspectie door controleur, geveltekeningen.

Toelichting

Dit wordt gebruikt om daglichttoetreding te berekenen. Maar dit wordt nu nog niet gebruikt bij het bepalen van de scores. We vragen u vriendelijk om een zo juist mogelijke waarde in te vullen zodat we een database kunnen opbouwen voor toekomstige referenties. Dan kunnen in de toekomst echt punten worden toegekend aan de beter presterende gebouwen.

Het betreft hier in de huidige vraagstelling de glazen delen van de gevel waardoor daglicht naar binnen komt. Echter, in de discussie over het wijzigen van deze vraag, wordt ook overwogen of het niet beter is om het percentage daglichtopening ten opzichte van het vloeroppervlak te bekijken. Dus als u dit wel weet, kunt u dit invoeren. Vergeet dan niet bij het veld motivatie en redenatie in te voeren welk percentage u ingevuld heeft.

Als er een uitgebreide daglichtfactorberekening aanwezig is zoals die ook voor HEA 1 BREEAM-NL Nieuwbouw gevraagd wordt, dan kan dat bij vraag 06029A ingevuld worden.

Wanneer aangetoond kan worden dat alle relevante werkplekken over voldoende 'vrij uitzicht naar buiten' beschikken zoals die ook voor HEA2 BREEAM-NL Nieuwbouw gevraagd wordt, dan kan dat bij vraag 06030A ingevuld worden.

02HEA029A

Onderwerp

Daglichttoetreding, visueel comfort

Doel

Het voorzien in voldoende daglichttoetreding binnen verblijfsgebieden en verblijfsruimten ten behoeve van een voldoende visueel comfort en welbevinden.

Vraag

Voldoet de daglichttoetreding binnen verblijfsruimten en/of verblijfsgebieden aan de best practice eisen van visueel comfort?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Zie Hea 1 Nieuwbouw voor de daar gestelde eisen. De vraag mag met 'ja' beantwoord worden als meer dan 80% van de werkplekken voldoet aan de daglichttoetredingseisen.

Definities

Eis is een minimale gemiddelde daglichtfactor van 2,0% per verblijfsruimte.

Nieuwbouw Arbo-normen worden als best practice geaccepteerd.

Toelichting

Deze vraag is in BREEAM-NL toegevoegd en komt dus niet voor in BREEAM In Use International. Deze aanvulling wordt nodig geacht omdat in vraag 06001A onvoldoende rekening kan worden gehouden met de daglichtfactor berekening, terwijl dat in Nederland al enige jaren standaard is voor nieuwbouw.

Zie BREEAM-NL Nieuwbouw - HEA 1 voor de daar gestelde eisen. De vraag mag met 'ja' beantwoord worden als meer dan 80% van de werkplekken voldoet aan de daglichttoetredingseisen.

Indien deze credit zonder berekening overduidelijk behaald wordt door zeer grote glasoppervlakken, zou het kunnen dat een visuele inspectie genoeg is. Afdoende onderbouwing blijft noodzakelijk; bij twijfel zal een berekening nodig zijn.

Referenties

BREEAM-NL Nieuwbouw - credit HEA 1

02HEA030A

Onderwerp

Uitzicht

Doel

Stimuleren dat werkplekken in relevante verblijfsruimtes een vrij uitzicht hebben. Dit ten behoeve van visueel comfort en om een eentonig binnenmilieu te doorbreken.

Vraag

Beschikken de werkplekken in alle relevante verblijfsruimten over voldoende 'vrij uitzicht naar buiten'?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Dit geldt voor 75% van de werkplekken [2 punten]
- Dit geldt voor 95% van de werkplekken [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Fotografisch bewijsmateriaal en visuele inspectie door de assessor.

Definities

Relevante verblijfsruimtes:

Alle verblijfsruimtes met werkplekken/bureaus voor gebouwgebruikers

Vrij uitzicht:

Hiervan is sprake indien er een vrij en direct uitzicht is naar buiten, waarbij wordt uitgekeken op:

- landschap (niet alleen de hemelkoepel), OF
- objecten incl. gebouwen dichtbij en veraf.

Toelichting

Indien het niet mogelijk is aantoonbaar te maken welke verblijfsruimtes werkplekken bevatten, dienen alle verblijfsgebieden binnen het gebouw te voldoen aan bovenstaande eisen

* Alle werkplekken bevinden zich binnen 7 meter van een gevel met ramen of permanente gevelopeningen waarbij de onderzijde van het raam of de gevelopening gelegen is op een maximale hoogte van 0,9 meter vanaf de vloer, met een 'vrij uitzicht naar buiten' (zie rubriek Definities voor een omschrijving van het begrip 'vrij uitzicht naar buiten');

* Indien het raam of de gevelopening uitziet op een atrium, binnenplaats, binnentuin of binnenplein of op andere gebouwen, dient de afstand, loodrecht gerekend vanaf het raam of de gevelopening tot de achtermuur van het atrium, de binnenplaats, binnentuin of het binnenplein, resp. tot de toegekeerde gevel van het andere gebouw ten minste 10 meter te bedragen. Bij uitzicht op een atrium, binnenplaats, binnentuin of binnenplein dienen deze te zijn voorzien van enige aankleding, zoals groenvoorziening, plantenbakken, meubilair, kunstvoorwerpen en dergelijke;

Referenties

BREEAM-NL Nieuwbouw – credit HEA 2

Aanvulling op vraag 06001

02HEA002A

Onderwerp

Tegengaan lichthinder

Doel

Het herkennen en aanmoedigen van maatregelen om hinder binnen verblijfsruimten als gevolg van reflectie of verblinding door invallend licht te minimaliseren door de aanwezigheid van voldoende lichtwering.

Vraag

Welke lichtweringsvoorzieningen zijn op of in het gebouw aangebracht?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Alle vensters op het zuiden hebben anti-verblindingslagen of vaste zonwering [1 punt]
- Alle vensters op het zuiden en het oosten of westen hebben anti-verblindingslagen of externe vaste zonwering [2 punten]
- Alle vensters op het zuiden, oosten en westen hebben anti-verblindingslagen of externe vaste zonwering [3 punten]
- Alle vensters hebben zonwerende lagen of externe vaste zonwering [3 punten]
- Alle vensters hebben zonwering die door de gebruiker kan worden bediend [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Fotografisch bewijsmateriaal en visuele inspectie door de assessor..

Definities

De toegepaste systemen voor lichtwering voldoen voor wat betreft 'glare control' aan klasse 3 of 4 van EN 14501:2005 (waarbij de transmissiemeting voldoet aan EN 14500:2008).

Referenties

- NEN-EN 14500:2008: Zonneschermen en luiken - Thermisch en visueel comfort - Beproeving- en berekeningsmethoden
- NEN-EN 14501:2005: Zonneschermen en luiken - Thermisch en visueel comfort - Prestatiekenmerken en classificatie
- CIE 117 Discomfort glare in interior lighting
- SBR Publicatie Praktijkboek gezonde gebouwen, Cahier 2, Binnenmilieu prestatie-eisen kantoorgebouwen

02HEA003A

Onderwerp

Lichtregeling

Doel

Verzekeren dat gebruikers gemakkelijk toegang hebben tot de bediening van de verlichting nabij de werkplek.

Vraag

Bedienen lichtregelaars in kantoorruimten alleen lampen die zich binnen zes meter van de regelaar (of sensor) bevinden?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Er zijn geen kantoorruimten in het gebouw [0 punten]
- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van lichtregelaars voor visuele inspectie door assessor.

02HEA004A

Onderwerp

Type gebouwventilatie

Doel

Bevorderen van natuurlijke ventilatie

Vraag

Wat is de ventilatiestrategie voor het gebouw (natuurlijk of mechanisch)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Natuurlijk [2 punten]
- Mechanisch [1 punt]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte of luchtinlaten en -uitlaten voor visuele inspectie door controleur.

Definities

Er mag voor natuurlijke ventilatie worden gekozen indien hier voorzieningen voor aanwezig zijn in de vorm van bijvoorbeeld (gevel)roosters of ramen welke zich minimaal op 1,8 meter boven de vloer bevinden.

Toelichting

Bij een gecombineerd systeem dient u te kiezen voor mechanisch.

Referenties

NEN 1087

02HEA005A

Onderwerp

Locatie luchtinlaten

Doel

Verlagen van het risico op gezondheidsklachten gerelateerd aan slecht binnenklimaat door te verzekeren dat de luchtinlaten ver genoeg zijn verwijderd van vervuilingsbronnen.

Vraag

Is het gebouw voldoende verwijderd van wegen, parkeerplaatsen en andere mogelijke vervuilingsbronnen en bevinden de uitlaten zich voldoende ver van de inlaten om hercirculatie te voorkomen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van luchtinlaten en -uitlaten voor visuele inspectie door controleur, plattegrond.

Definities

Wat is 'Voldoende ver' BIJ NATUURLIJKE VENTILATIE

Is het gebouw minimaal 10 meter verwijderd van wegen, parkeerplaatsen en andere mogelijke vervuilingsbronnen en bevinden de uitlaten zich minimaal 10 meter van de inlaten om hercirculatie te voorkomen?

Wat is 'Voldoende ver' BIJ MECHANISCHE VENTILATIE

Bevinden de luchtinlaten zich minimaal 20 meter van wegen, parkeerplaatsen en andere mogelijke vervuilingsbronnen en bevinden de uitlaten zich minimaal 10 meter van de inlaten om hercirculatie te voorkomen?

Toelichting

Bij een gecombineerd systeem dient u te kiezen voor mechanisch. De afstanden dienen in het horizontale vlak gemeten te worden. Indien het afstanden in het verticale vlak betreft, dan dient nader te worden aangetoond dat geen vervuiling wordt ingezogen (o.a. rekening houdend met overheersende windrichting). Bijvoorbeeld conform NEN 2757.

Onder Definities staat dat de in- en uitlaat op een gespecificeerde minimale afstand van elkaar dienen te liggen. Als beiden aan tegenovergestelde kanten van het gebouw liggen, dan mogen verticale en horizontale afstanden bij elkaar opgeteld worden. Let wel dat het in beginsel ook de kleinere in- en uitlaten betreft.

02HEA006A

Onderwerp

Meten verse luchttoevoer

Doel

Herkennen en aanmoedigen van monitoring van verseluchttoevoer om zo het gezondheidsrisico gerelateerd aan slecht binnenklimaat te verminderen.

Vraag

Is er gemeten hoeveel 'verse' lucht in een mechanisch geventileerd gebouw wordt aangezogen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [1 punt]
- Ja, verseluchtdebiet conform relevante actuele Bouwbesluit eisen (NEN1087) [2 punten]
- Ja, verseluchtdebiet conform EN13779 [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een rapportage met de meetresultaten.

Toelichting

Bij een ventilatiesysteem met goede regelingen in de kasten zelf (variabel en reagerend op de vraag) is het ook voldoende om eens in de 5 jaar de uitblaaskasten te laten doormeten en de inregeling van de kasten op die manier te controleren. Dit hoeft dan niet continue.

02HEA031B

Onderwerp

Meten verse luchttoevoer

Doel

Herkennen en aanmoedigen van monitoring van verse luchttoevoer om zo het gezondheidsrisico gerelateerd aan slecht binnenklimaat te verminderen.

Vraag

Vinden frequente metingen van het ventilatiesysteem plaats?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- > jaarlijks / weet niet [0 punten]
- jaarlijks [1 punt]
- per half jaar [2 punten]
- per kwartaal [3 punten]
- maandelijks [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers/Uitkomsten van de metingen

Toelichting

De metingen van het ventilatiesysteem dienen minimaal de luchtvolume stromen, CO2 gehalte, temperatuur en luchtvochtigheid weer te geven

02HEA007A

Onderwerp

Temperatuurregeling

Doel

Verzekeren dat een gepast en comfortabel temperatuurniveau is bereikt en dat gebruikers controle hebben over de temperatuur.

Vraag

Kunnen de gebruikers van het gebouw zelf de temperatuur voor hun werkruimte beïnvloeden?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van verwarmings-/koelingsregelaars voor visuele inspectie.

Toelichting

Deze vraag mag met ja beantwoord worden indien de regelunit zich binnen 7 meter lineair van werkplek bevindt.

02HEA032A

Onderwerp

Temperatuurregeling

Doel

Verzekeren dat een gepast en comfortabel temperatuurniveau is bereikt.

Vraag

Vinden frequente metingen van de binnentemperatuur plaats?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- > maandelijks / weet niet [0 punten]
- maandelijks [1 punt]
- wekelijks [2 punten]
- dagelijks [3 punten]
- continue [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers/Uitkomsten van de metingen

02HEA008A

Onderwerp

Microbiologische besmetting, preventiesysteem

Doel

Verzekeren dat het gebouw is ontworpen om het risico op microbiologische besmettingen van legionella pneumophila te minimaliseren.

Vraag

Over welke systemen beschikt het gebouw om het gevaar van microbacteriële verontreiniging te minimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Thermisch [2 punten]
- Chemisch [2 punten]
- Ionisatie [2 punten]
- Combinatie van meerdere systemen [4 punten]
- Anders [0 punten]
- Geen maatregelen noodzakelijk [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Bedienings- en onderhoudshandleiding waarin het betreffende gedeelte is gemarkeerd, locatie van technische ruimte.

Toelichting

Dit onderwerp is afdoende ondervangen in Nederlandse regelgeving. Voor internationale vergelijkbaarheid is het wel nodig dat dit ingevuld wordt.

Op het moment dat er geen aerosolvormige tappunten zijn en ook, bijvoorbeeld, geen koeltorens en bevochtiging (m.u.v. stoom) hoeven er in principe geen maatregelen genomen te worden. Minimaal dient de inventarisatie uit het proces van ISSO 55.2 te zijn opgenomen.

Bij de antwoorden worden ook fysische technieken (UV, filtratie en pasteurisatie) geaccepteerd (als gelijkwaardig aan de andere technieken).

Referenties

ISSO-publicaties:

Publicatie 55.1 Praktijkhandleiding Legionellapreventie in leidingwater,

Publicatie 55.2 Handleiding Zorgplicht Legionellapreventie Collectieve Leidingwaterinstallaties,

Publicatie 55.3 Legionellapreventie in klimaatinstallaties, Publicatie 55.4 Alternatieve technieken voor

Legionellapreventie in collectieve leidingwaterinstallaties en Publicatie 55.5 Beheer en onderhoud van collectieve leidingwaterinstallaties.

02HEA009B

Onderwerp

Microbiologische besmetting, procedures & processen

Doel

Verzekeren dat het gebouw wordt beheerd om het risico op microbiologische besmettingen van legionella pneumophila te minimaliseren.

Vraag

Welke processen worden gebruikt om het gevaar van microbacteriële verontreiniging te minimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen processen of procedures [0 punten]
- Jaarlijkse inspectie van luchtkanalen of watersystemen van het gebouw [1 punt]
- Jaarlijkse inspectie van zowel luchtkanalen als watersystemen [2 punten]
- Jaarlijkse inspectie van luchtkanalen en watersystemen door erkende externe aannemer [4 punten]
- Geen Maatregelen noodzakelijk [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Bedienings- en onderhoudshandleiding waarin het betreffende gedeelte is gemarkeerd, gedocumenteerde procedures voor het reduceren van het gevaar van microbacteriële verontreiniging.

Toelichting

Dit onderwerp is afdoende ondervangen in Nederlandse regelgeving. Voor internationale vergelijkbaarheid is het wel nodig dat dit ingevuld wordt.

Op het moment dat er geen aerosolvormige tappunten zijn en ook, bijvoorbeeld, geen koeltorens en bevochtiging (m.u.v. stoom) hoeven er in principe geen maatregelen genomen te worden. Minimaal dient de inventarisatie uit het proces van ISSO 55.2 te zijn opgenomen.

Bij de antwoorden worden ook fysische technieken (UV, filtratie en pasteurisatie) geaccepteerd (als gelijkwaardig aan de andere technieken).

Referenties

ISSO-Publicatie 63 Beheer en onderhoud ventilatiesystemen in woningen en woongebouwen.

02HEA010B

Onderwerp

Akoestiek

Doel

Verzekeren dat de akoestische prestaties van het gebouw voldoen aan de geldende normeringen geluidhinder en geluidoverlast binnen een gebouw terugbrengen tot een aanvaardbaar niveau, waardoor een hoge mate van geluidcomfort binnen het gebouw wordt bereikt.

Vraag

Voldoen de interne akoestische omstandigheden aan de normeringen of zijn deze beoordeeld om het geluidcomfort te optimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Uitkomsten van controle-/beoordelingsproces conform NEN-EN 140 of conform NEN 5077 (incl. NPR 5092 en NPR 5097) rapport, niet ouder dan 5 jaar, met aanbevelingen ter optimalisering van de akoestiek of waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de vereisten alsmede dat deze metingen zijn uitgevoerd door een daartoe opgeleid en gekwalificeerd akoestisch adviseur

Toelichting

Wanneer de aanpassingen binnen een jaar gepland zijn mag met 'ja' beantwoord worden

Als bewijslast wordt ook geaccpeteerd de uitgangspunten die in het EPA-rapport genoemd worden.

Referenties

- Bouwbesluit, actuele versie
- NEN-ISO 140 Akoestiek
- NEN 5077 Geluidwering in gebouwen

02HEA011G

Onderwerp

Stimuleren van water drinken

Doel

Op passende wijze beschikbaar stellen drinkwater voor gebouwgebruikers.

Vraag

Worden gebruikers in het gebouw op passende wijze gestimuleerd om voldoende water te drinken?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van maatregelen voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Gebruikers kunnen worden gestimuleerd om voldoende water te drinken door het aanbieden van voldoende mogelijkheden om water te drinken, bijvoorbeeld middels waterkoelers.

Onder stimulatie op passende wijze wordt verstaan het minimaal beschikbaar stellen van 1 watertappunt (leidingwater of waterkoeler) op iedere etage, waarbij de toiletten niet worden mee gerekend.

02HEA012A

Onderwerp

Beschikbaarheid buitenruimte*

Doel

Herkennen en aanmoedigen van het beschikbaar stellen van passende recreatie-/ontspanningsruimten voor gebouwgebruikers buiten het gebouw.

Vraag

Beschikken de gebruikers van het gebouw over buitenruimten ter ontspanning of recreatie?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Ja [0 punten]

Ja, locatie is beschut tegen de wind [0 punten]

Ja, locatie bevindt zich minimaal 10 m van wegen, parkeerplaatsen of andere vervuilingsbronnen [0 punten]

Ja, locatie is beschut tegen de wind en bevindt zich minimaal 10 m van vervuilingsbronnen [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van buitenruimten voor visuele inspectie door controleur, plattegrond met locatie van buitenruimten.

Definities

Recreatie-/ontspanningsruimten worden o.a. beoordeeld op omvang en voorzieningen.

Toelichting

* Deze vraag is toegevoegd vanwege de koppeling met BREEAM-NL Nieuwbouw. In Nieuwbouw is deze vraag echter alleen nog maar beschikbaar voor woningen en om die reden zijn voor deze vraag nog geen punten te behalen.

Een buitenruimte die gedeeld wordt met buurgebouwen op hetzelfde terrein (zonder een weg over te hoeven steken) volstaat ook.

De binnentuin dient qua doelstelling te voldoen aan de doelstelling van de buitenruimte.

02HEA013A

Onderwerp

Ligging in fijnstofgebied

Doel

Het verminderen van gezondheidsrisico's die gerelateerd zijn aan een slechte luchtkwaliteit.

Vraag

Bevindt het gebouw zich in een milieuzone?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [4 punten]
- Ja [0 punten]
- Ja, maar er is een gezonde-lucht-beleid [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van gebouw en bevestiging dat het niet in een milieuzone staat. (<http://www.milieuzones.nl>)

Definities

Een milieuzone is een gebied in de binnenstad van grote gemeenten waar de toegang voor vrachtwagens die te veel fijnstof en stikstofoxiden uitstoten beperkt is. Het doel van de milieuzone is om de luchtkwaliteit aan de normen te laten voldoen.

Onder 'milieuzone' worden in deze vraag inbegrepen regio's met andere bronnen van significante luchtvervuiling, zoals b.v. aanvliegroutes Schiphol, nabijheid Pernis of Hoogovens.

Toelichting

Indien er koolstof filters zijn aangebracht waarmee de binnenlucht in het gebouw schoner wordt dan de 'schone' buitenlucht buiten milieuzones en vervuilde gebieden zoals onder Definities bedoeld, dan mag het maximale aantal punten ingevuld worden, voorzien van deugdelijke onderbouwing.

Referenties

Woningen: ISSO-Publicatie 82.4 Binnenmilieuprofiel woningen.

Utiliteitsbouw: ISSO-publicatie 104 Stappenplan Duurzaam Beheer en Onderhoud en publicatie 106 Functionele Inspectiemethode Duurzaam Beheer en Onderhoud.

02HEA014B

Onderwerp

Interne luchtkwaliteit

Doel

Het aanmoedigen van het monitoren van interne condities die een gezond en productief binnenklimaat bevorderen.

Vraag

Wordt het binnenklimaat gemonitord en geregeld binnen gestelde limieten (temperatuur, luchtvochtigheid, CO, CO₂, NO_x, etc.)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Ja, en grenswaarden zijn strenger dan de WHO-richtlijnen [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van sensoren en onderbouwing van monitoring en regeling (b.v. relevante parameters in het gebouwbeheersysteem)

Toelichting

Voor het maximum aantal punten: hanteer de WHO richtlijnen of overeenkomstige richtlijnen zoals HSE EH40 of UK Air Quality Standards. Geef bij de toelichting op het antwoord aan welke parameters gemonitord worden.

Het gaat in deze vraag vooral over CO₂. Dit dient in ieder geval continu gemonitord te worden in ruimtes met sterk wisselende bezetting. In overige ruimtes is monitoren van CO₂ van minimaal 4 keer per jaar (ieder seizoen) voldoende.

Referenties

ISSO-publicatie 103 - Monitoring van Duurzaam Beheer en Onderhoud.

02HEA034A

Onderwerp

Kwaliteit van het binnenklimaat

Doel

Verlagen van gezondheidsrisico's die gerelateerd zijn aan een slecht binnenklimaat.

Vraag

Wat is de kwaliteit van het binnenklimaat?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- weet niet [0 punten]
- Klasse B klimaat conform NEN 7730 met max 150 overschrijdingsuren (GTO < 150) [6 punten]
- Klasse A klimaat conform NEN 7730, met max 125 overschrijdingsuren (GTO < 125) [8 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers/Uitkomsten van de berekeningen

Toelichting

De berekeningen dienen toegespitst te zijn tot o.a. luchtvochtigheid, luchtstromen, CO2 gehalte en temperatuur.

Referenties

BREEAM NL Nieuwbouw HEA 10 Thermisch comfort.

NEN7730/ISSO32

Adaptief Klasse A klimaat conform ISSO 74 - ATG methode (categorie I eis Annex A2 NEN-EN 15251).

02HEA015A

Onderwerp

Lokale afzuigventilatie

Doel

Verlagen van gezondheidsrisico's die gerelateerd zijn aan slecht binnenklimaat.

Vraag

Zijn er lokale afzuigventilatievoorzieningen aanwezig in ruimten waar mogelijk processen plaatsvinden of apparatuur en toestellen worden gebruikt die de luchtkwaliteit nadelig kunnen beïnvloeden (bijvoorbeeld toiletten, print-/kopieerruimten, verbrandingstoestellen zoals fornuizen)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Plattegrond met locatie van print-, catering-, toiletruimten enz. en afvoeren uit deze ruimten. Fotografisch bewijsmateriaal en visuele inspectie door de assessor.

Toelichting

Verlagen van gezondheidsrisico's die gerelateerd zijn aan slecht binnenklimaat. door de aanwezigheid van afzuiging in ruimte waar het nodig is vanwege bijvoorbeeld gereedschap, apparatuur of andere activiteiten.

Als de vraag met 'ja' wordt beantwoord dienen alle ruimten met potentiële vervuilingbronnen lokaal afgezogen te worden, tenzij aangetoond kan worden dat er voldoende andere maatregelen getroffen zijn waardoor afzuiging niet meer nodig is. (B.v. aanwezigheid van printers waarvan is aangetoond dat deze de luchtkwaliteit niet nadelig beïnvloeden.)

Bij casco projecten dienen voor ruimten met potentiële toekomstige vervuilingbronnen voorbereid te zijn voor lokale afzuiging (bijv, loze kanalen en/ of sparingen in plafonds).

02HEA016B

Onderwerp

Bescherming gebruikers tegen bouwverontreinigingen

Doel

Beperken van gezondheidsrisico's gerelateerd aan slecht binnenklimaat

Vraag

Worden er bij opknop-/renovatie-/schilder-/behangwerkzaamheden maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat de gebruikers van het gebouw tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk aan chemische stoffen en stof worden blootgesteld?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk waarin de clausule met de eisen is gemarkeerd, een exemplaar van het meest recente programma van werkzaamheden en gegevens over de wijze waarop gebruikers tijdens de werkzaamheden zijn beschermd tegen stof en chemische stoffen.

Toelichting

Beperken van gezondheidsrisico's gerelateerd aan slecht binnenklimaat, door activiteiten die het binnenklimaat negatief beïnvloeden te beperken tot perioden dat het gebouw niet in gebruik is.

Denk tevens aan stofschotten, extra ventileren, oplosmiddelarme verf en lijm en aangepaste (renovatie)werktijden.

Mogelijk bewijs: protocollen bij de beheerder of bewijs van onderdeel van opdrachtverstrekking aan de aannemer dat genoemde maatregelen worden aangebracht.

Indien de ruimtes / verdiepingen afsluitbaar zijn en geheel ontruimd worden tijdens werkzaamheden, mogen de punten ook toegekend worden. Een verhuisplan gerelateerd aan de werkzaamheden kan mogelijk voldoen als bewijslast.

02HEA017A

Onderwerp

Natuurlijke ventilatie

Doel

Herkennen en aanmoedigen van passende bediening van de ventilatie door gebouwgebruikers.

Vraag

Kunnen de gebruikers van het gebouw zelf voor ventilatie zorgen door ramen te openen of het luchtinlaatdebiet te regelen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van ventilatieregelaars voor visuele inspectie door de controleur.

Toelichting

Een te openen raam binnen 7 meter van werkplek is ook voldoende, mits het raam zich minimaal 10 meter van de weg (of andere vervuilingbron) bevindt.

02HEA018B

Onderwerp

Beleid beperking vluchtige organische verbindingen

Doel

Herkennen en aanmoedigen van een gezond binnenklimaat door bij de inrichting gebruik te maken van producten met een lage VOS emissie.

Vraag

Is er beleid om het gebruik van materialen/stoffen die schadelijke vluchtige organische stoffen (VOS) uitstoten, te minimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk waarin de clause over het minimaliseren van VOS-uitstotende materialen en stoffen is gemarkeerd.

Als typische bewijslast kan ook gelden: beleid dat inspeelt op (inkoop van) materialen met bepaald certificaat.

Definities

Vluchtige organische stoffen (VOS)

Vluchtige organische stoffen (VOS) betreffen een veelheid aan stoffen die aangetroffen kunnen worden in gebouwen en die afkomstig zijn van gebruikte bouwmaterialen inclusief afwerkingsmaterialen als stofferingen, wand- en vloerbedekking, gebruikte lijmen en kitten, verven en lakken. Van deze stoffen is aangetoond dat zij in bepaalde concentraties irritaties kunnen veroorzaken bij inademing en boven bepaalde concentraties zelfs gezondheidsproblemen, zoals het 'sick building syndrome'. Bij de bepaling van deze credit worden onder VOS de stoffen verstaan die genoemd zijn in de EU 1999/13/CE Richtlijn oplosmiddelen. Onder VOS worden hier ook verstaan de sVOC, ofwel de 'semi volatile organic compounds'.

Toelichting

Zie BRL Nieuwbouw credit HEA 9 voor een complete lijst van VOS-gerelateerde materialen.

Referenties

- EN 717-1 Houtachtige plaatmaterialen – Bepaling van de emissie van formaldehyde door middel van de kamermethode
- EN 13986 Houtachtige plaatmaterialen voor gebruik in de bouw – Eigenschappen, conformiteitbepalingen en merken
- EN 14080 Houtconstructies, gelijmd gelamineerd hout – Eisen
- EN 14342 Houten vloeren – Eigenschappen, conformiteitbepalingen en merken
- EN 14041 Veerkrachtige textielen en laminaatvloeren - Essentiële eigenschappen

02HEA019B

Onderwerp

Stimuleren gebruik producten met laag oplosmiddelengehalte

Doel

Herkennen en aanmoedigen van een gezond binnenklimaat door gebruik te maken van producten met een laag oplosmiddelgehalte.

Vraag

Wordt het gebruik van middelen zoals verf-, hecht- en schoonmaakproducten op waterbasis of met een laag oplosmiddelengehalte voorgeschreven?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk waarin de clausule over het minimaliseren van VOS-uitstotende materialen en stoffen is gemarkeerd. Naast het exemplaar van het beleidsstuk dient ook te worden aangetoond dat de onderhoudsaannemers aan de geldende wettelijke Arbo-eisen voldoen, dit aan hand van passages in het (onderhoud)bestek waarin expliciet staat aangegeven dat gevraagd wordt om laag oplosmiddelgehalte producten

Toelichting

Interpretatie voor deze vraag is dat voor verf dit al in de wet voorgeschreven is. Deze vraag gaat dus over andere producten dan verf, bijvoorbeeld over schoonmaakmiddelen. Als criterium kan gebruik gemaakt worden van Criteria document 19 van Duurzaam Inkopen van AgentschapNL voor duurzame schoonmaakmiddelen. Daarnaast zijn nieuwe meubels en tapijt ook veel voorkomende bronnen van emissies

Referenties

- Richtlijn 2004/42/CE Gevaarlijke stoffen van de Europese Unie betreffende de beperking van de emissie van vluchtige organische verbindingen als gevolg van het gebruik van organische oplosmiddelen in verven, vernissen en spuitlakken
- Richtlijn 2004/67/CE Europese Stoffenrichtlijn van de Europese Unie betreffende de classificatie van chemische stoffen en preparaten
- Richtlijn 1999/13/CE Richtlijn oplosmiddelen van de Europese Unie betreffende het beperkt gebruik van organische oplosmiddelen

02HEA020B

Onderwerp

Leveranciersinformatie over VOS-emissies

Doel

Herkennen en aanmoedigen van een gezond binnenklimaat door het gebruik van materiaal en apparatuur te prefereren met lage VOS-emissies, wat gespecificeerd kan worden in meegeleverde informatie door leverancier.

Vraag

Worden materiaal- en apparatuurleveranciers verplicht om informatie over de uitstoot van schadelijke VOS te verstrekken?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk waarin de clause over het minimaliseren van VOS-uitstotende materialen en stoffen is gemarkeerd en waarin expliciet staat aangegeven dat leveranciers met hun leveranties dienen te voldoen aan de VOS richtlijnen. Steekproefsgewijs aantonen dat dit nageleefd wordt voor toegepast bouw- of afwerkingmateriaal doormiddel van aangeleverde specificaties waaruit blijkt:

- volgens welke standaard de emissie van vluchtige organische verbindingen bepaald is
- de gerelateerde emissie van vluchtige organische verbindingen
- een bevestiging dat emissie aan de gestelde normen voldoet.

Als alternatief een kopie van een internationaal erkend gezondheidslabel, dat door de fabrikant of leverancier voor elk toegepast bouw- of afwerkingmateriaal aangeleverd wordt.

02HEA021B

Onderwerp

Dieptereiniging

Doel

Herkennen en aanmoedigen van een dieptereinigingsbeleid met een frequentie van minstens eens per drie jaar om de kans op gezondheidsrisico's door slechte gebouwreiniging te verminderen.

Vraag

Is er beleid om minimaal één keer per drie jaar dieptereinigingswerkzaamheden uit te voeren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja, er is beleid [1 punt]
- Ja, hoge kwaliteit reiniging van vloerbedekking óf stoffering is de afgelopen 3 jaar uitgevoerd [2 punten]
- Ja, hoge kwaliteit reiniging van vloerbedekking én stoffering is de afgelopen 3 jaar uitgevoerd [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het onderhouds-/reinigingsbeleid waarin de betreffende clause is gemarkeerd, dossiers van de uitvoering van diepe reinigingswerkzaamheden, exemplaar van het contract met het schoonmaakbedrijf.

Toelichting

Dieptereiniging van zachte inrichting (meubilair, tapijt, etc) met shampoo.

02HEA022B

Onderwerp

Schoonmaakbeleid

Doel

Herkennen en aanmoedigen van een actief schoonmaakbeleid om de kans op gezondheidsrisico's door slechte gebouwreiniging te verminderen.

Vraag

Is er beleid om regelmatig schoonmaakwerkzaamheden uit te voeren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Maandelijks [2 punten]
- Wekelijks [3 punten]
- Dagelijks [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het onderhouds-/reinigingsbeleid waarin de betreffende clausule is gemarkeerd, dossiers van de uitvoering van reinigingswerkzaamheden, exemplaar van het contract met het schoonmaakbedrijf.

Toelichting

Onder schoonmaak wordt minimaal verstaan: het reinigen van toiletten en de pantry's. Tevens het afnemen van de bureaubladen, telefoons en het legen van de afvalbakken. Verder het algeheel stofzuigen van de werkplekken.

Deze vraag kan ook goedgekeurd worden als er minimaal dagelijks een schoonmaakbedrijf komt. Er hoeft dan niet aangetoond te worden dat dagelijks aan alle genoemde eisen wordt voldaan.

02HEA023B

Onderwerp

Gebruikerstevredenheidsonderzoek

Doel

Herkennen en aanmoedigen van procedures die aanwezig zijn om de tevredenheid van gebruikers te registreren zodat de gebouwprestaties kunnen worden geoptimaliseerd.

Vraag

Zijn er procedures om de tevredenheid van de gebruikers te onderzoeken en te registreren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Ja, en het onderzoek is gebaseerd op een extern systeem [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van de procedures, dossiers van gebruikerstevredenheidsonderzoeken, exemplaren van of koppelingen naar onderzoeksformulieren.

Toelichting

Vul hier 'Nee' in wanneer er geen onderzoek is gedaan. Het is van belang dat de tevredenheid niet alleen onderzocht, maar ook geregistreerd wordt. De procedures dienen ook een systeem voor (klimaat)klachtenregistratie te omvatten.

Referenties

In de ISSO-publicatie 103 Monitoring van Duurzaam Beheer en Onderhoud is een methode opgenomen om de comfortbeleving van de bewoners te monitoren.

02HEA024B

Onderwerp

Gebruikerstevredenheidsonderzoek

Doel

Herkennen en aanmoedigen van procedures die aanwezig zijn om de tevredenheid van gebruikers te registreren zodat de gebouwprestaties kunnen worden geoptimaliseerd.

Vraag

Zijn er procedures voor het verwerken van de feedback uit het gebruikerstevredenheidsonderzoek en voor het aanpakken van de hierin benadrukte problemen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Ja, en streefcijfers zijn vastgesteld en op hoog niveau onderschreven [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van gebruikerstevredenheidsonderzoeken, geplande werkzaamheden als reactie op de uitkomsten van het onderzoek, dossiers van uitgevoerde werkzaamheden.

Toelichting

De procedures dienen ook een systeem voor (klimaat)klachtenregistratie en opvolging van de klachten te omvatten.

02HEA025B

Onderwerp

Verlichtingsniveau binnen en buiten

Doel

Verzekeren dat de verlichting functioneert volgens de best practice voor prestatie en comfort.

Vraag

Is de interne en externe verlichting ten aanzien van het verlichtingsniveau, de kleurweergave, luminantieverhoudingen en het voorkomen van verblindingshinder in overeenstemming met de meest actuele normen op dit gebied?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van bedienings- en onderhoudshandleiding of situatiedocumenten na voltooiing waarin het relevante gedeelte is gemarkeerd dat bevestigt dat de oorspronkelijke verlichtingsinstallatie voldeed voor visuele inspectie, dossiers van lichtsterktemetingen. Informatie m.b.t. het verlichtingsplan of technische specificaties over alle armaturen, waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de eisen.

Toelichting

Gebruik hiervoor NEN-EN 12464-1 en 2 (niet CIBSE).

Vooralsnog mag de assessor deze vraag goedkeuren als minimaal de luxmeting voldoet op de relevante werkplekken. Voor wat betreft de overige genoemde aspecten van de kwaliteit van de verlichting mag de auditor dit naar eigen inzicht beoordelen. Het bevragen van (een steekproef van) gebruikers over hun tevredenheid met de verlichting zal worden beschouwd als afdoende onderbouwing.

Referenties

- ISSO-publicatie 90 Energie-efficiënte verlichting in en rondom gebouwen geeft richtlijnen voor het ontwerpen en renoveren van lichtinstallaties;
- NEN-EN 12464 "Licht en verlichting – Werkplekverlichting – Deel 1: Werkplekken binnen";
- NEN-EN 12464 "Licht en verlichting – Werkplekverlichting – Deel 2: Werkplekken buiten";
- NEN-EN 12665 "Licht en verlichting - Basistermen en -criteria voor het vastleggen van eisen aan de verlichting";

- NEN 3087 “Ergonomie - Visuele ergonomie in relatie tot verlichting - Principes en toepassingen”;
- SBR “Praktijkboek gezonde gebouwen”, Cahier A2 “Gezonde verlichting” en Cahier R2 “Binnenmilieu Prestatie-eisen voor kantoren”

02HEA026G

Onderwerp

Meten, bewaken en beheren

Doel

Herkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties om zo het welzijn en de gezondheid van de medewerkers in relatie tot het gebouw en zijn faciliteiten te beheren.

Vraag

Meet, bewaakt en beheert u de volgende belangrijke onderwerpen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Vaardigheden en capaciteiten van medewerkers in het juiste gebruik van gebouw en installaties [1 punt]
- Tevredenheid medewerkers over gebouw, voorziening en binnenklimaat [1 punt]
- Comfort werkplek (o.a. aantal klachten) [1 punt]
- Productiviteit [1 punt]
- Voortdurende bewustmaking van mogelijkheden en juiste bediening van gebouw en installatie [1 punt]
- Regelmatige voorlichting over beschikbare faciliteiten voor sportbeoefening en/ of fietsen naar het werk [1 punt]
- Er is een op welzijn en gezondheid gerichte gebruikershandleiding voor gebouw, voorzieningen en installaties aanwezig [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Beleid, bedrijfsregels, bewijs van genomen acties, interview van medewerkers door assessor

Toelichting

Geef bij tevredenheid medewerkers aan in hoeverre wordt voldaan aan de bovenwettelijke eisen volgens ARBO.

Het betreft voortdurende professionele ontwikkeling van alle werknemers in het gebouw, bijvoorbeeld middels een Persoonlijk Ontwikkelingsplan.

Referenties

ISSO-publicatie 103 Monitoren van Duurzaam Beheer en Onderhoud.

02HEA027G1

Onderwerp

Meten, bewaken en beheren

Doel

Herkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties om zo het welzijn en de gezondheid van de medewerkers in relatie tot het gebouw en zijn faciliteiten te beheren.

Vraag

Zijn er beleidsmaatregelen met doelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Werksfeer en doelstellingen zijn vastgesteld [1 punt]
- Gezondheids- en welzijnsvragen/-problemen van medewerkers worden beoordeeld en geregistreerd [1 punt]
- Wijzigingen in gezondheids- en welzijnsvragen/-problemen van medewerkers worden gecontroleerd en gerapporteerd [1 punt]
- Er zijn streefcijfers vastgelegd om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd [1 punt]
- Minimaal jaarlijks worden gebruikerstevredenheidsonderzoeken uitgevoerd [1 punt]
- Er zijn mechanismen in werking gesteld om feedback van bezoekers/klanten te integreren [1 punt]
- Er zijn mechanismen in werking gesteld om feedback op te nemen in procedures of strategie [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers ten aanzien van gezondheid, welzijn en veiligheid [1 punt]
- Borden, mededelingen en posters worden op geschikte locaties aangebracht om te wijzen op ruimten die een gevaar voor de gezondheid en de veiligheid vormen [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices. Beleid, bedrijfsregels, bewijs van genomen acties, interview van medewerkers door assessor

Toelichting

Selecteer de onderwerpen waarvoor beleidsmaatregelen met doelstellingen zijn vastgelegd en geef aan of de implementatie ervan wordt bewaakt.

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en

uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

02HEA027G2

Onderwerp

Meten, bewaken en beheren

Doel

Herkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties om zo het welzijn en de gezondheid van de medewerkers in relatie tot het gebouw en zijn faciliteiten te beheren.

Vraag

Zijn er beleidsmaatregelen met doelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er worden initiatieven ontplooid om de gezondheidsrisico's te minimaliseren en het welzijn van de gebruikers op het perceel/in het gebouw/de ruimte te bevorderen [1 punt]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van gezondheid, welzijn en veiligheid [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor gezondheid, welzijn en veiligheid (zoals BHV en ARBO) worden formele, regelmatige cursussen aangeboden [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices (onder meer over werplekcomfort en Human Resources-management) [1 punt]
- Certificering conform Investors in People of een gelijkwaardige norm [1 punt]
- EMS bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d. [1 punt]
- Er wordt geregeld gecommuniceerd met de medewerkers over gezondheids-, welzijns- en veiligheidsvraagstukken (onder meer via nieuwsbrieven, vergaderingen, posters en gepubliceerde statistieken) [1 punt]
- Er is een mentor-/ondersteuningssysteem aanwezig dat onafhankelijk is van de prestaties van de medewerkers [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices. bewijsvoeringBeleid, bedrijfsregels, bewijs van genomen acties, interview van medewerkers door assessor

Toelichting

Selecteer de onderwerpen waarvoor beleidsmaatregelen met doelstellingen zijn vastgelegd en geef aan of de implementatie ervan wordt bewaakt.

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

Referenties

BLG7HEA-KAN

Er worden initiatieven ontplooid om de gezondheidsrisico's te minimaliseren en het welzijn van de gebruikers op het perceel/in het gebouw/de ruimte te bevorderen.

Selecteer alle toepasselijke antwoorden en geef uw commentaar

Waarschuwingborden voor risicozones: _____

Werkplekken voorzien van comfortabele en regelbare bureauverlichting: _____

Controleer het geluidsniveau op kantoor en verlaag deze zo nodig met inregelingselementen tot een aanvaardbaar niveau: _____

Controleer de luchtkwaliteit binnen en zorg dat problemen worden verholpen: _____

Vermijd het gebruik van printers en kopieerapparaten in ruimten waar ook werkplekken zijn.: _____

Initiatieven voor feedback van medewerkers, zoals vergaderingen, vertrouwelijke klachtenprocedures, ideeënbusen enz.: _____

Zorg voor of stimuleer het gebruik van sportvoorzieningen: _____

Bevorder de opbouw van sociale netwerken: teambuildingactiviteiten, sociale evenementen enz.: door het stimuleren van het gebruik van ontmoetings plekken en collectieve voorzieningen (bedrijfsrestaurant) enz.: _____

Bied faciliteiten voor verfrissing: _____

Zorg voor zitkamers of ruimten waar de medewerkers even kunnen uitrusten: _____

Externe ruimten waar de medewerkers even kunnen uitrusten: _____

Gezondheidsplan voor medewerkers: _____

Dit betreft een bijlage bij credit 06027G.

02HEA028G1

Onderwerp

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in management en verbeteringen van welzijn en gezondheid van medewerkers.

Doel

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in management en verbeteringen van welzijn en gezondheid van medewerkers.

Vraag

Zijn de managementdoelstellingen, streefcijfers en verbeteringen met betrekking tot welzijn en gezondheid van medewerkers bereikt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- In het afgelopen boekjaar zijn enkele beheerdoelstellingen bereikt [1 punt]
- In het afgelopen boekjaar zijn belangrijke beheerdoelstellingen bereikt [2 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn de meeste beheerdoelstellingen bereikt [3 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn alle beheerdoelstellingen bereikt [4 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn geen beheerdoelstellingen bereikt [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Rapportage/beleidstuk met de relevante streefcijfers en doelstellingen. En de rapportage waaruit blijkt dat deze zijn behaald.

Toelichting

Geef aan in welke mate de doelstellingen van beleidsmaatregelen, benoemd onder 06027G, zijn bereikt.

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

02HEA028G2

Onderwerp

Management doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen

Doel

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in management en verbeteringen van welzijn en gezondheid van medewerkers.

Vraag

Zijn de managementdoelstellingen, streefcijfers en verbeteringen bereikt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele verbeteringen of geplande streefcijfers zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke verbeteringen of geplande streefcijfers zijn bereikt [2 punten]
- De meeste verbeteringen of geplande streefcijfers zijn bereikt [3 punten]
- Alle verbeteringen of geplande streefcijfers zijn bereikt [4 punten]
- Geen verbeteringen of geplande streefcijfers zijn bereikt [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Rapportage/beleidsstuk met de relevante streefcijfers en doelstellingen. En de rapportage waaruit blijkt dat deze zijn behaald.

Toelichting

Geef aan in welke mate de verbeteringen of streefcijfers van beleidsmaatregelen benoemd onder 06027G zijn bereikt.

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

02HEA035A

Onderwerp

Hoogfrequente verlichting

Doel

Verhoging van het visuele comfort door de toepassing van hoogfrequente fluorescente verlichting in de verblijfsruimten van een gebouw.

Vraag

Welk deel van de fluorescente verlichting in de verblijfsruimten van het gebouw is voorzien van hoogfrequente voorschakelapparatuur?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Geen van de fluorescente verlichting is voorzien van HF voorschakelapparatuur. [0 punten]
- Ten minste 25% van de fluorescente verlichting is voorzien van HF voorschakelapparatuur. [1 punt]
- Ten minste 50% van de fluorescente verlichting is voorzien van HF voorschakelapparatuur. [2 punten]
- Ten minste 75% van de fluorescente verlichting is voorzien van HF voorschakelapparatuur. [3 punten]
- Alle fluorescente verlichting is voorzien van HF voorschakelapparatuur. [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een rapport van een inspectie op locatie door de assessor en fotografisch bewijsmateriaal dat hoogfrequente verlichting conform de eisen in de verblijfsruimten is geïnstalleerd, waarbij volstaan kan worden met een representatieve steekproef van de aangebrachte verlichting.

OF

Technische specificaties over alle armaturen, waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de crediteisen.

Referenties

NEN-EN 12464 Licht en verlichting -Werkplekverlichting - Deel 1: Werkplekken binnen

NEN-EN 12665 Licht en verlichting - basistermen en - criteria voor het vastleggen van eisen aan de verlichting

02HEA036A

Onderwerp

Kunstverlichting binnen- en buiten

Doel

Verzekeren dat bij de kunstverlichting zowel binnen als op het buitenterrein van het gebouw voldoende verlichtingsniveaus worden toegepast en wordt voldaan aan andere kwaliteiten van een goede verlichting, waardoor een hoge mate van visueel comfort en visuele prestatie wordt bereikt.

Vraag

Voldoen de toegepaste verlichtingsniveaus, de mate van beperking van 'verblindingshinder', kleurwaarden en luminantieverhoudingen zowel binnen als op het eigen buitenterrein van het gebouw, aan de minimale eisen op het gebied van visueel comfort en visuele prestatie?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Er wordt voldaan aan de minimale eisen op het gebied van visueel comfort en visuele prestatie. [4 punten]

Er wordt niet voldaan aan de minimale eisen op het gebied van visueel comfort en visuele prestatie. [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een inspectie op locatie door de assessor.

OF

Technische specificaties over alle armaturen, waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de eisen.

Referenties

NEN-EN 12464 Licht en verlichting – Werkplekverlichting – Deel 1: Werkplekken binnen

NEN-EN 12464 Licht en verlichting – Werkplekverlichting – Deel 2: Werkplekken buiten

03 Energie

03ENE001A

Onderwerp

Energie-index waarde energielabel

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de inzet om een Energielabel te behalen en actueel te houden en aanmoedigen van het reduceren van de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw.

Vraag

Wat is de actuele energie-index waarde (EI) van het energielabel van het gebouw (maximaal 5 jaar oud)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 140 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- $\geq 0.00 \leq 0.50$ [140 punten]
- $> 0.50 \leq 0.70$ [130 punten]
- $> 0.70 \leq 1.05$ [118 punten]
- $> 1.05 \leq 1.15$ [105 punten]
- $> 1.15 \leq 1.30$ [90 punten]
- $> 1.30 \leq 1.45$ [65 punten]
- $> 1.45 \leq 1.60$ [40 punten]
- $> 1.60 \leq 1.75$ [15 punten]
- $> 1.75 \leq 4.00$ [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het energielabel, afmeldnummer certificaat.

Definities

Het energielabel voor gebouwen geeft inzicht in de energie prestatie van het gebouw. Per 1 januari 2008 is een energielabel verplicht bij bouw, verkoop of verhuur in woningbouw en utiliteitsbouw.

Het energielabel vloeit voort uit de Europese richtlijn energie prestatie van gebouwen (EPBD), die moet leiden tot verbetering van de energie prestaties van de gebouwen in de Europese Gemeenschap.

Toelichting

Indien u beschikt over een energielabel dient u hier de energie-indexwaarde van het label in te vullen.

Referenties

Gebouwen jonger dan 10 jaar hebben mogelijk geen label maar een geldige EI in EPC. Wanneer wordt voldaan aan de EPC-eis van 2009 kan een A-label worden aangehouden, mits de EPC-berekening niet

ouder is dan 5 jaar.

Criteria eis:

Zowel het gebouw, als ook de rekenmethodiek van het energielabel (EPA-U ISSO 75.1 en EPBD) kan regelmatig veranderen. Een energielabel (of EPC berekening) dat tussen de 3 en 5 jaar oud is, heeft minder waarde voor de beoordeling van het gebouw. Er moet om die reden worden aangetoond, dat het gebouw niet ondertussen is veranderd en nog voldoet aan de eisen voor het opgegeven label.

Bij EPA-U zijn de EPC eisen van het bouwbesluit 2003 aangehouden:

Functionies volgens bouwbesluit 2003	EPC
Kantoor	1,5
Gezondheidszorg klinisch	3,6
Gezondheidszorg niet-klinisch	1,5
Bijeenkomst	2,2
Bijeenkomst met alcoholgebruik	2,2
Onderwijs	1,4
Sport matig verwarmd	1,8
Sport anders dan matig verwarmd	1,8
Logies	1,9
Winkel	3,4

In de volgende tabel is de puntentoekenning weergegeven in relatie tot de Energie-Indexwaarden van de energielabels.

Er is vastgehouden aan het punten toekennen aan het EPA label, in plaats van de achterliggende EI index. Hiermee volgt BREEAM BBG dezelfde strategie die ook achter het energielabel schuil gaat.

C label is als norm gebruikt, daar naar schatting 60% van de bestaande bouwvoorraad lager scoort dan het C label. De stappen richting C worden om die reden steeds hoger gewaardeerd. F en G zijn in de basis niet duurzaam, daarom worden hier weinig of geen punten aan toegekend.

De stap van C naar B wordt met eenzelfde hoeveelheid punten gewaardeerd als de stap van D naar C, om de ambitie verder te laten gaan dan het C label.

Om de bovenstaande reden is 2/3 van het totaal aantal punten dat te behalen is voor de EPA verdeeld over de labels C t/m F.

03ENE002A

Onderwerp

Aanwezigheid verwarming en/of koeling

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wordt het gebouw verwarmd en/of gekoeld?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen verwarming en koeling [0 punten]
- Alleen verwarmd [0 punten]
- Alleen koeling [0 punten]
- Verwarmd en gekoeld [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Toelichting

in EPA wordt uitgegaan van verwarming (is altijd nodig bij gebruiksfuncties waar EPA voor is), bij koeling kun je aangeven dat je geen koeling hebt.

Deze vraag is op 0 punten gezet, omdat het antwoord wel van belang is om te weten, maar dat er pas in latere vragen mee gerekend wordt. (In de EPA wordt dit niet gewaardeerd zoals het is, er wordt in EPA later mee gerekend.)

03ENE003A1

Onderwerp

Hoofdkoelinstallatie, type opwekking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Van welk type is de opwekking van de hoofdkoelinstallatie?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Niet van toepassing [4 punten]
- Koude opslag (vrije koeling LBK / koeltoren) [4 punten]
- Warmtepomp in zomerbedrijf (i.c.m. koudeopslag) [3 punten]
- Absorptiekoelmachine op restwarmte [2 punten]
- Compressiekoelmachine [1 punt]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing van het gebouw.

03ENE003A2

Onderwerp

Verwarming - Type verwarmingsinstallatie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Van welk type is de opwekking van de verwarmingsinstallatie?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Warmtepomp retourlucht/grondwater/aquifer [6 punten]
- Warmtepomp bodem/buitenlucht/oppervlaktewater [5 punten]
- Warmtelevering derden [4 punten]
- Direct gestookte luchtverwarmer [3 punten]
- WKK [2 punten]
- Lokale gas (of olie) verwarming [1 punt]
- Elektrisch [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Definities

Een direct gestookte luchtverwarmer is een (meestal) met gas gestookte unit met een ventilator om de warme lucht te verspreiden c.q. naar beneden te blazen. Toepassing vaak alleen in hoge hallen of winkels.

03ENE004A1

Onderwerp

Ventilatie - Type ventilatiesysteem

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wordt het gebouw natuurlijk of mechanisch geventileerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Volledig natuurlijke ventilatie [4 punten]
- Natuurlijke toevoer / mechanische afvoer [2 punten]
- Mechanische toevoer / natuurlijke afvoer [1 punt]
- Balansventilatie [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Toelichting

Zelfde vraag als HEA 06004, bij gecombineerde ventilatie kiezen voor mechanische ventilatie.

03ENE004A2

Onderwerp

Ventilatie - Warmteterugwinning ventilatielucht

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Is er warmteterugwinning bij balansventilatie?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Niet van toepassing [0 punten]
- Twin-coil batterijen [1 punt]
- Kruisstroom wisselaar of platen- of buizenwisselaar [2 punten]
- Heat-Pipe [2 punten]
- Roterend warmtewiel [3 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Toelichting

Zelfde vraag als HEA 06004, bij gecombineerde ventilatie kiezen voor mechanische ventilatie.

De lijst van antwoorden komt overeen met de terminologie die ook in EPA wordt gebruikt. Als u niet weet wat er bedoeld wordt of welke antwoordoptie u moet kiezen kunt u dat opzoeken in ISSO 75.1 (de basis EPA publicatie)

Referenties

-ISSO 75.1 Energielabel

03ENE005A1

Onderwerp

Warmwatervoorziening - distributie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Welk type warmwaterdistributie wordt gebruikt? Kies bij meerdere systemen voor "Gecentraliseerd".

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Lokaal (leidinglengtes < 3 meter) [2 punten]
- Gecentraliseerd (leidinglengtes >3 meter) [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Definities

Leidinglengte = van aansluiting opwekkingspunt tot aansluiting tappunt.

03ENE005A2

Onderwerp

Warmwatervoorziening - distributie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Welk type warmwaterdistributie wordt gebruikt? Kies bij meerdere systemen voor "Gecentraliseerd".

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Lokaal (leidinglengtes < 3 meter) [0 punten]
- Gecentraliseerd (leidinglengtes >3 meter) [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Definities

Leidinglengte = van aansluiting opwekkingspunt tot aansluiting tappunt.

03ENE006A1

Onderwerp

Warmwatervoorziening - opwekking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Van welk type is de warmtebron voor de warmwatervoorziening?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Elektrisch [0 punten]
- VR-combi [0 punten]
- Warmtepompboiler [2 punten]
- HR-combi [2 punten]
- Afvalwarmte van derden [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Toelichting

Bij de optie gebruik afvalwarmte van derden, geldt dat deze warmte op een milieu-verantwoorde wijze wordt opgewekt.

03ENE006A2

Onderwerp

Warmwatervoorziening - opwekking Aanvulling

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren. Aanvulling

Vraag

Aanvulling bij vraag 08006A1: Heb je in aanvulling op bovenstaande vraag ook nog een zonne boiler of Warmte Terugwinning op Warm tapwater voorzieningen, zijn hier nog 2 extra punten te behalen.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Zonneboiler [2 punten]
- O warmte terugwinning warm tapwater (WTW) [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Toelichting

Bij deze vraag kunnen aanvullend op vraag 08006A1 2 punten extra worden verdiend door een warmwater voorziening aan te vullen met een zonneboiler en/of Warmte Terug Winning.

03ENE007A

Onderwerp

Verwarming/koeling - Distributie warmte en koude

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het voornaamste middel waarmee de warmte binnen het HVAC-systeem wordt verdeeld?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Niet van toepassing [2 punten]
- Lucht [2 punten]
- Water en lucht [0 punten]
- Water [2 punten]
- Lokale opwekking [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Definities

Lokale opwekking:

De opwekker en het afgiftesysteem is dezelfde. Gedacht kan worden aan een elektrische radiator of een open haard. Hierbij treden geen transportverliezen op.

Toelichting

HVAC = klimatiseringsinstallatie

03ENE008A

Onderwerp

Lekbeproeving leidingen en luchtbehandelingskast

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat zijn de uitkomsten van lekkagebeproevingen van leidingen en luchtbehandelingssystemen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen leidingen en/of LBsystemen aanwezig [2 punten]
- Geen beproeving [0 punten]
- Klasse A [0 punten]
- Klasse B [1 punt]
- Klasse C en hoger [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Luka certificaat met de uitkomsten van de beproeving.

Definities

De classificatie is volgens LUKA-norm.

Toelichting

Dit zal vooral voorkomen bij gebouwen die bij oplevering een certificaat mee heeft gekregen.

Referenties

<http://www.luka.nl/handboek/>

03ENE009A

Onderwerp

Ventilatie - Ventilatorvermogen luchtbehandelingssysteem

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂ emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het specifieke ventilatorvermogen van de luchtbehandelingssystemen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- 3 - 5 WI-1s-1 [0 punten]
- 1 - 3 WI-1s-1 [1 punt]
- < 1 WI-1s-1 [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw.

Toelichting

WI-1 s-1 = Watt per liter per seconde

03ENE011A1

Onderwerp

Verlichting - geïnstalleerd vermogen verlichting

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het gemiddelde vermogen per vierkante meter (FNO) van de geïnstalleerde interieurverlichting?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- < 5 W/m² [4 punten]
- 5 - 10 W/m² [3 punten]
- 11 - 15 W/m² [2 punten]
- 16 - 20 W/m² [1 punt]
- > 20 W/m² [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

Definities

Gemiddeld geïnstalleerd vermogen voor verlichting in Watt per m² geteld binnen het FNO (Functioneel Nuttig Oppervlak).

Toelichting

Betreft: Kantoren

03ENE011A2

Onderwerp

gemiddelde vermogen per vierkante meter

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het gemiddelde vermogen per vierkante meter (FNO) van de geïnstalleerde interieurverlichting?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- < 15 W/m² [4 punten]
- 15 - 20 W/m² [3 punten]
- 21 - 25 W/m² [2 punten]
- 26 - 35 W/m² [1 punt]
- > 35 W/m² [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

Definities

Gemiddelde geïnstalleerd vermogen voor verlichting in Watt per m² geteld binnen het FNO (Functioneel Nuttig Oppervlak)

Toelichting

BETREFT: RETAIL

03ENE016A1

Onderwerp

Buitenverlichting - type accent/gevelverlichting

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het type buitengevel/accentverlichting?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Conventioneel [0 punten]
- Zuinige uitvoering (gasontlading, LED, e.d.) [1 punt]
- Zuinige uitvoering met schemerschakelaar [2 punten]
- Geen accent/gevelverlichting van toepassing [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

03ENE016A2

Onderwerp

Buitenverlichting - type terreinverlichting

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het type buitenterreinverlichting?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Conventioneel [0 punten]
- Zuinige uitvoering (gasontlading, LED, e.d.) [1 punt]
- Zuinige uitvoering met schemerschakelaar [2 punten]
- Geen terreinverlichting van toepassing [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Onder terreinverlichting valt ook parkeren op open terrein.

03ENE016A3

Onderwerp

Buitenverlichting - type parkeergarageverlichting

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is het type exterieurverlichting in parkeergarage?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 1 punt verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Conventioneel [0 punten]
- Zuinige uitvoering (gasontlading, LED, e.d.) [1 punt]
- Geen parkeergarageverlichting van toepassing [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Onder parkeergarageverlichting valt niet parkeren op open terrein.

03ENE020A

Onderwerp

Verlichting - aanwezigheid daglichtregeling

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Hoeveel procent van het van daglichtopeningen voorziene deel van de gevelzone heeft daglichtsensoren voor de verlichting?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- < 10 [0 punten]
- 10-25 [1 punt]
- 25-50 [2 punten]
- 50-75 [3 punten]
- 75+ [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Het percentage wordt bepaald door het aantal van daglichtopeningen voorziene gevelstramienen te delen door het aantal van die stramienen welke zijn voorzien van daglichtsensoren.

03ENE021A

Onderwerp

Verlichting - aanwezigheid bewegingsdetectie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Hoeveel procent van het vloeroppervlak heeft bewegingssensoren voor de verlichting?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- < 10 [0 punten]
- 10-25 [1 punt]
- 25-50 [2 punten]
- 50-75 [3 punten]
- 75+ [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

03ENE022A

Onderwerp

Verlichting - aanwezigheid lokale lichtschakelaars

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw, te minimaliseren.

Vraag

Hoeveel procent van het vloeroppervlak heeft verlichting die wordt geregeld met lokale lichtschakelaars?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- < 10 [0 punten]
- 10-25 [1 punt]
- 25-50 [2 punten]
- 50-75 [3 punten]
- 75+ [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing gebouw, type lamp(en) kan worden gecontroleerd tijdens visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Lokale lichtschakelaars:

Zie voor zonering lichtregeling de criteria eisen onder HEA6 van BREEAM-NL Nieuwbouw.

Vertrekschakelaars met aanwezigheidsdetectie gelden als lokale schakelaars als ze voldoen aan de zonering als aangegeven bij HEA 6 BREEAM-NL Nieuwbouw

03ENE023A

Onderwerp

Drukbeproeving gebouw

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is de uitkomst van de drukbeproeving van het gebouw?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- < 2,5 m³/h/m² bij 50 Pa [4 punten]
- 2,5-5 m³/h/m² bij 50 Pa [3 punten]
- 5-10 m³/h/m² bij 50 Pa [2 punten]
- 10-15 m³/h/m² bij 50 Pa [1 punt]
- 15+ m³/h/m² bij 50 Pa [0 punten]
- Niet beproefd [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossier en uitkomst drukbeproeving.

Definities

Metingen dienen te voldoen aan NEN-EN NEN 2686.

03ENE024A

Onderwerp

Buitengevel, percentage raam

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Hoeveel procent van de buitengevel is voorzien van beglazing?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- tot 25% [4 punten]
- 25-35% [2 punten]
- Meer dan 35% [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Te bevestigen tijdens visuele inspectie door controleur.

03ENE025A

Onderwerp

Buitengevel, U-waarde buitengevelbeglazing

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is de U-waarde van buitengevelbeglazing?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- U-waarde > 4 [0 punten]
- U-waarde 3 - 4 [1 punt]
- U-waarde 2,5 - 3 [2 punten]
- U-waarde 2 - 2,5 [3 punten]
- U-waarde 1,5 - 2 [4 punten]
- U-waarde < 1,5 [6 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Te bevestigen tijdens visuele inspectie door controleur, vensterspecificaties in situatietekeningen na voltooiing.

Definities

In de U-waarden wordt zowel kozijn als glas in meegenomen.

Toelichting

Er wordt hier uitgegaan van U-waarde beglazing i.p.v. u-waarde beglazing inclusief kozijn, omdat dit in bestaande bouw moeilijker te achterhalen is.

De U-waarden kan eenvoudig bepaald worden aan de hand van tabel R1 U-waarden en ZTA-waarde van ramen grenzend aan buiten, ISSO publicatie 75.1, pagina 94.

03ENE026A

Onderwerp

Rc-waarde thermische schil

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wat is de Rc-waarde van de thermische schil?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Rc < 1,0 m²/K/W [0 punten]
- Rc 1,0 - 1,5 m²/K/W [0 punten]
- Rc 1,5 - 2,0 m²/K/W [1 punt]
- Rc 2,0 - 2,5 m²/K/W [2 punten]
- Rc 2,5 - 3,0 m²/K/W [3 punten]
- Rc 3,0 - 3,5 m²/K/W [4 punten]
- Rc 3,5 - 4,0 m²/K/W [6 punten]
- Rc > 4,0 m²/K/W [8 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Constructietekeningen. Indien niet beschikbaar, kijken naar bouwjaar (zie waarden in onderstaand genoemde ISSO tabel).

Kan eveneens aangetoond worden met een gewogen gemiddelde berekening.

Toelichting

ISSO-publicatie 75.1, tabel D2

Bij variatie in types is een gewogen gemiddelde nodig.

Referenties

bouwjaar

03ENE027A1

Onderwerp

Vervangingsjaar technische installaties

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wanneer zijn de technische installaties van het gebouw voor het laatst vervangen? Geef bij gedeeltelijke vervanging de datum op voor het oudste systeem dat nog in gebruik is.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Meer dan 15 jaar geleden [0 punten]
- Tussen 10 en 15 jaar geleden [2 punten]
- Minder dan 10 jaar geleden [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van vervanging technische installaties, locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

De puntentoekenning is gebaseerd op in de markt gebruikelijke afschrijvingstermijnen van technische installaties.

03ENE027A2

Onderwerp

Vervangingsjaar technische installaties

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO2 emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Wanneer zijn de technische installaties van het gebouw voor het laatst vervangen? Geef bij gedeeltelijke vervanging de datum op voor het oudste systeem dat nog in gebruik is.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Meer dan 15 jaar geleden [0 punten]
- Tussen 10 en 15 jaar geleden [0 punten]
- Minder dan 10 jaar geleden [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van vervanging technische installaties, locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

De puntentoekenning is gebaseerd op in de markt gebruikelijke afschrijvingstermijnen van technische installaties.

03ENE047A

Onderwerp

Energiezuinige liften

Doel

Het stimuleren van energiebesparing en CO₂-reductie door de toepassing van op het gebruik afgestemde, energiezuinige liften.

Vraag

Zijn de liften energiezuinig en afgestemd op het gebruik?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Energiezuinige lift niet toegepast. [0 punten]
- Energie zuinige lift niet toegepast, echter dit gaat wel aangebracht worden binnen 5 jaar. [2 punten]
- Energie zuinige lift niet toegepast, echter dit gaat wel aangebracht worden binnen 1 jaar. [6 punten]
- Energie zuinige lift aanwezig [10 punten]
- Geen liften aanwezig. [10 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Specificaties van de toegepaste/toe te passen lift.

Analyse van de vraag van vervoer en de ontsluiting van het gebouw.

Definities

Energiezuinige lift is een lift die voldoet aan energielabel C, bepaald volgens VDI 4707-1, lager is dan 1,26 mWh/(kg*m)

Zie voor definities ENE 8 BREEAM-NL Nieuwbouw V 2011 1.0

03ENE028B

Onderwerp

EPA-U maatwerk advies

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van functies die helpen de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationeel energieverbruik van het gebouw te minimaliseren.

Vraag

Is er een EPA maatwerkadvies opgesteld voor het object? (maximaal 5 jaar oud)

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen maatwerkadvies [0 punten]
- Wel maatwerkadvies, geen maatregelen uitgevoerd [4 punten]
- Wel maatwerkadvies, helft maatregelen uitgevoerd [6 punten]
- Wel maatwerkadvies, alle maatregelen uitgevoerd [8 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Kopie van het energiecertificaat, certificaatnummer en bewijs van de uitgevoerde werkzaamheden.

Definities

Een EPA-maatwerkadvies geeft inzicht in bouwkundige en installatietechnische verbetermaatregelen en is er voor zowel woningbouw als utiliteitsbouw.

Een EPA-maatwerkrapport biedt overzicht van de huidige energieprestatie van een gebouw en van de kosten en baten als gevolg van energiegerelateerde maatregelen, inclusief de terugverdientijden.

De gestelde ambitie in het EPA-U Maatwerkadvies moet overeenkomen met wet milieubeheer, zonder uitzondering van lager verbruik dan in het activiteitenbesluit staat benoemd. Dat betekent de maatregelen genomen moeten zijn die zich binnen 5 jaar terugverdienen of een interne rentevoet van minimaal 15% hebben.

Toelichting

Zowel het gebouw, als ook de rekenmethodiek van het energielabel (EPA-U ISSO 75.1 en EPBD) kan regelmatig veranderen. Een EPA-U maatwerkadvies dat tussen de 3 en 5 jaar oud is, heeft minder waarde voor de beoordeling van het gebouw. Er moet om die reden worden aangetoond, dat het gebouw niet ondertussen is veranderd en nog voldoet aan het opgegeven advies.

Het maatwerkadvies is, samen met een score voor het werkelijk verbruik in vraag 08030B, een alternatief van het Engelse DEC certificaat (Display Energy Certificate) dat gebruikmaakt van de werkelijke verbruiksgegevens.

Het maatwerkadvies moet voldoen aan de ISSO 75.2 en is afgestemd op BRL9500, deel 4: EPA-maatwerkadvies voor bestaande utiliteitsgebouwen. Het maatwerkadvies wordt vastgelegd in een adviesrapport dat ten minste de volgende gegevens bevat:

- projectgegevens
  - huidige situatie
  - uitgangspunten en overwegingen
  - lijst van enkelvoudige maatregelen met hun standaard terugverdientijd
  - maatregelpakketten met hun terugverdientijd en een indicatie van hun gevolgen voor de kwaliteit van de binnenlucht, het thermisch comfort en de kans op condensatie op en in de constructie
  - huidig energieverbruik
  - verwacht energieverbruik
- Aantal maatregelen geen, helft of alles kan gelezen worden als geen, gedeeltelijk of alles, waarbij de expert het antwoord gedeeltelijk moet verantwoorden door het beschrijven wat de relatieve impact van een maatregel is in verhouding tot het totaal aantal maatregelen.
- Het gaat er om dat er advies wordt gegeven hoe energie bespaard zou kunnen worden. Dit kan op maatregelniveau, inregelen en gebruikersgedrag te beïnvloeden. Voor minimaal 2 van de 3 hiervoor genoemde besparingsmogelijkheden, dient een advies te zijn en dient aangetoond te worden dat gedeeltelijk of alle adviezen opgevolgd worden. Een ander adviesrapport dan een maatwerkadvies kan dan dus ook toegestaan worden.

03ENE029B

Onderwerp

Gecontroleerde verbruiksgegevens

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van sub-bemetering voor energie zodat de huurder of eindgebruiker de energie kan monitoren.

Vraag

Zijn er gecontroleerde gegevens van het energieverbruik per huurder/eindgebruiker beschikbaar?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van eigen energieverbruik van de huurder/eindgebruiker. Locatie van de meter(s) voor visuele inspectie

03ENE030B

Onderwerp

Jaarlijks elektriciteitsverbruik

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het jaarlijkse gemeten elektriciteitsverbruik van het gebouw, geleverd door het hoofdnetwerk, in kWh/jaar? Iedere opgegeven kWh/jaar-waarde moet dezelfde begin- en einddatum hebben.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voor zover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Geef het elektriciteitsverbruik van het ter beoordeling staande jaar.

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden berekend in vraag 08035B2 aan de hand van een exceltool. De gecombineerde uitstoot van CO₂

Referenties

Gemiddeld verbruik volgens SenterNovem / AgentschapNL:

Kantoor 88kWh/m²/jaar,

Onderwijs 31kWh/m²/jaar,

Winkels 139kWh/m²/jaar.

03ENE031B

Onderwerp

Jaarlijks aardgasverbruik

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het jaarlijks gemeten aardgasverbruik van het gebouw in m³/jaar? Iedere opgegeven jaar-waarde moet dezelfde begin- en einddatum hebben.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Geef het aardgasverbruik van het ter beoordeling staande jaar.

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden berekend in vraag 08035B2 aan de hand van een exceltool. De gecombineerde uitstoot van CO₂ wordt vergeleken met cijfers van SenterNovem / AgentschapNL.

Referenties

1,780 kg CO₂/m³

M³ aardgas omrekenen naar kWh is maal 8,8

03ENE032B

Onderwerp

Jaarlijks LPG verbruik

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het jaarlijkse gemeten LPG-verbruik in liter/jaar? Iedere opgegeven jaar-waarde moet dezelfde begin- en einddatum hebben.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Geef het LPG verbruik van het ter beoordeling staande jaar.

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden berekend in vraag 08035B2 aan de hand van een exceltool. De gecombineerde uitstoot van CO₂ wordt vergeleken met cijfers van SenterNovem / AgentschapNL.

Referenties

LPG: 1,610 kg CO₂/liter

03ENE033B

Onderwerp

Jaarlijks olieverbruik

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het jaarlijkse olieverbruik in liter/jaar? Iedere opgegeven jaar-waarde moet dezelfde begin- en einddatum hebben.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Geef het olieverbruik van het ter beoordeling staande jaar.

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden berekend in vraag 08035B2 aan de hand van een exceltool. De gecombineerde uitstoot van CO₂ wordt vergeleken met cijfers van SenterNovem / AgentschapNL.

Referenties

Olie: 2,9 kg CO₂/liter

03ENE034B

Onderwerp

Jaarlijkse vaste brandstofverbruik

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het jaarlijkse vaste-brandstofverbruik van het gebouw in kg/jaar? Iedere opgegeven jaar-waarde moet dezelfde begin- en einddatum hebben.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Geef het brandstofverbruik van het ter beoordeling staande jaar.

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden berekend in vraag 08035B2 aan de hand van een exceltool. De gecombineerde uitstoot van CO₂ wordt vergeleken met cijfers van SenterNovem / AgentschapNL.

Referenties

Steenkool: 2,6 kg CO₂/kg

03ENE035B1

Onderwerp

Jaarlijkse stadsverwarmingsverbruik

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het jaarlijkse stadsverwarmingsverbruik van het gebouw in GJ/jaar? Iedere opgegeven jaar-waarde moet dezelfde begin- en einddatum hebben.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Geef het stadsverwarmingsverbruik van het ter beoordeling staande jaar.

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden berekend in vraag 08035B2 aan de hand van een exceltool. De gecombineerde uitstoot van CO₂ wordt vergeleken met cijfers van SenterNovem / AgentschapNL.

Referenties

Indicatie Stadsverwarming: ca 16,8 kg CO₂/GJ

03ENE035B2

Onderwerp

Gecombineerde CO2 uitstoot

Doel

Het meten van energieverbruik om deze te kunnen benchmarken.

Vraag

Wat is het gecombineerde energieverbruik omgerekend in CO2/m2/jaar?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- > 100% van gemiddelde [0 punten]
- 100 tot 90% van gemiddelde [2 punten]
- 90 tot 80% van gemiddelde [4 punten]
- 80 tot 70% van gemiddelde [6 punten]
- 70 tot 60% van gemiddelde [8 punten]
- < 60% van gemiddelde [10 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

[Hier de rekentool.](#)

Toelichting

LET OP!

Punten van 08030B t/m 08035B1 worden hier berekend dmv de exceltool. De uitkomst van de tool dient u in de antwoordopties in te voeren.

03ENE036B

Onderwerp

Stadskoeling

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van maatregelen die helpen bij energiebesparing.

Vraag

Heeft het gebouw stadskoeling?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Niet aanwezig [0 punten]
- Aanwezig, kwaliteitsverklaring m.b.t. rendement niet beschikbaar [0 punten]
- Aanwezig, kwaliteitsverklaring m.b.t. rendement wel beschikbaar [5 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Een kwaliteitsverklaring is een verklaring waarin wordt aan getoont wat het rendement is.

03ENE037B

Onderwerp

Monitoring opwekking uit hernieuwbare bronnen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van (sub-)bemetering voor energie zodat de huurder of eindgebruiker de energie kan monitoren.

Vraag

Vindt er monitoring plaats van de opwekking van hernieuwbare energiebronnen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Meetgegevens die de hoeveelheid opgewekte energie bevestigen.

Toelichting

Duurzame energiebronnen betreffen een van de volgende wijzen van energieopwekking:

- zonnecollector ten behoeve van ruimteverwarming en/of warm tapwater;
- fotovoltaïsche zonnecellen voor stroomopwekking;
- biomassaboilers/-verwarmingssystemen;
- warmtekrachtkoppeling op biomassa of biogas;
- waterkracht;
- geothermische energie;
- een windturbine;
- een warmtepompsysteem (met omgevingswarmte als bron: grond, water, lucht);
- een systeem met koudeopslag;

- warmte-/koudeopslag gecombineerd met een warmtepomp;
- brandstofcellen op waterstof (waarbij de waterstof duurzaam geproduceerd dient te zijn met een van de bovengenoemde technieken).

03ENE038B

Onderwerp

Gebruik van informatie over energieverbruik

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van energieprestatieverbeteringen van het gebouw door acties die zijn genomen aan de hand van de energieconsumptiecijfers.

Vraag

Wat wordt er gedaan met informatie over energieverbruik?.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Gearchiveerd [0 punten]
- Vergeleken met streefcijfers [2 punten]
- Vergeleken met streefcijfers en intern gerapporteerd [4 punten]
- Al het bovenstaande en openbaar gemaakt [6 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van energieverbruik en, indien van toepassing, streefcijfers en wijze van rapporteren.

Toelichting

Bij antwoordopties met streefcijfers dient het project aan te tonen dat de streefcijfers realistisch zijn in verhouding tot de beoogde/ berekende waarde van het energielabel.

03ENE039A

Onderwerp

Aandeel hernieuwbare energiebronnen

Doel

Verlagen van de CO2 emissie en luchtvervuiling door lokale opwekking van duurzame energie te bevorderen om te voorzien in een significant deel van de energie vraag.

Vraag

Hoeveel procent van het totale energieverbruik komt van hernieuwbare bronnen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 40 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Op het perceel wordt geen duurzame energie opgewekt [0 punten]
- Meer dan 1% tot en met 5% [5 punten]
- Meer dan 5% tot en met 10% [10 punten]
- Meer dan 10% tot en met 15% [20 punten]
- Meer dan 15% tot en met 20% [30 punten]
- Meer dan 20% [40 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Gegevensbron, facturen (voorzover niet gebaseerd op ramingen, maar op metingen), exemplaar van jaarrapport.

Toelichting

Inkoop van groene stroom mag hier niet in meegenomen worden.

03ENE040B

Onderwerp

Periodieke onderhoudsprocedure

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van gebouwen die de CO₂-emissie die gebonden is aan het operationele energieverbruik van het gebouw minimaliseren, door de efficiëntie van de gebouwinstallaties te maximaliseren door middel van een onderhoudsplanning.

Vraag

Worden het gebouw en de technische faciliteiten in optimale conditie gehouden, met andere woorden: is er een periodieke onderhoudsprocedure vastgelegd voor systemen voor (a) verwarming en koeling, (b) ventilatie en bevochtiging, (c) verlichting en (d) warmwatervoorziening?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- 1 van de items [1 punt]
- 2 van de items [2 punten]
- 3 van de items [3 punten]
- Alle relevante items [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van onderhoudsprocedure, dossiers van uitgevoerd onderhoud, exemplaar van het contract met de onderhoudsaannemer.

Toelichting

Het gaat in deze vraag voornamelijk om het onderhoud aan de grotere installaties. Zo hoeft bijvoorbeeld het vervangen van lampen niet apart in een procedure vermeld te zijn.

03ENE041A

Onderwerp

Energieverbruik, verdeling in submetingen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van sub-bemetering voor energie zodat de huurder of eindgebruiker de energie kan monitoren om zo meer efficiëntie aan te moedigen.

Vraag

Worden de hoofdmetingen van het energieverbruik onderverdeeld in submetingen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Verwarming [1 punt]
- Verwarming en koeling [2 punten]
- Verwarming, koeling en ventilatie [4 punten]
- Verwarming, koeling, ventilatie en kleinverbruik [6 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie en functie van de submeters voor visuele inspectie door controleur.

Definities

Kleinverbruik:

Verbruik dat apparaat-specifiek wordt bemeten. Het gaat hierbij om relevante verbruiks-/apparaatgroepen.

Toelichting

Een verbruiksgroep is relevant om te meten als er door deze groep substantieel wordt bijgedragen aan het energieverbruik.

03ENE042A

Onderwerp

Eigen meter per huurder

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van sub-bemetering voor energie zodat de huurder of eindgebruiker de energie kan monitoren om zo meer efficiëntie aan te moedigen.

Vraag

Beschikken de huurders over een eigen meter?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]
- Gebouw heeft een eindgebruiker [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van de submeters van huurders voor visuele inspectie door controleur.

03ENE043G

Onderwerp

Initiatieven voor energiebesparing

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van energiebesparing door gebruik te maken van meerdere initiatieven.

Vraag

Worden de volgende onderwerpen behandeld in het energiebeleid en/of de huisregels?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Verlaging energieverbruik [2 punten]
- Energiezuinigheid [1 punt]
- Hernieuwbare energiebronnen (op het perceel en lokaal) [2 punten]
- Compensatie [1 punt]
- Energielivering [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van energiebeleid, bedrijfsregels (referentie- en uitgavenummers), met de relevante clausules.
Bewijzen van handelingen.

03ENE044G

Onderwerp

Energiebeleid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties om zo het energieverbruik te beheren en reduceren.

Vraag

Zijn er beleidsmaatregelen met energiedoelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Werkingssfeer en kwantitatieve energiereductie doelstelling uitgedrukt in absolute getallen of percentages t.o.v. een referentiejaar zijn vastgelegd [1 punt]
- Display Energy Certificates (DEC's, display-energiecertificaten) zijn beschikbaar voor de te beoordelen gebouwen [1 punt]
- Streefcijfers zijn vastgesteld en worden bewaakt om ervoor te zorgen dat de handelingen worden uitgevoerd [1 punt]
- Beleidsmaatregelen omvatten procedures voor het bewaken en communiceren van het energieverbruik [1 punt]
- Er worden energiebesparingsinitiatieven ontplooid [1 punt]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van energiebeheer [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het milieubeleid en de milieudoelstellingen en -streefcijfers [1 punt]
- Er zijn mechanismen ingesteld om feedback op te nemen in procedures of strategie [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor energiebeheer worden formele, regelmatige cursussen aangeboden [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices [1 punt]
- Bedrijf heeft een omschreven doelstelling voor gebruik alternatieve brandstoffen en groene stroom [1 punt]
- Bedrijf kan aantonen dat zij reguliere dialoog onderhoudt met belanghebbenden binnen de overheid en NGO's over haar CO2 reductiedoelstellingen en strategie [1 punt]
- Externe certificering krachtens een energiebeheernorm als BS EN 16001 of gelijkwaardig; deze wordt onafhankelijk gecontroleerd of gecertificeerd [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van energiebeleid, bedrijfsregels (referentie- en uitgavenummers), met de relevante clausules. Bewijzen van handelingen.

03ENE045G1

Onderwerp

Energiebeheerdoelen, resultaten

Doel

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in energiebesparing en managementdoelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van energie bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- In het afgelopen boekjaar zijn minimaal 25% van de energiebeheerdoelen bereikt [1 punt]
- In het afgelopen boekjaar zijn minimaal 50% van de energiebeheerdoelen bereikt [2 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn minimaal 75% van de energiebeheerdoelen bereikt [3 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn alle energiebeheerdoelen bereikt [4 punten]
- Niet beschikbaar [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

03ENE045G2

Onderwerp

Energiebeheerdoelen, resultaten

Doel

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in energiebesparing en management doelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van energie bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Minimaal 25% van de verbeteringen of geplande streefcijfers voor energiezuinigheid zijn bereikt [1 punt]
- Minimaal 50% van de verbeteringen of geplande streefcijfers voor energiezuinigheid zijn bereikt [2 punten]
- Minimaal 75% van de verbeteringen of geplande streefcijfers voor energiezuinigheid zijn bereikt [3 punten]
- Alle verbeteringen of geplande streefcijfers voor energiezuinigheid zijn bereikt [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

03ENE046G

Onderwerp

Besparingen energieverbruik afgelopen 2 jaar

Doel

Herkennen en aanmoedigen van het bijhouden en monitoren van energieverbruik, doelstellingen en besparingen.

Vraag

Wat waren uw energie-/CO₂-besparingen voor de afgelopen twee jaar? Geef antwoord in termen van energie of CO₂.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossier van energiefacturen van voorgaande jaren, meetwaarden en analyse van de energiebesparing, type hernieuwbare energietechnologie (indien van toepassing).

Toelichting

Er kunnen 2 punten verkregen worden als een besparing behaald is, ongeacht de omvang van de besparing. In toekomstige versies zal dit wellicht strenger worden.

Het is aan de assessor om te checken of de besparing wel of niet reëel is en op basis daarvan de credit goed of af te keuren.

03ENE048A

Onderwerp

Energiezuinige roltrappen en rolpaden

Doel

Het stimuleren van energiebesparing en CO₂-reductie door de toepassing van energiezuinige roltrappen en rolpaden.

Vraag

Zijn er energiezuinige roltrappen en rolpaden toegepast?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Er zijn geen energiezuinige rolpaden toegepast. [0 punten]
- Er zijn geen energiezuinige rolpaden of roltrappen toegepast, deze worden echter wel opgenomen bij vervanging binnen 5 jaar. [1 punt]
- Er zijn geen energiezuinige rolpaden of roltrappen toegepast, deze zullen echter wel aangebracht worden binnen een jaar. [3 punten]
- Er zijn energiezuinige rolpaden en roltrappen aanwezig. [5 punten]
- Er zijn geen rolpaden en roltrappen aanwezig. [5 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Inspectie door de assessor of energiezuinige rolpaden en roltrappen aanwezig zijn.

OF

Documentatie van de leverancier over het energiegebruik van de rolpaden.

Referenties

Deze vraag is gerelateerd aan Ene9 in het nieuwbouw keurmerk.

04 Transport

04TRA001A

Onderwerp

Alternatieve transportmogelijkheden

Doel

Het stimuleren van gebouwgebruikers om middels alternatief vervoer, anders dan de privé auto, naar en van het gebouw te reizen.

Vraag

Zijn de volgende voorzieningen beschikbaar voor gebruikers van het gebouw?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- voldoende fietsenrekken [1 punt]
- voldoende fietsenrekken en kleedruimten (inclusief kastjes) [3 punten]
- voldoende fietsenrekken, kleedruimten (inclusief kastjes) en douchevoorzieningen [3 punten]
- voldoende fietsenrekken, kleedruimten (inclusief kastjes) en douchevoorzieningen, plus droogruimte voor kleding [3 punten]
- Openbaar vervoersbereikbaarheid [2 punten]
- Oplaadpunt(en) elektrisch vervoer [4 punten]
- Autodeling, middels actief carpoolbeleid [2 punten]
- Autodeling, middels commerciële organisatie (b.v. Autodate of Greenwheels) [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van de faciliteiten voor visuele inspectie door de controleur, tekeningen/plattegronden met de locatie van de voorzieningen.

Kopie beleid of contract met organisatie indien Autodeling.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
- TRA3 'Alternatieve transportmogelijkheden'

04TRA002A

Onderwerp

Nabijheid openbaar vervoer (OV)

Doel

Het waarderen van nabij gelegen OV-verbindingen, waardoor de transportgerelateerde emissies en files kunnen worden verminderd.

Vraag

Bevindt het gebouw zich nabij openbaar vervoer-verbinding met een regelmatige dienstregeling, en is deze verbinding goed bereikbaar?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- OV-verbinding binnen 500 m van het gebouw, met diensten om het kwartier tijdens piekuren [8 punten]
- OV-verbinding binnen 1 km van het gebouw, met diensten om het kwartier tijdens piekuren [6 punten]
- OV-verbinding op meer dan 1 km, maar maximaal 3 km van het gebouw, met diensten om het kwartier tijdens piekuren [2 punten]
- OV-verbinding binnen 500 m van het gebouw, met diensten om het halfuur tijdens piekuren [5 punten]
- OV-verbinding binnen 1 km van het gebouw, met diensten om het halfuur tijdens piekuren [4 punten]
- OV-verbinding op meer dan 1 km, maar maximaal 3 km van het gebouw, met diensten om het halfuur tijdens piekuren [1 punt]
- Aan het begin en het eind van de werkdag rijdt er een pendelbus [4 punten]
- Geen OV-verbinding aanwezig dat aan een van bovenstaande criteria voldoet [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Kaart waarop OV-verbindingen zijn aangegeven, relevante dienstregelingen.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw - TRA1 'Aanbod van Openbaar Vervoer'

04TRA003A

Onderwerp

Nabijheid basisvoorzieningen

Doel

Het aanmoedigen en waarderen van de ligging van gebouwen nabij lokale basisvoorzieningen, om zo de noodzaak tot extra reizen te voorkomen.

Vraag

Staat het gebouw op loopafstand van lokale voorzieningen, zoals een supermarkt, bank of postkantoor? Minimaal 3 van de voorzieningen zoals genoemd onder Toelichting, gelden ook in plaats van 'supermarkt' of 'supermarkt en bank of postkantoor' indien binnen dezelfde afstand aanwezig.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Lokale supermarkt binnen 500 m van het gebouw [1 punt]
- Lokale supermarkt en bank of postkantoor binnen 500 m van het gebouw [2 punten]
- Lokale supermarkt binnen 1 km van het gebouw [1 punt]
- Lokale supermarkt en bank of postkantoor binnen 1 km van het gebouw [1 punt]
- Geen van bovenstaande [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Plattegrond waarop lokale voorzieningen zijn gemarkeerd.

Toelichting

Voorzieningen die kunnen gelden in plaats van 'supermarkt' of 'supermarkt en bank of postkantoor': Kantine of lunchroom; Geldautomaat (pin en chip); Sportfaciliteit(en); Kinderopvang of crèche; Overige voorziening, minimaal een van de volgende: boekwinkel, kiosk, apotheek, drogisterij, kapper, fietsenmaker, stomerij, wekelijkse markt, bloemenzaak. (zie ook Tra 2 van Nieuwbouw).

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw - TRA2 'Afstand tot basisvoorzieningen'

04TRA004A

Onderwerp

Veilige routes voor fietsers en voetgangers

Doel

Het stimuleren van de aanwezigheid van veilige voetgangers- en fietstoegangsroutes op de locatie.

Vraag

Zijn de leveranciersingangen, -routes en -rangeerplaatsen op het terrein van het gebouw zodanig geplaatst dat die de toegangsroutes voor voetgangers en fietsers op het terrein niet kruisen EN zijn de toegangsroutes goed verlicht?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Tekeningen, inspectie op locatie

Definities

Een locatie mag als veilig worden beschouwd als er vrijliggende voetpaden en fietspaden aanwezig zijn vanaf de ingang van het terrein naar de hoofdingang van het gebouw. Goede verlichting en aansluiting op de fietsenstalling zijn ook noodzakelijk voordat 'ja' ingevuld mag worden.

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw - TRA4 'Voetgangers en fietsersveiligheid'

04TRA010A

Onderwerp

Gedeelde faciliteiten

Doel

Het gebouw biedt een meerwaarde voor de omgeving en de lokale community door openbaar maken van bepaalde faciliteiten die in het gebouw aanwezig zijn aan meer mensen dan alleen de gebruikers van het gebouw.

Vraag

Zijn er gedeelde faciliteiten in het gebouw?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee, überhaupt geen van de voorbeeld faciliteiten aanwezig. [0 punten]
- Nee, faciliteiten zijn alleen voor gebruikers van het gebouw. [0 punten]
- Ja, faciliteiten zijn openbaar beschikbaar, maar wordt vooral gebruikt door de gebruikers van het gebouw [1 punt]
- Ja, faciliteiten zijn openbaar beschikbaar, gebruik door anderen wordt actief gestimuleerd [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Toon aan dat de faciliteiten worden gebruikt door andere partijen dan alleen de gebruikers van het gebouw door bijvoorbeeld overeenkomsten met derden, clubs en verenigingen, of bijvoorbeeld door klantenbestanden van de faciliteiten indien faciliteiten uitbested zijn aan een andere organisatie.

Definities

Met faciliteiten wordt bedoeld: gymzaal/ fitnessruimte, supermarkt of lunchroom, Auto/ fietsverhuur en reparatie etc.

Toelichting

Deze vraag zit nog niet in de Engelse versie. BRE heeft aan te geven te overwegen deze vraag in de toekomst toe te voegen, maar voorlopig alleen van toepassing voor gebouwen in Nederland.

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw MAN7 'Gedeelde faciliteiten'

04TRA005G

Onderwerp

Transport, reductie milieu-impact

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van een breed aantal initiatieven om de milieu-impact van transport te verminderen.

Vraag

Reduceert of beheert u de negatieve milieu-effecten verbonden aan de volgende vervoersstromen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

Woon-werkverkeer [1 punt]

Zakenreizen [1 punt]

Reizen van klanten/bezoekers [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Beleidsstuk waaruit blijkt dat aandacht besteedt wordt aan het verminderen van de negatieve milieu-effecten van de aanwezige vervoersstromen.

Van 'beheren' is sprake indien de betreffende vervoersstroom voor ten minste 80% wordt geregistreerd zodanig dat er op gestuurd kan worden.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL

-TRA5 'Vervoerplan en parkeerbeleid'

04TRA006G1

Onderwerp

Transportbeleid, implementatie & bewaking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag met betrekking tot transport, het bepalen van doelstellingen en het monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen om zo de milieu-impact van het transport te verlagen.

Vraag

Zijn er transportbeleidsmaatregelen met doelstellingen gericht op de registratie van vervoersbewegingen, en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Scope en doelstellingen zijn vastgesteld [1 punt]
- Effecten zakenreizen worden gemeten en geregistreerd [1 punt]
- Woon-werkverkeer wordt gemeten en geregistreerd [1 punt]
- Reizen van klanten/bezoekers worden gemeten en geregistreerd [1 punt]
- Er zijn streefcijfers vastgelegd om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd [1 punt]
- Zakenreizen worden gemonitord [1 punt]
- Woon-werkverkeer wordt gemonitord [1 punt]
- Reizen van klanten/bezoekers worden gemonitord [1 punt]
- Spoort u de medewerkers aan om de transporthierarchie te volgen om de hoeveelheid CO2 van vervoer bij het kiezen voor het vervoermiddel te minimaliseren? [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Beleidsstukken ten aanzien van het transport en rapportages ten aanzien van de registratie, implementatie en bewaking

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw

- TRA5 'Vervoerplan en parkeerbeleid'

Transporthierarchie = begin met vervoersmiddel met laagste milieu-impact.

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

04TRA006G2

Onderwerp

Transportbeleid, implementatie & bewaking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen om zo de milieu-impact van transport te verlagen.

Vraag

Zijn er transportbeleidsmaatregelen met doelstellingen ten aanzien van de milieueffecten en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 16 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er worden initiatieven ontplooid om de dominantie van de auto te beperken (Zie toelichting) [4 punten]
- Er worden initiatieven ontplooid om de dominantie van het vliegverkeer te beperken [1 punt]
- Er worden financiële prikkels gegeven om het gebruik van CO₂-verantwoorde transportmiddelen door medewerkers te bevorderen [1 punt]
- CO₂-verantwoorde transportmiddelen aan medewerkers en bezoekers aanbieden [1 punt]
- De CO₂ uitstoot als gevolg van woon-werk verkeer wordt voor tenminste 80% gecompenseerd [1 punt]
- De CO₂ uitstoot als gevolg van zakenreizen wordt voor tenminste 80% gecompenseerd [1 punt]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van het minimaliseren en beheersen van de milieu-effecten van transport [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers ten aanzien van transportgerelateerde milieu effecten [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor transportbeheer worden cursussen aangeboden gerelateerd aan het verminderen van de negatieve effecten van transport [1 punt]
- Het beleid bevat mechanismen om feedback op te nemen en te vertalen in (aangepaste) procedures, beleid of strategieën [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices [1 punt]
- Het milieubeheerssysteem bevat procedures om de relatieve positie ten opzichte van een vergelijkbare situatie te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven, benchmarks e.d. [1 punt]
- Leveringen worden zodanig gepland dat ze zo min mogelijk effecten hebben op de medewerkers of de bureaus [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Beleidsstukken ten aanzien van het transport en rapportages ten aanzien van de registratie, implementatie en bewaking

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
- TRA5 'Vervoerplan en parkeerbeleid'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

Dominantie van auto's:

Vul vraag BLTRAG6TRA-KAN volledig in om deze optie aan te kunnen vinden.

BLTRAG6TRA-KAN

Onderwerp

Auto dominantie beperken (Bijlage bij 03TRA06G2)

Doel

Er worden initiatieven ontplooid om binnen de transportmogelijkheden de dominantie van de auto als transportmiddel te beperken.

Vraag

Maximaal 4 punten te behalen als de volledige lijst is ingevuld.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er is tenminste 1 gemeenschappelijke auto voor medewerkers [0 punten]
- Er is een fiets-naar-het-werk-programma (door de overheid ondersteunde fietsleningen met belastingvoordeel) [0 punten]
- Er zijn aanmoedigen richting de medewerkers voor het stimuleren van woon-werkverkeer te voet, op de fiets, via carpooling en/of met het openbaar vervoer [0 punten]
- Er is beperkte parkeergelegenheid gekoppeld aan een noodzaakgestuurd vergunningensysteem waarin automobilisten die aan bepaalde criteria voldoen prioriteit krijgen [0 punten]
- Er is alleen gelegenheid tot betaald parkeren [0 punten]
- Er zijn faciliteiten voor videoconferencing [0 punten]
- Er zijn faciliteiten voor teleconferencing [0 punten]
- Er is een thuiswerkbeleid [0 punten]
- Er is een pendeldienst om medewerkers en bezoekers van en naar vervoersknooppunten te brengen [0 punten]
- Medewerkers zijn voorzien van hulpmiddelen om de CO₂-uitstoot van hun vervoersbewegingen te kunnen uitrekenen [0 punten]
- De organisatie stimuleert carpooling voor zakelijke ritten (bijvoorbeeld meerdere medewerkers naar een klant voor een vergadering) [0 punten]
- Medewerkers gebruiken de trein voor zakelijke reizen binnen Nederland [0 punten]
- Alle lease-auto's hebben een energielabel B of beter [0 punten]
- Alle huurauto's hebben een energielabel C of beter [0 punten]
- Transport gerelateerde CO₂-uitstoot wordt gecompenseerd [0 punten]

04TRA007G1

Onderwerp

Transportbeleid, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van resultaten met betrekking tot de gestelde doelstellingen om de milieu-impact van transport te verminderen.

Herkennen en aanmoedigen van de monitoring en het beheer van de transportimpact van forensenverkeer.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van transport bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele transportdoelen zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke transportdoelen zijn bereikt [2 punten]
- De meeste transportdoelen zijn bereikt [3 punten]
- Alle transportdoelen zijn bereikt [4 punten]
- Geen transportdoelen bereikt [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Beleidsstukken ten aanzien van het transport en rapportages over de behaalde resultaten.

Definities

De hier bedoelde transportdoelen zijn omschreven onder vraag 03006G1 en 03006G2.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw TRA5 'Vervoerplan en parkeerbeleid'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om twee losse vragen te stellen.

04TRA007G2

Onderwerp

Transportbeleid, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van resultaten met betrekking tot de gestelde doelstellingen om de milieu-impact van transport te verminderen.

Herkennen en aanmoedigen van de monitoring en het beheer van de transportimpact van forensenverkeer.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van CO₂ op het gebied van transport bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Enkele verbeteringen of geplande streefcijfers voor de reductie van CO₂ door transport zijn bereikt [1 punt]

Belangrijke verbeteringen of geplande streefcijfers voor de reductie van CO₂ door transport zijn bereikt [2 punten]

De meeste verbeteringen of geplande streefcijfers voor de reductie van CO₂ door transport zijn bereikt [3 punten]

Alle verbeteringen of geplande streefcijfers voor de reductie van CO₂ door transport zijn bereikt [4 punten]

Geen verbeteringen bereikt [0 punten]

Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Beleidsstukken ten aanzien van het transport en rapportages over de behaalde resultaten.

Definities

De hier bedoelde transportdoelen zijn omschreven onder vraag 03006G1 en 03006G2.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
- TRA5 'Vervoersplan en parkeerbeleid'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om twee losse vragen te stellen.

04TRA008G

Onderwerp

Milieubelasting woon-werkverkeer medewerkers

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de monitoring en het beheer van de impact van woon-werkverkeer.

Vraag

Wat is de totale belasting van het woon-werkverkeer van de medewerkers in dit gebouw of op dit perceel?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

1. Indien gekozen wordt voor het weergeven van de totale belasting in kilometers: schriftelijke verklaring waarin uitleg gegeven wordt over de wijze van inventarisatie en de verklaring van het aantal kilometers.

OF

2. Indien gekozen wordt voor het weergeven van de totale belasting in CO₂: Onderzoek uitgevoerd door een ter zake kundig adviseur, waarin weergegeven de berekeningsmethode en de hoeveelheid CO₂.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
- TRA5 'Vervoerplan en parkeerbeleid'

04TRA009G

Onderwerp

Milieubelasting transport voor handel/leveringen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen om gebruik te maken van meerdere initiatieven en maatregelen om de milieu-impact van leveringen te reduceren.

Vraag

Wat is de totale belasting door de leveringen aan dit gebouw of op dit perceel?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

1. Indien gekozen wordt voor het weergeven van de totale belasting in kilometers: schriftelijke verklaring waarin uitleg gegeven wordt over de wijze van inventarisatie en de verklaring van het aantal kilometers.

OF

2. Indien gekozen wordt voor het weergeven van de totale belasting in CO₂: Onderzoek uitgevoerd door een ter zake kundig adviseur, waarin weergegeven de berekeningsmethode en de hoeveelheid CO₂.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw TRA5 'Vervoerplan en parkeerbeleid'

04TRA011A

Onderwerp

Vervoersinformatiepunt

Doel

Het onderkennen en waarderen dat het gebouw over de voorzieningen beschikt om gebruikers van actuele informatie te voorzien met betrekking tot lokale OV-routes en -tijden.

Vraag

Beschikt het gebouw over een vervoersinformatiepunt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Een vervoersinformatiepunt is aanwezig [2 punten]
- Weet niet / niet aanwezig [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Rapportage van een gebouwinspectie door assessor en fotografisch materiaal dat aantoont dat een vervoersinformatiepunt aanwezig is dat aan de eisen voldoet.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
TRA7 'Vervoersinformatiepunt'

04TRA012A

Onderwerp

Vervoersbeleid met parkeerplan

Doel

Stimuleren om vanuit de bedrijfsvoering en lokale overheid sterk milieubelastend transport te minimaliseren waardoor transportgerelateerde emissies en files worden gereduceerd en overlast naar de omgeving beperkt wordt.

Vraag

Is het parkeerbeleid op de betreffende locatie gericht op het verminderen van het autogebruik en/of is er betaald parkeren ingevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Het aantal parkeerplaatsen op de locatie is niet hoger dan 20% boven de gemeentelijke parkeernorm voor de locatie. [2 punten]
- Het gemeentelijke parkeerbeleid op de locatie is aantoonbaar voor deze locatie gericht op het verminderen van autogebruik. [2 punten]
- Er is betaald parkeren ingevoerd op de locatie. [2 punten]
- Geen van de bovenstaande opties is van toepassing [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

. [Kopie van ontwerptekeningen met daarop het aantal parkeerplaatsen EN de gemeentelijke parkeernorm geldend voor de locatie] OF [Officiële documenten die aangeven dat het actuele gemeentelijke parkeerbeleid voor de locatie als doel heeft om autogebruik te verminderen en/of dat er op de locatie betaald parkeren is ingevoerd]

Toelichting

Deze credit sluit aan op BREEAM-NL Nieuwbouw TRA5: 'Vervoersplan' Indien aantoonbaar is dat het parkeerbeleid op de betreffende locatie gericht is op het verminderen van het autogebruik en/of er betaald parkeren is ingevoerd.

05 Water

05WAT001B

Onderwerp

Waterverbruik

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van monitoring en management van de waterconsumptie, gericht op vermindering van de waterconsumptie.

Vraag

Hoeveel water wordt er door de asset gebruikt? Geef het waterverbruik op in kubieke meters per jaar. Er zijn 4 punten te verdienen als u uw waterverbruik weet.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Meetwaarden van 1 voorgaand jaar, locatie van meter voor visuele inspectie door controleur.

Definities

De omgeslagen waarde per m² mag ook ingevuld worden, maar dit moet wel vermeld worden bij de opmerkingen. In de toekomst zal dit strenger worden. Is nodig voor een goede benchmark.

Toelichting

Totale water consumptie van de Asset. Nu verdient u nog punten als u het antwoord weet, in de toekomst wordt dit wellicht gekoppeld aan hoe u met dit verbruik scoort ten opzichte van de benchmark.

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw WAT1 'Waterverbruik'

U kunt 4 punten krijgen indien u bij deze vraag een getal invult. Het is aan de assessor om te beoordelen of dit een reeel getal is. Zo niet, dan kan de assessor de vraag afkeuren.

05WAT002A

Onderwerp

Bemeteren waterverbruik

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van monitoring en management van de waterconsumptie, gericht op vermindering van de waterconsumptie.

Vraag

Waarvan wordt het waterverbruik gemeten?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Van een totaal groter dan het gehele perceel [2 punten]
- Van het gehele perceel [4 punten]
- Van het gehele gebouw [5 punten]
- Per verdieping [8 punten]
- Per eenheid, kleiner dan een verdieping of significante gebruikersgroep [10 punten]
- Per gebruiker of huurder, maar alleen indien er meerdere gebruikers of huurders zijn [8 punten]
- Per toestel [8 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van de meter(s) voor visuele inspectie door controleur.

jaarverbruik op basis van factuur of meting ingevuld

Toelichting

Het gaat hier om subbemetering.

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw WAT1 'Waterverbruik' WAT2 'Watermeter'

De meeste punten zijn te verkrijgen voor het subbemeteren van een zo klein mogelijke eenheid. In een single tenant gebouw, mag dus niet bij voorbaat de grootste hoeveelheid punten worden toegekend. Er moet daarbij dan ook aangetoond worden dat de aangegeven subbemetering goed doordacht is, en dat nog kleinere eenheden geen meerwaarde meer zou hebben.

05WAT003B

Onderwerp

Beleid monitoring waterverbruik

Doel

Reductie van de waterconsumptie aanmoedigen door opstellen en implementeren van beleid gericht op monitoren en beheren.

Vraag

Is er beleid om het watergebruik te minimaliseren met behulp van controlegegevens?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [8 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk, met streefcijfers, controleprocedures, getroffen maatregelen.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
WAT1 'Waterverbruik'
WAT2 'Watermeter'

05WAT004A

Onderwerp

Waterbesparend sanitair

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater voor sanitaire voorzieningen door het aanmoedigen van het gebruik van laag waterverbruik sanitair.

Vraag

Hoeveel procent van de toiletten is zuinig met water (per spoelbeurt zes liter water of minder)? Voor extreem zuinige toiletten (per spoelbeurt gemiddeld vier liter water of minder) kunt u het percentage van deze toiletten verdubbelen.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 8 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- 0% [0 punten]
- 10-25% [2 punten]
- 25-50% [4 punten]
- 50-75% [6 punten]
- > 75% [8 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Spoelvolumen van toiletten, locaties van toiletten voor visuele inspectie door controleurs. Facturen mogen worden aangevoerd als bewijsmateriaal dat een bepaald type spoelbak is toegepast. Enkel de datum van plaatsing van toiletten toont niet aan dat de op dat moment gangbare spoelvolumes zijn geïnstalleerd.

Berekeningen van de percentages.

Toelichting

Let op; bij 4 liter gaat het om gemiddelde spoeling. Bij gemiddeld verbruik mag de aanwezigheid van een spoelkeuzeknop of spoelonderbreker in de berekening worden meegenomen. Indien aangetoond wordt dat met behulp van aangepaste vlotter het spoelvolumen van toiletten is aangepast, dan kan hiermee worden volstaan.

05WAT005A

Onderwerp

Urinoirs

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater voor sanitaire voorzieningen door het aanmoedigen van het gebruik van laag waterverbruik voorzieningen.

Vraag

Zijn de toiletruimten voorzien van urinoirs?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locaties en aantallen van urinoirs voor visuele inspectie door controleurs.

05WAT006A

Onderwerp

Percentage waterloze urinoirs

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater voor sanitaire voorzieningen door het aanmoedigen van het gebruik van laag waterverbruik voorzieningen.

Vraag

Hoeveel procent van de urinoirs werkt zonder water?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Geen urinoirs [0 punten]
- Weet niet [0 punten]
- 0% [0 punten]
- 10-25% [2 punten]
- 25-50% [4 punten]
- 50-75% [5 punten]
- > 75% [6 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Spoelvolumen van toiletten, locaties van toiletten voor visuele inspectie door controleurs.

05WAT007A

Onderwerp

Wastafels met waterbesparende kraan

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater voor sanitaire voorzieningen door het aanmoedigen van het gebruik van laag waterverbruik voorzieningen.

Vraag

Hoeveel procent van de wastafels heeft een waterbesparende kraan?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- 0% [0 punten]
- 10-25% [1 punt]
- 25-50% [2 punten]
- 50-75% [3 punten]
- > 75% [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Spoelvolumen van toiletten, locaties van toiletten voor visuele inspectie door controleurs.

Toelichting

Voor wastafelkranen wordt een 6 liter/minuut doorstroming door milieucentraal beschouwd als een waterbesparende spoeling.

Referenties

http://www.milieucentraal.nl/pagina.aspx?onderwerp=Kranen#Waterverbruik_en_kranen

05WAT008A

Onderwerp

Douches met laag waterverbruik

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater voor sanitaire voorzieningen door het aanmoedigen van het gebruik van laag waterverbruik voorzieningen.

Vraag

Hoeveel procent van de douches heeft een laag waterverbruik (minder dan 9 liter per minuut)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Geen douches [4 punten]
- Weet niet [0 punten]
- 0% [0 punten]
- 10-25% [1 punt]
- 25-50% [2 punten]
- 50-75% [3 punten]
- > 75% [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Aantal douches met waterbesparende douchekop en/ of douches met drukknop die na aantal tellen weer dicht gaat.

05WAT009G

Onderwerp

Percentage witgoed met laag waterverbruik

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater voor sanitaire voorzieningen door het aanmoedigen van het gebruik van laag waterverbruik witgoed.

Vraag

Hoeveel procent van het waterverbruikende witgoed (vaatwassers, wasmachines) heeft een laag waterverbruik?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Geen witgoed [0 punten]
- Weet niet [0 punten]
- 0% [0 punten]
- 10-25% [1 punt]
- 25-50% [2 punten]
- 50-75% [3 punten]
- > 75% [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Specificaties van witgoed apparatuur, locaties van de apparaten voor visuele inspectie door assessor.

Toelichting

Laag waterverbruik wordt verondersteld bij een verbruik van: maximaal 45 L per wasbeurt voor een huishoudelijke wasmachine en maximaal 12 L per wasbeurt voor een huishoudelijke vaatwasser (bron: kieskeurig.nl). Voor professionele apparatuur is nog geen indicatie beschikbaar. Let op dat machines die op een lage temperatuur werken, vaak meer water gebruiken.

05WAT010A

Onderwerp

Percentage hergebruikt water

Doel

Minimaliseren van het verbruik van drinkwater door het aanmoedigen van het gebruik van grijswaterrecyclingsystemen.

Vraag

Hoeveel procent van de watertoevoer wordt hergebruikt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- 0% [0 punten]
- 10-25% [1 punt]
- 25-50% [2 punten]
- 50-75% [3 punten]
- > 75% [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Meetwaarden van de hoeveelheid gebruikt huishoudelijk afvalwater, locatie van vergaartank, berekenmethode van percentage.

05WAT011A

Onderwerp

Doel inzameling regenwater

Doel

Het aanmoedigen van het opvangen en gebruiken van regenwater.

Vraag

Wat is het primaire doel van de inzameling van regenwater (indien van toepassing)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen inzameling van regenwater [0 punten]
- Bevloeiing [4 punten]
- Toiletspoelingen [4 punten]
- Auto wassen [4 punten]
- Kleding wassen [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van opslagreservoir en leidingen voor visuele inspectie door controleur, tekening/plattegrond met locatie van opslagreservoir en leidingen.

05WAT012A

Onderwerp

Hergebruik huishoudelijke afvalwater

Doel

Het aanmoedigen van het opvangen en gebruik van huishoudelijk afvalwater.

Vraag

Wat is het primaire doel van het hergebruik van huishoudelijk afvalwater (indien van toepassing)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen hergebruik van huishoudelijk afvalwater [0 punten]
- Bevloeiing [2 punten]
- Toiletspoelingen [3 punten]
- Auto wassen [4 punten]
- Kleding wassen [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van opslagreservoir en leidingen voor visuele inspectie door controleur, tekening/plattegrond met locatie van opslagreservoir en leidingen.

05WAT013A

Onderwerp

Toiletten met bewegingssensoren

Doel

Het minimaliseren van het effect van lekkage uit sanitaire voorzieningen door het afsluiten van de watertoevoer wanneer er niemand aanwezig is.

Vraag

Zijn de toiletruimten voorzien van bewegingssensoren die de watertoevoer afsluiten als de ruimten niet bezet zijn?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 1 punt verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van opslagreservoir en leidingen voor visuele inspectie door controleur, tekening/plattegrond met locatie van opslagreservoir en leidingen.

Technische specificaties van de installatie voor afsluiting van de watertoevoer vanuit bewegingssensoren.

Toelichting

Dit is meestal gecombineerd met lichtscheming.

05WAT014A

Onderwerp

Lekdetectiesystemen

Doel

Beperking van de gevolgen van grote waterlekage, die anders misschien onopgemerkt blijven.

Vraag

Beschikt het gebouw over een automatisch lekopspringingssysteem?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [10 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van het lekopspringingssysteem voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
- WAT3 'Lekdetectie hoofdwateraansluiting'

05WAT015A

Onderwerp

Percentage apparatuur met stopkranen

Doel

Beperking van de gevolgen van grote waterlekkage, die anders misschien onopgemerkt blijven.

Vraag

Hoeveel procent van de apparatuur is voorzien van stopkranen of watersloten?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- 0 [0 punten]
- 10-25 [4 punten]
- 25-50 [6 punten]
- 50-75 [8 punten]
- 75+ [10 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van stopkranen voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Stopkranen of watersloten worden vaak gecombineerd met aanwezigheidsdetectie die tevens aangesloten is op de lichtsakeling.

05WAT016A

Onderwerp

Eigen waterbron

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het gebruik van lokale waterbronnen met een lagere milieu-impact dan water van het nationale waternet.

Vraag

Beschikt het gebouw over een eigen waterbron, voor welke toepassing dan ook?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [0 punten]

Toelichting

In Nederland wordt voor deze vraag aan alle antwoordopties 0 punten toegekend, omdat toestemming nodig is en vaak wordt geweigerd i.v.m. mogelijke inklinking van de bodem. Deze vraag graag wel beantwoorden i.v.m. de internationale vergelijkbaarheid.

05WAT017B

Onderwerp

Onderhoudsbeleid voor watersystemen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van beleid dat leidt tot reductie van waterlekage die anders ongemerkt blijft, vastgelegd in een onderhoudsbeleid voor het watersysteem.

Vraag

Beschikt de organisatie over een onderhoudsbeleid voor watersystemen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Ja, het is een preventief onderhoudsbeleid [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het onderhoudsbeleid.

Toelichting

Er is een onderhoudsbeleid aanwezig waarbij de volgende (onderdelen van) indien van toepassing zijn meegenomen in het beleid: waterleiding (isolatie), watermeters, vuilwaterpompinstallaties, vuilwaterputten, waterontharders, waterdruk installaties, regelkleppen, mengkleppen, brandkleppen, boiler, naverwarmers, circulatiepompen etc.

05WAT018A

Onderwerp

Gebruik grijswaterbronnen

Doel

Het aanmoedigen van recycling van grijswater afkomstig van zoveel mogelijk bronnen.

Vraag

Welke grijswaterbronnen worden gebruikt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Geen hergebruik van huishoudelijk afvalwater [0 punten]
- Douches [4 punten]
- Gootstenen [4 punten]
- Bedrijfswater [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van opslagreservoir en leidingnet van vuilwaterafvoer voor visuele inspectie door controleur, tekening/plattegrond met locatie van opslagreservoir.

Toelichting

Regenwater wordt ook als bron van grijswater beschouwd. Indien van toepassing 'anders' aanvinken en regenwater benoemen onder toelichting.

05WAT019A

Onderwerp

Opslagcapaciteit voor grijs water

Doel

Het aanmoedigen van recycling van grijswater afkomstig van zoveel mogelijke bronnen.

Vraag

Wat is de opslagcapaciteit van het reservoir voor huishoudelijk afvalwater? Voer de capaciteit van het reservoir in kubieke meters in.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van opslagreservoir voor visuele inspectie door controleur, tekening/plattegrond met locatie van opslagreservoir.

Toelichting

Deze vraag is van belang voor de ontwikkeling van BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik.

05WAT024A

Onderwerp

Gescheiden rioolstelsel

Doel

Gescheiden rioleringsstelsel voor het scheiden van regenwater en afvalwater, om zo de belasting op de zuiveringsinstallaties van de gemeentelijke rioolwaterzuivering te beperken.

Vraag

Is er een gescheiden rioleringsstelsel voor regenwater en afvalwater aanwezig?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]
- Hemelwater wordt gebufferd en geleidelijk/vertraagd afgevoerd [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Aantonen dat er geen aansluiting van regenwater op dak en terrein op openbaar riool is.

Als er wel een aansluiting is, moet aannemelijk gemaakt worden dat deze aansluiting alleen bij uitzonderlijke regenval gebruikt wordt.

Toelichting

Nog niet alle gemeentes zijn hierop berekend, maar er wordt wel op steeds meer plaatsen een dubbel rioolstelsel toegepast.

Vraag mag ook met 'ja' beantwoord worden als het regenwater apart wordt opgevangen en vertraagd door bijvoorbeeld een groendak en/ of vijvers en er niet geloosd wordt op het openbare riool voor afvalwater.

05WAT020G

Onderwerp

Beperking waterverbruik

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het beheer en reductie van waterverbruik door een breed scala van initiatieven.

Vraag

Hoe worden de activiteiten georganiseerd om onnodig waterverbruik te voorkomen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Inkoop en gebruik van apparaten/machines die zuinig met water omgaan [1 punt]
- Inzameling van water op het perceel door goed gebruik te maken van regenwater- of waterrecyclingsystemen [1 punt]
- Anders [1 punt]

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
WAT1 'Waterverbruik'
WAT2 'Watermeter'

05WAT021G1

Onderwerp

Waterbeleid, implementatie en bewaking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen om zo het waterverbruik te verlagen.

Vraag

Zijn er waterbeleidsmaatregelen met doelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Werkingssfeer en doelstellingen zijn vastgelegd [1 punt]
- Waterverbruik wordt geregistreerd [1 punt]
- Er zijn streefcijfers vastgelegd om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd [1 punt]
- Waterbeheersysteem is aanwezig [1 punt]
- Waterverbruik wordt bewaakt [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Zie tussen haakjes achter de antwoordmogelijkheden.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw WAT1 'Waterverbruik'
WAT2 'Watermeter'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

Referenties

ISSO-Publicatie 103 "Monitoren van Duurzaam Beheer en Onderhoud"

05WAT021G2

Onderwerp

Waterbeleid, implementatie en bewaking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen om zo het waterverbruik te verlagen.

Vraag

Zijn er waterbeleidsmaatregelen met doelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er worden waterbesparingsinitiatieven ontplooid [4 punten]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van waterbeheer [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers ten aanzien van waterbeheer [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor het beheer van waterverbruik/zuinigheid worden formele, regelmatige cursussen aangeboden [1 punt]
- Bevat mechanismen om feedback op te nemen in procedures of strategie [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices [1 punt]
- EMS bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d. [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Zie tussen haakjes achter de antwoordmogelijkheden.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw

WAT1 'Waterverbruik'

WAT2 'Watermeter'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

Referenties

ISSO-Publicatie 103 "Monitoren van Duurzaam Beheer en Onderhoud"

05WAT022G1

Onderwerp

Waterbeleid, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het behalen van resultaten in waterbeheer-en besparingsdoelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen uit van het waterbeleid bereikt en doorgevoerd

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele waterdoelstellingen zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke waterdoelstellingen zijn bereikt [2 punten]
- De meeste waterdoelstellingen zijn bereikt [3 punten]
- Alle waterdoelstellingen zijn bereikt [4 punten]
- Geen doelstellingen bereikt [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
WAT1 'Waterverbruik'
WAT2 'Watermeter'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

05WAT022G2

Onderwerp

Waterbeleid, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het behalen van resultaten in waterbeheer-en besparingsdoelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen uit van het waterbeleid bereikt en doorgevoerd

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van water zijn bereikt [1 punt]
- Er zijn belangrijke verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van water bereikt [2 punten]
- De meeste verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van water zijn bereikt [3 punten]
- Alle verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van water zijn bereikt [4 punten]
- Geen verbeteringen of streefcijfers [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw WAT1 'Waterverbruik'
WAT2 'Watermeter'

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

05WAT023G

Onderwerp

Totaal waterverbruik

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van waterverbruiksbeleid en monitoring.

Vraag

Hoeveel m³ water is in totaal door u als gebruiker verbruikt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het jaarlijkse watercontrolerapport, exemplaar van dossiers, waterfacturen, meetwaarden.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw

WAT1 'Waterverbruik'

WAT2 'Watermeter'

05WAT025A (filter credit)

Onderwerp

Irrigatiesystemen

Doel

Het gebruik van drinkwater voor de groenvoorziening verminderen.

Vraag

Wordt er gebruik gemaakt van een waterbesparend irrigatiesysteem of -strategie ten behoeve van de irrigatie van de groenvoorziening in het gebouw en/of op het perceel?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Ja, voldoet aan ten minste een van de methoden uit de toelichting. [0 punten]
- Nee, voldoet niet. [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Rapportage van de visuele inspectie door de assessor van het irrigatiesysteem inclusief foto's. In het nieuwbouw keurmerk is deze vraag een filtercredit.

Toelichting

Waar de gespecificeerde irrigatiemethode voor de interne en externe groenvoorziening gelijk is aan één van de volgende methoden:

- a. vochtsensorgestuurde druppelirrigatie onder maaiveld. De besturing van de irrigatie moet in zones zijn verdeeld om verschillende groepen beplanting variabel te kunnen bevoeien;
- b. hergebruik van regenwater- of grijswatersysteem;
- c. externe groenvoorziening (beplanting) die volledig afhankelijk is van plaatselijke neerslag, gedurende alle seizoenen van het jaar;
- d. gespecificeerde beplanting

Referenties

Let op, dit is een filter credit!
Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw
WAT6 'Irrigatiesystemen'

05WAT026B

Onderwerp

Voertuigwasservice

Doel

Het verbruik van drinkwater door wasstraten voor voertuigen minimaliseren

Vraag

Maken de aanwezige voertuigwasstraten gebruik van een systeem voor waterhergebruik?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

ja, er kan worden aangetoond dat voertuigwasstraten een systeem voor waterhergebruik hebben [2 punten]

Er is geen wasstraat aanwezig, dus er is geen systeem voor waterhergebruik nodig [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Technische specificaties van het waterhergebruik systeem en rapportage van de assessor naar visuele inspectie locatie.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw WAT7 'Voertuigwasservice'

06 Materialen

06MAT001B

Onderwerp

Conditiemeting gebouw

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het doelmatig en tijdig onderhouden en renoveren van het gebouw om een efficiënte werking van het gebouw te waarborgen.

Vraag

Is de conditie van het gebouw onderzocht?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [1 punt]
- Tijdens de afgelopen 3 jaar [4 punten]
- 3-6 jaar geleden [3 punten]
- 6-9 jaar geleden [2 punten]
- 10 jaar of meer geleden [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een dossier van het laatste onderzoek naar de conditie van het gebouw. Indien het gebouw recentelijk is opgeleverd, dan mag het proces verbaal van oplevering ook dienen als bewijs voor oplevering als equivalent voor de datum van de laatste conditiemeting.

Toelichting

Het oplevermoment van het gebouw mag beschouwd worden als een conditiemeting bij het beantwoorden van deze vraag. De conditiemeting betreft het vaststellen van de huidige staat van zowel bouwkundige als installatietechnische bouwdelen. De scope van de conditiemeting betreft voorzieningen van bouwkundige-, elektrotechnische-, werktuigbouwkundige- of transporttechnische aard, zoals liftinstallaties.

In sommige gevallen kan een meerjaren onderhoudsbegroting in combinatie met een hands on mentaliteit en constante aanwezigheid van eigen gebouwbeheerders gelijkwaardig zijn, mits er wel aangetoond wordt dat de betreffende beheerders kennis hebben van standaard levensduren van de te beoordelen objecten, en er ook alles aan doen om deze een zo lang mogelijke levensduur te geven (niet te vroegtijdige vervanging)

Referenties

Conditiemeting: NEN 2767 en ISO publicaties 104 en 106; ISSO-publicatie Duurzaam Beheer & Onderhoud.

06MAT002B

Onderwerp

Deskundigheid inspecteur

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de benodigde deskundigheid van de uitvoerders van dit onderzoek.

Vraag

Wie heeft de conditiemeting uitgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Interne medewerker [1 punt]
- Interne medewerker, volgend op goedkeuringsprocedure van externe partij [2 punten]
- Onafhankelijke deskundige externe partij [3 punten]
- Erkende gebouwinspecteur [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een dossier van het laatste onderzoek naar de conditie van het gebouw.

Toelichting

De conditiemeting wordt bij voorkeur uitgevoerd door een gekwalificeerd persoon, aangesloten bij een branchevereniging, zoals NVDO (Nederlandse Vereniging voor Doelmatig Onderhoud), REOV (Register Erkend Onderhoud Vastgoed) of gelijkwaardig. Meer over de scope van een conditiemeting staat bij vraag 02001B.

In sommige gevallen kan een meerjaren onderhoudsbegroting in combinatie met een hands on mentaliteit en contstante aanwezigheid van eigen gebouwbeheerders gelijkwaardig zijn, mits er wel aangetoond wordt dat de betreffende beheerders kennis hebben van standaard levensduren van de te beoordelen objecten, en er ook alles aan doen om deze een zo lang mogelijke levensduur te geven (niet te vroegtijdige vervanging).

06MAT003A

Onderwerp

Herstel aandachtspunten/storingen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het doelmatig en tijdig onderhouden en renoveren van het gebouw om een efficiënte werking van het gebouw te waarborgen.

Vraag

Zijn er werkzaamheden verricht om de problemen/storingen te verhelpen die in de conditiemeting naar voren zijn gekomen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Er is een actieplan waarin is vastgelegd wanneer problemen/storingen worden aangepakt [1 punt]
- De belangrijkste problemen/storingen zijn opgelost [2 punten]
- De belangrijkste problemen/storingen zijn opgelost en er is een actieplan waarin is vastgelegd wanneer de overige problemen worden aangepakt [3 punten]
- Alle problemen/storingen uit het actieplan zijn opgelost [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het actieplan, waarin de relevante clausules zijn gemarkeerd en documentatie die aantoonst dat de werkzaamheden zijn uitgevoerd.

In het geval dat de oplevering van een gebouw, of van een renovatie wordt gezien als alternatief voor de conditiemeting, dan mag als bewijslast ook een vooroplevering met nog op te lossen problemen en storingen en een definitieve oplevering waaruit blijkt dat de laatste problemen en storingen zijn afgehandeld worden gebruikt.

Toelichting

Dit behoort tot Asset omdat dit een grote invloed heeft op de duurzaamheid van het Asset.

In sommige gevallen kan een meerjaren onderhoudsbegroting in combinatie met een hands on mentaliteit en constante aanwezigheid van eigen gebouwbeheerders gelijkwaardig zijn, mits er wel aangetoond wordt dat de betreffende beheerders kennis hebben van standaard levensduren van de te beoordelen objecten, en er ook alles aan doen om deze een zo lang mogelijke levensduur te geven (niet te vroegtijdige vervanging)

06MAT004A

Onderwerp

Onderhoudsbeleid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het doelmatig en tijdig onderhouden en renoveren van het gebouw om een efficiënte werking van het gebouw te waarborgen.

Vraag

Beschikt de organisatie over een onderhoudsbeleid?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Sinds 3 jaar of minder [1 punt]
- Sinds 3-6 jaar [2 punten]
- Sinds 6-9 jaar [3 punten]
- Sinds 10 jaar of meer [4 punten]
- Sinds het bestaan van het gebouw [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk, waarin de relevante clausules zijn gemarkeerd.

Toelichting

Dit behoort tot Asset omdat dit een grote invloed heeft op de Asset. De meeste punten worden toegekend indien de organisatie sinds het bestaan van het gebouw, of, indien het gebouw ouder is dan 10 jaar, sinds 10 jaar of meer beschikt over een onderhoudsbeleid.

De onderhoudsstrategie moet aangeven tot op welke hoogte onderhoudsaspecten meegenomen kunnen worden in het ontwerp en welke hulpsystemen moeten worden opgenomen in de specificatie van het ontwerp voor het mogelijk maken van efficiënt en kosteneffectief gebruik en onderhoud. De strategie moet een indicatie geven over het verwijderen en vervangen van grote installatieonderdelen tijdens de geplande levensduur van gebouw/installaties/terrein, met inbegrip van de benodigde toegangen, benodigd verticaal transport en de voornaamste routes tussen de installatieruimten en de gebieden waar de installatiecomponenten worden afgeleverd.

Referenties

ISO 15686 (Gebouwen en bouwwerken, Onderhoudsplan, deel 1)

06MAT005B

Onderwerp

Onderhoudsbeleid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het doelmatig en tijdig onderhouden en renoveren van het gebouw om een efficiënte werking van het gebouw te waarborgen.

Vraag

Beschikt de organisatie over een onderhoudsbeleid?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja, een reactief beleid waarbij alleen onderhoud wordt verricht na melding van problemen [2 punten]
- Ja, een proactief beleid (gepland onderhoud met regelmatig onderzoek) [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het onderhoudsbeleid, waarin de relevante clausules zijn gemarkeerd.

Toelichting

Dit is niet het zelfde als vraag 02002B, een conditiemeting is iets anders dan onderhoudsbeleid.

Referenties

-ISO 15686 (Gebouwen en bouwwerken, Onderhoudsplan, deel 1).

06MAT006B

Onderwerp

Beveiligingsrisico's, inventarisatie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de invoering van doeltreffende veiligheidsmaatregelen die de kans op en angst voor criminaliteit zullen verminderen, door te zoeken naar passend onafhankelijk advies.

Vraag

Is er een advies opgesteld door een gekwalificeerde veiligheidspreventieadviseur om de beveiligingsrisico's in te perken?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het advies van de gekwalificeerde veiligheidspreventieadviseur om de beveiligingsrisico's in te perken.

Definities

Een gekwalificeerde veiligheidspreventieadviseur is een adviseur van een erkend PKVW-bedrijf dat is gecertificeerd door het Centrum voor Crimineleitspreventie en Veiligheid (CCV). PKVW staat voor Politiekeurmerk Veilig Wonen, dat is een keurmerk van de politie voor woningen die voldoende zijn beveiligd. Woningen die het keurmerk krijgen hebben voldoende inbraakvertragers aangebracht en hebben geen zwakke plekken die het een inbreker makkelijk maken om de woning binnen te komen.

Toelichting

De kwestie veiligheid dient vanuit perspectief van de beheerder, de gebruiker, en de maatschappij (b.v. politie) beschouwd te worden. Betrokkenheid van alleen een gebouwbeveiliging volstaat hier niet, omdat de veiligheidsaspecten waar deze zich op richt te beperkt zijn. Enkel reactief beleid op basis van incidenten is onvoldoende. De bedoeling is juist om preventief beleid te voeren. Zie ook Nieuwbouw Credit Man 8. Voor een gekwalificeerde veiligheidspreventieadviseur kan bijvoorbeeld verwezen worden naar functionarissen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW). Dat keurmerk is alleen van toepassing op woningen, maar momenteel is er geen vergelijkbaar keurmerk voor utiliteitsbouw beschikbaar. De aspecten waar zo'n inspecteur naar kijkt, kunnen vergelijkbaar zijn voor woningen en utiliteitsbouw. Een verzekeringsdeskundige kan ook geaccepteerd worden. Eventueel in combinatie met een plan voor veilig ondernemen of een op grotere schaal bekeken veiligheidsplan voor het gebied.

Referenties

- Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW)
- Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO)
- Integrale VeiligheidsMonitor (IVM)

06MAT007A

Onderwerp

Beveiligingsadviezen, implementatie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de invoering van doeltreffende veiligheidsmaatregelen die kans op en angst voor criminaliteit zullen verminderen, door te zoeken naar passend onafhankelijk advies.

Vraag

Zijn de adviezen van de gekwalificeerde veiligheidspreventieadviseur om te komen tot een Politiekeurmerk Veilig Wonen allemaal opgevolgd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Niet uitgevoerde wijzigingen staan in een actieplan om binnen een jaar te worden uitgevoerd [1 punt]
- Geen wijzigingen nodig [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het advies van de gekwalificeerde veiligheidspreventieadviseur om de beveiligingsrisico's in te perken en documentatie die aantoont dat de werkzaamheden zijn uitgevoerd. Of een actieplan met daarin de werkzaamheden die binnen een jaar nog worden uitgevoerd.

Toelichting

Adviezen dienen te zijn opgevolgd, dit betekent dat adviezen reeds zijn opgevolgd, of op korte termijn (binnen een jaar) zullen worden uitgevoerd, tenzij er een geldige reden is aangedragen om een advies niet uit te voeren. De geldigheid van de reden dient te worden beoordeeld door de assessor. Dit is de enige vraag waar opgevolgd staat in plaats van uitgevoerd. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als een voorgedragen oplossing is afgekeurd door een andere gezaghebbende instantie en er nog actief gezocht wordt naar een andere oplossing.

06MAT008A

Onderwerp

Inbraakalarmsysteem, aanwezigheid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de invoering van doeltreffende veiligheidsmaatregelen die kans op en angst voor criminaliteit zullen verminderen, door het installeren van robuuste beveiligingssystemen.

Vraag

Is het gebouw voorzien van een goedgekeurde alarminstallatie?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documentatie die aantoont dat de alarminstallatie is goedgekeurd conform de Nationale Beoordelingsrichtlijn BORG 2005 versie 2, de locatie van de alarminstallatie voor visuele inspectie.

Toelichting

Andere certificaten kunnen eventueel ook goedgekeurd worden indien deze aantoonbaar minimaal gelijkwaardig zijn.

Als gelijkwaardig wordt ook beschouwd: 24-uursbewaking mét camera's, daarmee wordt ook doel behaald.

06MAT009B

Onderwerp

Inbraakalarmsysteem, doormelding

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de invoering van doeltreffende veiligheidsmaatregelen die kans op en angst voor criminaliteit zullen verminderen, door het installeren van robuuste beveiligingssystemen.

Vraag

Is de alarminstallatie aangesloten op een particuliere alarmcentrale?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documentatie die aantoont dat het alarmsysteem is aangesloten op een gecertificeerde particuliere alarmcentrale met vergunning.

Definities

Een gecertificeerde particuliere alarmcentrale moet zijn gecertificeerd op grond van de criteria uit de Regeling BORG Particuliere Alarmcentrale 2005. Deze certificering is tevens één van de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning op grond van de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus (WPBR).

Toelichting

Volgens de definitie in de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus (WPBR) zijn particuliere alarmcentrales bedrijven waar alarmsignalen binnenkomen van elektronische alarmsystemen, en die er voor moeten zorgen dat op een alarmsignaal actie wordt genomen. Indien een bedrijf onder deze definitie valt dient de particuliere alarmcentrale op grond van deze wet een vergunning te hebben van de Minister van Justitie.

06MAT010B

Onderwerp

Risicobeoordeling brandveiligheid, beschikbaarheid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van brandrisico-inventarisaties en acties om de schade aan het milieu bij brand te minimaliseren.

Vraag

Is er een risicobeoordeling uitgevoerd ten aanzien van de brandveiligheid van het gebouw en de inhoud van het gebouw en van de potentiële milieuschade bij brand?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Uitgevoerd door een onafhankelijke deskundige externe partij [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

- Een dossier van de laatste risicobeoordeling, waaruit blijkt dat extra aandacht is besteed aan het behoud van het gebouw in geval van brand.
- Bewijs van deskundigheid van de externe partij.

Toelichting

Deze vraag en de volgende vragen gaan over brand, omdat als gevolg van brandschade veel materialen vroegtijdig vervangen moeten worden. Het gaat dus verder dan de wettelijke maatregelen, die vooral gericht zijn op de bescherming van personen.

Er kan voor deze vraag bijvoorbeeld gekeken worden naar de KIWA-certificaten Brandveilig Gebouw (BGB). Potentiële milieuschade dient breed te worden beschouwd en omvat naast milieu (bodem, water, lucht, ecologie, e.d.) ook de directe omgeving en omwonenden van het gebouw.

Deze vraag zal voor de meeste kantoren niet direct van toepassing zijn. Vooral van belang bij opslag gevaarlijke stoffen. Let wel op aanwezigheid asbest en eventuele diesel generatoren als noodstroom aggregaat. Zie ook vraag 07017 over verontreinigings incidenten.

06MAT011B

Onderwerp

Risicobeoordeling brandveiligheid, toetsing

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van brandrisico-inventarisaties en acties om de schade aan het milieu bij brand te minimaliseren.

Vraag

Wordt de risicobeoordeling ten aanzien van de brandveiligheid regelmatig onder de loep genomen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documenten die aantonen dat de risicobeoordeling is herzien of aangevuld. En het beleid om de risicobeoordeling regelmatig te laten bijwerken.

Toelichting

Deze vraag en de volgende vragen gaan over brand, omdat als gevolg van brandschade veel materialen vroegtijdig vervangen moeten worden. Het gaat dus verder dan de wettelijke maatregelen, die vooral gericht zijn op de bescherming van personen.

Bij de BOEI - inspectiemethodiek wordt eenmaal per vijf jaar een risicobeoordeling uitgevoerd.

Referenties

RGD BOEI - inspectiemethodiek.

06MAT012B

Onderwerp

Noodplan brand, milieurisico's

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van brandrisico-inventarisaties en acties om de schade aan het milieu bij brand te minimaliseren.

Vraag

Houdt het noodplan bij brand rekening met de milieurisico's van brandongevallen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Het noodplan, waarin het deel over milieurisico's is gemarkeerd.

Definities

Potentieel milieurisico dient breed te worden beschouwd en omvat naast milieu (bodem, water, lucht, ecologie, e.d.) ook de directe omgeving en omwonenden van het gebouw.

Toelichting

Denk bij de kans op vervuiling bijvoorbeeld aan aspecten als asbest, opslag schoonmaakmiddelen en andere chemicaliën.

Auditors checken in ieder geval of er een inventarisatierapport voor asbest aanwezig is.

06MAT013B

Onderwerp

Noodplan brand, bescherming gebouw & inhoud

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van brandrisico-inventarisaties en acties om de schade aan het milieu bij brand te minimaliseren.

Vraag

Bevat het noodplan bij brand strategieën voor de bescherming van het gebouw en de inhoud daarvan?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Het noodplan, waarin relevante delen zijn gemarkeerd.

Toelichting

Voor deze vraag dienen de strategieën voor de bescherming van het gebouw en de inhoud daarvan ook te werken indien niemand in het gebouw aanwezig is. Een sprinklerinstallatie zou dus kunnen voldoen (ter beoordeling van de assessor).

06MAT014B

Onderwerp

Deskundigheid brandveiligheidsinspecteur

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van brandrisico-inventarisaties en acties om de schade aan het milieu bij brand te minimaliseren.

Vraag

Is een onafhankelijke deskundige externe partij bij de ontwikkeling van het noodplan betrokken geweest?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documentatie die de betrokkenheid van een onafhankelijke deskundige externe partij bij de ontwikkeling van het noodplan aantoont.

06MAT015A

Onderwerp

Brandalarmsysteem + meldcentrale

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van de invoering van doeltreffende brandveiligheidsmaatregelen die de kans op en angst voor brand zullen verminderen.

Vraag

Is de brandmeldinstallatie aangesloten op het Openbaar Meld Systeem (OMS) van de Regionale Meldkamer of een particuliere alarmcentrale?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documentatie die aantoont dat de alarminstallatie is aangesloten op een gecertificeerde particuliere alarmcentrale met vergunning of het Openbaar Meld Systeem van de Regionale Meldkamer.

Definities

Een gecertificeerde particuliere alarmcentrale moet zijn gecertificeerd op grond van de criteria uit de Regeling BORG Particuliere Alarmcentrale 2005. Deze certificering is tevens één van de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning op grond van de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus (WPBR).

Toelichting

Volgens de definitie in de Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus (WPBR) zijn particuliere alarmcentrales bedrijven waar alarmsignalen binnenkomen van elektronische alarmsystemen, en die er voor moeten zorgen dat op een alarmsignaal actie wordt genomen. Indien een bedrijf onder deze definitie valt dient de particuliere alarmcentrale op grond van deze wet een vergunning te hebben van de Minister van Justitie.

Er zijn brandweerkorpsen die geen automatische doormelding wensen naar de brandweermeldkamer omdat het te vaak loos alarm is. Toch dient deze vraag beantwoord te worden, i.v.m. met de internationale vergelijkbaarheid.

06MAT016G

Onderwerp

Duurzaam inkoopbeleid materialen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van beleid en werkzaamheden die de impact op de aarde verminderen door inkoop van materialen en producten.

Vraag

Wordt er bij de inkoop van materialen gezocht naar meerwaarde op zowel het economische als ook het ecologische en sociale vlak?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er is beleid om de vraag naar alle relevante verbruiksgoederen te verminderen [1 punt]
- Bij inkoop van materialen is aandacht voor recyclebaarheid, energiezuinigheid, herbruikbaarheid, impact op het milieu (levenscyclusanalyse) [1 punt]
- Er wordt verantwoordelijk ingekocht, bijvoorbeeld door prestatie-eisen aan leveranciers te stellen of FSC-hout voor te schrijven [1 punt]
- Minimalisering van de milieu-effecten van leveringen [1 punt]
- De leveranciers moeten een CO2-emissie inventarisatie inleveren [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het materiaalbeleid, bedrijfsregels (referentie- en uitgavenummers) met de relevante clausules gemarkeerd. Bewijs van handelingen.

Toelichting

Duurzame inkoopvoorwaarden van AgentschapNL mogen meegerekend worden onder verantwoordelijk inkopen.

Onder minimalisering milieu-effecten van leveringen wordt verstaan dat er bij selectie van leveranciers en leveringen wordt gekeken naar afstand tot leveranciers en het aantal leveringen.

Prestatie-eisen aan leveranciers kunnen worden aangetoond door middel van milieubeheersystemen zoals ISO 14001, BES 6001, FSC of PEFC.

Referenties

- Duurzaam Inkopen maatregelen
- ISO 14001
- BES 6001
- FSC of PEFC

06MAT017G

Onderwerp

Duurzaam inkoopbeleid materialen, implementatie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van (besparings)doelstellingen en monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen, om zo de inkoop van materialen en producten te beheren.

Vraag

Zijn er beleidsmaatregelen voor het inkopen van de materialen op basis van doelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Werkingssfeer en doelstellingen zijn vastgesteld en passende eisen zijn opgegeven [1 punt]
- Er zijn streefcijfers vastgelegd om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd [1 punt]
- Er is een efficiënt materiaalbeheersysteem aanwezig [1 punt]
- Beleidsmaatregelen bevatten procedures om feedback van medewerkers, klanten en andere belanghebbenden te integreren [1 punt]
- Materiaalinkoop wordt bewaakt, rekening houdend met behoefte, hoeveelheden en duurzaamheidsvraagstukken [1 punt]
- Er worden initiatieven ontplooid om de effecten van materiaalinkoop te beperken [4 punten]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van materiaalinkoop [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers ten aanzien van materiaalinkoop [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor de materiaalinkoop worden formele, terugkerende cursussen aangeboden [1 punt]
- Er zijn procedures om feedback vast te leggen en mee te nemen in de aanpassing van beleidsmaatregelen [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices [1 punt]
- Er is een lijst met aanvaardbare leveranciers die voor de materiaalinkoop wordt bijgehouden [1 punt]
- Milieubeheersysteem (EMS) bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d. [1 punt]

Toelichting

4 punten te behalen voor de volledig ingevulde bijlage (BLG5MAT-KAN); 6 punten voor de overige vragen; totaalscore komt daarmee op 10 punten.

06MAT018G1

Onderwerp

Selectiecriteria leveranciers

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het gebruik van leveranciers die werken met een ethisch en duurzaam beleid.

Vraag

Welke van de volgende mogelijkheden worden gebruikt om de aanvaardbaarheid van leveranciers te bepalen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Leveranciers moeten milieubeleid hebben (externe certificering niet noodzakelijk) [1 punt]
- Leveranciers moeten een milieubeheersysteem hebben (externe certificering niet noodzakelijk) [1 punt]
- Leveranciers moeten verantwoordelijk inkoopbeleid hebben (externe certificering niet noodzakelijk) [1 punt]
- Anders [0 punten]
- Geen [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het milieubeleid, documenten die een werkend milieubeheersysteem aantonen, documenten die een verantwoord inkoopbeleid aantonen.

Toelichting

De reden dat er meerdere 02018 vragen zijn, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

06MAT018G2

Onderwerp

Selectiecriteria leveranciers

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het gebruik van leveranciers die werken met een ethisch en duurzaam beleid.

Vraag

Welke van de volgende mogelijkheden worden gebruikt om de aanvaardbaarheid van leveranciers te bepalen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Leveranciers moeten beschikken over externe certificering krachtens een kwaliteitsborgingsnorm als ISO 9001 of gelijkwaardig [2 punten]
- Leveranciers moeten beschikken over externe certificering krachtens een milieubeheernorm als ISO 14001 of gelijkwaardig [2 punten]
- Leveranciers moeten beschikken over externe certificering krachtens een erkende norm voor verantwoorde inkoop [2 punten]
- Anders [0 punten]
- Geen [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van de externe certificering.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om twee losse vragen te stellen.

06MAT019G1

Onderwerp

Materiaalinkoop, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het gebruik van leveranciers die werken met een ethisch en duurzaam beleid.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van materiaal inkoop bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele materiaalinkoopdoelen zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke materiaalinkoopdoelen zijn bereikt [2 punten]
- De meeste materiaalinkoopdoelen zijn bereikt [3 punten]
- Alle materiaalinkoopdoelen zijn bereikt [4 punten]
- Geen materiaalinkoopdoelen zijn bereikt [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documenten die aantonen welke materiaalinkoopdoelen zijn bereikt.

Toelichting

Deze vraag is gesplitst in 2 vragen (G1 en G2), omdat het om twee verschillende zaken gaat: de materiaal inkoopdoelstellingen, en de materiaal doelstellingen.

06MAT019G2

Onderwerp

Materiaalinkoop, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het gebruik van leveranciers die werken met een ethisch en duurzaam beleid.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van materialen bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele materiaal doelen zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke materiaal doelen zijn bereikt [2 punten]
- De meeste materiaal doelen zijn bereikt [3 punten]
- Alle materiaal doelen zijn bereikt [4 punten]
- Geen materiaal doelen zijn bereikt [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Documenten die aantonen welke materiaalinkoopdoelen zijn bereikt.

Toelichting

Deze vraag lijkt erg veel op de vraag 02019G1, het verschil is dat bij vraag G1 de antwoordopties alleen over de materiaal inkoop doelen, en hier over de doelen voor materialen in het algemeen (niet alleen Inkoop).

06MAT020B

Onderwerp

Medewerkers getraind voor brandpreventie en brandveiligheid

Doel

Het erkennen en aanmoedigen van implementatie en besef van brandveiligheidsbeleid en de maatregelen die ten volle worden begrepen door alle gebouwgebruikers

Vraag

Zijn alle medewerkers adequaat opgeleid in brandpreventie en brandveiligheid?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Specificaties van trainingsprogramma en archieven van de trainingen

Toelichting

Bij een goedwerkende en actieve BHV organisatie, die preventierondjes loopt en incidenten bespreekt én minimaal jaarlijks een oefening voldoende is om brandpreventie voor alle medewerkers ook aangetoond.

06MAT021A

Onderwerp

Gemiddelde leeftijd gebouw (optie 1)

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het langer gebruik van gebouwdelen om de milieu-impact te verkleinen.

Vraag

Wat is de gemiddelde leeftijd van het gebouw, bepaald volgens de rekentool?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- weet niet [0 punten]
- < 10 jaar [1 punt]
- 10 - 19 jaar [2 punten]
- 20 - 29 jaar [4 punten]
- 30 - 39 jaar [6 punten]
- 40 - 49 jaar [8 punten]
- = > 50 jaar [10 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Ingevulde rekentool.

[Hier de link](#)

Toelichting

De vragen 06MAT021A t/m 06MAT023A zijn gebonden aan een tierlevel, daarom moet voor een van de drie opties gekozen worden om te beantwoorden.

Het langer gebruik maken van het gebouw - en daarmee de materialen die erin zitten - verkleint de gemiddelde milieu-impact per jaar van het gebouw. Dit stimuleert goed onderhoud van het gebouw in plaats van het vroegtijdig vervangen van materialen.

Er zijn 3 vragen om punten te krijgen voor de levensduur van het gebouw, elk met hun eigen bepalingsmethode.

Bij deze vraag wordt gebruik gemaakt van een rekentool.

06MAT022A

Onderwerp

Gemiddelde leeftijd gebouw (optie 2)

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het langer gebruik van componenten om de milieu-impact te verkleinen.

Vraag

Deze vraag is nog niet te beantwoorden, omdat er nog onvoldoende onderzoek beschikbaar is. Het zal gaan over de levensduur van componenten.

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Toelichting

De vragen 06MAT021A t/m 06MAT023A zijn gebonden aan een tierlevel, daarom moet voor een van de drie opties gekozen worden om te beantwoorden.

Het langer gebruik maken van het gebouw - en daarmee de materialen die erin zitten - verkleint de gemiddelde milieu-impact per jaar van het gebouw. Dit stimuleert goed onderhoud van het gebouw in plaats van het vroegtijdig vervangen van materialen.

Er zijn 3 vragen om punten te krijgen voor de levensduur van het gebouw, elk met hun eigen bepalingsmethode.

Bij deze vraag wordt gebruik gemaakt van een onderzoek naar levensduur van componenten. Je krijgt punten voor die componenten die al langer meegaan dan in standaard levensduur berekeningen als uitgangspunt wordt genomen. Er wordt dus gewaardeerd voor goed onderhoud in het verleden.

06MAT023A

Onderwerp

Gemiddelde leeftijd gebouw (optie 3)

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het langer gebruik van gebouwdelen en componenten om de milieu-impact te verkleinen.

Vraag

Wat is de milieubelasting van de gebruikte materialen in het gebouw bepaald volgens een levenscyclusanalyse (LCA)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 20 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [6 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 10% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [8 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 20% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [10 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 30% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [12 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 40% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [14 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 50% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [16 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 60% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [18 punten]

Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de milieubelasting van de gebruikte materialen ten minste 70% lager ligt dan de schaduwprijs van 1,3 euro/m² BVO voor utiliteit en 1,1 euro/m² BVO voor woningen. [20 punten]

Geen LCA beschikbaar [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Berekening volgens de methode beschreven in de Handleiding Milieuprestaties Gebouwen. Zie referenties

Toelichting

De vragen 06MAT021A t/m 06MAT023A zijn gebonden aan een tierlevel, daarom moet voor een van de drie opties gekozen worden om te beantwoorden.

Het langer gebruik maken van het gebouw - en daarmee de materialen die erin zitten - verkleint de gemiddelde milieu-impact per jaar van het gebouw. Dit stimuleert goed onderhoud van het gebouw in plaats van het vroegtijdig vervangen van materialen.

Er zijn 3 vragen om punten te krijgen voor de levensduur van het gebouw, elk met hun eigen bepalingsmethode.

Bij deze vraag wordt gebruik gemaakt van een levenscyclusanalysebepaling. De schaduwprijs kan men met rekentools bepalen, echter voldoen niet alle tools aan de criteria-eisen die BREEAM-NL daaraan stelt. Daarnaast zijn zowel de tools als de Nationale Milieudatabase nog aan wijzigingen onderhevig. Voor een actueel overzicht van de beschikbare tools en instructies:

- http://www.breeam.nl/hulp/credit/MAT_1

Referenties

Bepalingsmethode SBK

- Berekeningswijze voor het bepalen van de milieuprestatie van gebouwen en GWW werken gedurende hun gehele levensduur, gebaseerd op de levenscyclusanalysemethode (LCA-CML2): http://www.bouwkwaliteit.nl/imgcms/Bepalingsmethode_SBK_definitief_2010.pdf

Nationale Milieudatabase

- Meer informatie over de Nationale Milieudatabase: <http://www.bouwkwaliteit.nl/index2.php?id=55>

Ecoinvent database

- <http://www.ecoinvent.org/database/>

06MAT024A

Onderwerp

Robuust ontwerp

Doel

Het onderkennen en waarderen van maatregelen ter bescherming van blootgestelde gebouwdelen en terreininrichting, waardoor de vervangingsfrequentie hiervan wordt geminimaliseerd.

Vraag

Is bescherming aangebracht aan gedeelten van het gebouw met een verhoogd risico op beschadigingen, bijvoorbeeld ter plaatse van ruimten met druk voetgangersverkeer of waar voertuig- of (steek)wagentransport plaatsvindt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Waar de geleverde bewijsvoering aantoont dat de er voorzieningen zijn getroffen om kwetsbare plaatsen extra te beschermen. [2 punten]
- Er zijn geen voorzieningen getroffen om kwetsbare plaatsen extra te beschermen. [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Fotografisch bewijsmateriaal van:

Gebieden of delen van het gebouw met een verhoogd risico op beschadigingen.

Ter plaatse toegepaste (robuuste) materialen, verduurzamende maatregelen of beschermende afwerking.

07 Afval

07WST001A

Onderwerp

Faciliteiten voor gescheiden afvalstromen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van ondernomen acties voor het beschikbaar stellen van faciliteiten om het scheiden van afval te promoten.

Vraag

Is er op het perceel ruimte voor het opslaan van herbruikbaar afval?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Voldoende ruimte voor het scheiden van 1 afvalstroom [0 punten]
- Voldoende ruimte voor het scheiden van 2 afvalstromen [1 punt]
- Voldoende ruimte voor het scheiden van 3 afvalstromen [2 punten]
- Voldoende ruimte voor het scheiden van 4 afvalstromen [3 punten]
- Meer dan 4 stromen [4 punten]
- Anders [0 punten]

Definities

* Ten minste 2 m² per 1000 m² nettovloeroppervlak (NVO) voor gebouwen * ten minste 10 m² NVO voor gebouwen > 5000 m²

* aanvullend 2 m² per 1000 m² NVO bij gebouwen OF

* aanvullend minimaal 10 m² NVO bij gebouwen > 5000 m² waarin catering is voorzien.

Toelichting

Bij twijfel kunnen de bovenstaande getallen uit Nieuwbouw Waste 3 als richtlijn worden gehanteerd. Mag verdeeld worden over meerdere ruimten.

Afmetingen van de ruimte(n) moeten voldoende zijn voor gescheiden opslag van recyclebare materialen tijdens exploitatie/gebruik van het gebouw. Hiervoor is in het bouwbesluit geen eis omtrent oppervlakte opgenomen voor kantoren, slechts voor woningen (bb art. 4.58).

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw TRA3 'Opslagruimte voor herbruikbaar afval'

Referenties

Bouwbesluit (bb art. 4.58)

07WST003G1

Onderwerp

Afvalbeleid, implementatie & bewaking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen om zo afval te beheren en te verminderen.

Vraag

Zijn er afvalbeleidsmaatregelen met streefcijfers, en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Scope en doelstellingen zijn vastgelegd [1 punt]
- Totale afvalvolumen/massa's worden geregistreerd [1 punt]
- Streefcijfers worden vastgesteld en bewaakt [1 punt]
- Afvalbeheersysteem is aanwezig en operationeel [1 punt]
- Afvalproductie wordt bewaakt [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Zie tussen haakjes achter de antwoordmogelijkheden.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

07WST003G2

Onderwerp

Afvalbeleid, implementatie & bewaking

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van goed gedrag, bepalen van doelstellingen en monitoren van de prestaties met betrekking tot de doelstellingen om zo afval te beheren en te verminderen.

Vraag

Zijn er afvalbeleidsmaatregelen met streefcijfers, en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er worden initiatieven ontplooid om de afvalproductie te minimaliseren [4 punten]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van afvalbeheer en het minimaliseren van de afvalproductie [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers ten aanzien van afvalbeheer [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor afvalbeheer worden formele, terugkerende cursussen aangeboden [1 punt]
- Er zijn mechanismen om feedback op te nemen in (aangepaste) procedures of strategieën [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices [1 punt]
- Milieubeheersysteem bevat procedures om de relatieve positie ten opzichte van een vergelijkbare situatie te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven, benchmarks e.d. [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Zie tussen haakjes achter de antwoordmogelijkheden.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

07WST004G1

Onderwerp

Afvalsortering & registratie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van scheiding en beheer van afval om zo de impact op het milieu te verminderen.

Vraag

Worden afvaltypen gesorteerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- 4 of meer typen afval gesorteerd [2 punten]
- 2-3 typen afval gesorteerd [1 punt]
- Geen afvalsortering [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van jaarlijks afvalcontrole rapport, exemplaar van dossiers op het perceel samen met aan de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen, foto's, interviews met medewerkers.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw TRA3 'Opslagruimte voor herbruikbaar afval'

Bij het typen afval kan je denken aan bijvoorbeeld restafval, houtafval, kunststofafval, GFT, glas, klein chemisch, etc.

De reden dat er een G1 en een G2 en een G3 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

Referenties

Landelijk Afvalbeheer Plan, artikel 14. Afvalscheiding, tabel 14.1

07WST004G2

Onderwerp

Afvalsortering & registratie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van scheiding en beheer van afval om zo de impact op het milieu te verminderen.

Vraag

Worden afvaltypen geregistreerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- 4 of meer typen afval geregistreerd [2 punten]
- 2-3 typen afval geregistreerd [1 punt]
- Geen registratie van typen afval [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van jaarlijks afvalcontrolerapport, exemplaar van dossiers op het perceel samen met aan de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen, foto's, interviews met medewerkers.

Toelichting

Bij het typen afval kan je denken aan bijvoorbeeld restafval, houtafval, kunststofafval, GFT, glas, klein chemisch, etc.

De reden dat er een G1 en een G2 en een G3is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

Referenties

Landelijk Afvalbeheer Plan, artikel 14. Afvalscheiding, tabel 14.1

07WST004G3

Onderwerp

Afvalsortering & registratie

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van scheiding en beheer van afval om zo de negatieve impact op het milieu te verminderen.

Vraag

Worden afvaltypen gecontroleerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- 4 of meer typen afval gecontroleerd [2 punten]
- 2-3 typen afval gecontroleerd [1 punt]
- Geen controle van typen afval [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van jaarlijks afvalcontrolerapport, exemplaar van dossiers op het perceel samen met aan de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen, foto's, interviews met medewerkers

Toelichting

Bij het typen afval kan je denken aan bijvoorbeeld restafval, houtafval, kunststofafval, GFT, glas, klein chemisch, etc.

De reden dat er een G1 en een G2 en een G3 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

07WST005G

Onderwerp

Aanmoedigen afvalrecycling

Doel

Het onderkennen van afvalbeheer dat recycling aanmoedigt.

Vraag

Wordt de opslag van recyclebaar afval eenvoudig gemaakt?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 6 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Afval wordt ingezameld in aparte bakken bij de bron [3 punten]
- Afvalbakken zijn duidelijk gemarkeerd voor typen afval [2 punten]
- De centrale inzamelingsvoorzieningen zijn duidelijk gemarkeerd, groot genoeg en op een comfortabele afstand van het gebouw aangebracht, op een plaats die eenvoudig met een voertuig is te bereiken [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van perceelplattegrond met afvalopslagruimte, locatie van afvalbakkenopslag voor visuele inspectie door controleur, foto's van afvalbakken op het perceel, interviews met medewerkers

Toelichting

Als redelijke afstand wordt maximaal 50 meter beschouwd.

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw TRA3 'Opslagruimte voor herbruikbaar afval'

07WST006G1

Onderwerp

Afvalbeheer, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van resultaten op het gebied van afvalmanagement en bespaar doelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van het minimaliseren en beheren van afval bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- In het afgelopen boekjaar zijn enkele doelstellingen ten aanzien van afvalbeheer en het minimaliseren van afval bereikt [1 punt]
- In het afgelopen boekjaar zijn belangrijke doelstellingen ten aanzien van afvalbeheer en het minimaliseren van afval bereikt [2 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn de meeste doelstellingen ten aanzien van afvalbeheer en het minimaliseren van afval bereikt [3 punten]
- In het afgelopen boekjaar zijn alle doelstellingen ten aanzien van afvalbeheer en het minimaliseren van afval bereikt [4 punten]
- geen doelstellingen bereikt [0 punten]
- anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om twee losse vragen te stellen.

07WST006G2

Onderwerp

Afvalbeheer, resultaten

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van resultaten op het gebied van afvalmanagement en bespaardoelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van het minimaliseren en beheren van afval bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele verbeteringen zijn doorgevoerd of geplande streefcijfers voor afvalbeheer en het minimaliseren van afval zijn bereikt. [1 punt]
- Belangrijke verbeteringen zijn doorgevoerd of geplande streefcijfers voor afvalbeheer en het minimaliseren van afval zijn bereikt [2 punten]
- De meeste verbeteringen zijn doorgevoerd of geplande streefcijfers voor afvalbeheer en het minimaliseren van afval zijn bereikt [3 punten]
- Alle verbeteringen zijn doorgevoerd of geplande streefcijfers voor afvalbeheer en het minimaliseren van afval zijn bereikt [4 punten]
- geen verbeteringen [0 punten]
- anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om twee losse vragen te stellen.

07WST009G

Onderwerp

Totale jaarlijkse hoeveelheid afval

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van afvalbeheer en monitoring.

Vraag

Wat is de totale hoeveelheid afval (in kg's) die jaarlijks wordt afgevoerd van het gebouw?
U kunt hier punten verdienen indien u het weet.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het jaarlijkse afvalcontrolerapport, exemplaar van dossiers op het perceel samen met de door de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen.

Toelichting

Deze vraag wordt gesteld omdat het een vereiste KPI is. Hierna kunnen bij de vragen over afval hoeveelheden opgegeven worden in percentages van het totaal.

U kunt 2 punten krijgen indien u bij deze vraag een getal invult. Het is aan de assessor om te beoordelen of dit een reeel getal is. Zo niet, dan kan de assessor de vraag afkeuren.

07WST007G

Onderwerp

Percentage afval naar stortplaats

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van afval beheer en monitoring.

Vraag

Welk percentage van de totale hoeveelheid afval gaat naar de stortplaats?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het jaarlijkse afvalcontrolerapport, exemplaar van dossiers op het perceel samen met de door de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen.

07WST008G

Onderwerp

Percentage herbruikbaar afval

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van afvalbeheer en monitoring.

Vraag

Welk percentage van de totale hoeveelheid afval wordt gerecycled?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Vul hier uw antwoord in:

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het jaarlijkse afvalcontrolerapport, exemplaar van dossiers op het perceel samen met de door de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen.

07WST002G

Onderwerp

Afvalbeleid

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van het afvalbeheer om afval en de afvoer hiervan te verminderen door een brede range van initiatieven.

Vraag

Worden activiteiten georganiseerd om onnodige afvalstromen te voorkomen en worden afvalstromen beheerd om de milieu-effecten daarvan te minimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Beleidsmaatregelen omvatten minimalisering van afval. [4 punten]
- Beleidsmaatregelen omvatten afvalrecycling en hergebruik op gelijkwaardig niveau. [3 punten]
- Beleidsmaatregelen omvatten hergebruik toepassingen, maar op een ander niveau, zoals compost, energieopwekking uitafval, biogas productie uit afval. [2 punten]
- Afval wordt gecompriemd alvorens het perceel te verlaten [1 punt]
- anders [0 punten]
- geen van bovenstaande maatregelen [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het afvalbeleid, bedrijfsregels (referentie- en uitgavenummers) met de relevante clausules gemarkeerd. Bewijs van handelingen

Foto, methodebeschrijving, type gecompriemd afval

08 Landgebruik en ecologie

08LE001A

Onderwerp

Inrichting van het terrein

Doel

Het aanmoedigen en onderkennen van genomen acties om de ecologische waarde van de locatie te behouden en te vergroten.

Vraag

Is er bij de inrichting van de open ruimte op het perceel rekening gehouden met de aanbevelingen van een ecooloog / landschapsontwerper ten aanzien van de mogelijkheden voor behoud en het vergroten van de ecologische waarde van het terrein?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- De inrichting is in overleg met een ecooloog bepaald [4 punten]
- De inrichting is in overleg met een landschapsontwerper bepaald [2 punten]
- Volledig verhard [0 punten]
- Enkel gebouw [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Schriftelijke vastlegging advies ecooloog en/of toelichting ecologische waarde landschapsontwerper.

Toelichting

De bij de 'inrichting van de open ruimte' betrokken persoon hoeft niet per se een ecooloog te zijn. Het gaat erom dat iemand met duidelijke expertise heeft meegewerkt bij de inrichting. De aanwezigheid van bijvoorbeeld een helofytenfilter, of bijenkasten / bijenhotels kunnen in die richting wijzen.

08LE002A

Onderwerp

Groene daken, wanden, plantenbakken

Doel

Het aanmoedigen en onderkennen van genomen acties om de ecologische waarde van de locatie te behouden en te vergroten.

Vraag

Is in overleg met een expert (b.v. ecooloog) het gebouw voorzien van het volgende:

- groene en bruine dakhabitat
- groene wanden en verticale habitats
- Plantenbakken?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Plantenbakken [1 punt]
- Groene wanden en verticale habitats [2 punten]
- Groen of bruin dak [2 punten]
- Meer dan een van bovenstaande opties [3 punten]
- Alle bovenstaande opties [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Advies van expert.

Locatie van voorzieningen voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw - LE6 'Duurzaam medegebruik van planten en dieren op de lange termijn'

Interpretatie:

Indien het gebouw is voorzien van de genoemde aspecten, maar niet 'in overleg met een ecooloog' kan dit nog steeds geaccepteerd worden, mits aangetoond wordt dat het groen bijdraagt aan de ecologische waarde van de locatie.

Interpretatie:

Bij meerdere gebouwen op 1 terrein mag bij de beoordeling van 1 gebouw het gehele terrein meegenomen

worden, mits het groen wel gelijkelijk verdeeld is over dit terrein.

08LE003A

Onderwerp

Voorzieningen voor dieren

Doel

Het aanmoedigen en onderkennen van ondernomen acties om de ecologische waarde van de locatie te behouden en te vergroten voor dieren.

Vraag

Heeft het gebouw en/of de locatie voorzieningen die de leefomstandigheden van ongewervelde dieren, vleermuizen en vogels te verbeteren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Vleermuiskastjes [2 punten]
- Vogelkastjes [2 punten]
- Kastjes voor ongewervelde dieren [2 punten]
- Meer dan een van bovenstaande opties [3 punten]
- Alle bovenstaande opties [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Advies van expert.

Locatie van voorzieningen voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw LE6 'Duurzaam medegebruik van planten en dieren op de lange termijn'

08LE004B

Onderwerp

Beheerplan biodiversiteit

Doel

Minimaliseren van de lange termijn impact van het gebouw op het perceel, omliggende gebieden en biodiversiteit.

Vraag

Is er voor het gebouw door een erkend ecooloog een beheerplan opgesteld waarin rekening wordt gehouden met het behoud en de bevordering van biodiversiteit op de locatie? (Zie voor eisen beheerplan de richtlijnen voor bewijsvoering).

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Er dient een door een erkend ecooloog geschreven (of goedgekeurd) beheerplan te zijn met een looptijd van ten minste 6 jaar voor het gebouw en de open ruimte . Dit beheerplan dient te voldoen aan de volgende eisen:

-Realistisch en uitvoerbaar, afgestemd op de lokale situatie

-Verantwoordelijkheden voor uitvoering en bewaking zijn beschreven (huurder, gebruiker, koper, derde partij). Er is een monitoring- en evaluatieplan, zodat de effectiviteit van het beheerplan én de inrichtingsmaatregelen kunnen worden getoetst.

OF

Er is een beheerplan dat is afgestemd met het gemeentelijk groenstructuurplan en waarin rekening wordt gehouden met de groeninrichting en de effecten hiervan op de lokale flora en fauna.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw LE6 'Duurzaam medegebruik van planten en dieren op de lange termijn'

08LE005B

Onderwerp

Aansluiting op omliggende gebieden & biodiversiteit

Doel

Het bevorderen van de biodiversiteit in de omliggende gebieden door getroffen maatregelen in, op en rond het gebouw en op het perceel.

Vraag

Is er voor het gebouw en de open ruimte op het perceel een ecologisch beheerplan opgesteld waarbij, in samenwerking met lokale natuurorganisaties, rekening wordt gehouden met de directe omgeving en de bevordering van de biodiversiteit?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het beheerplan (gelijk aan 08LUE Beheer "Beheerplan biodiversiteit" en/of stukken waaruit blijkt dat de aansluiting met de directe omgeving in ontwikkeling is en dat hierin samenwerking gezocht wordt met lokale natuurorganisaties.

OF

De beheerder heeft een beheerplan dat in overleg met het gemeentelijk groenstructuurplan is opgesteld waarin rekening wordt gehouden met de groeninrichting en de effecten hiervan op de lokale flora en fauna.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw

- LE6 'Duurzaam medegebruik van planten en dieren op de lange termijn'

08LE006B

Onderwerp

Ecologisch onderzoek

Doel

Het onderkennen van de ecologische waarde van het perceel en het stimuleren van verbetermaatregelen.

Vraag

Is er een ecologisch onderzoek uitgevoerd om de ecologische waarde te bepalen en te verbeteren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee, de waarde is niet bepaald en er zijn geen verbetermaatregelen onderkend [0 punten]
- Ja, de waarde is bepaald [2 punten]
- Ja, de waarde is bepaald en er is beleid om de ecologische waarde van het perceel te verbeteren [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het ecologisch onderzoek en de daaruit volgende verbetermaatregelen.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw LE6 'Duurzaam medegebruik van planten en dieren op de lange termijn'

08LE007A

Onderwerp

Ecologisch onderzoek, implementatie

Doel

Op basis van ecologisch onderzoek verbeteren van de ecologische waarde van het perceel.

Vraag

Zijn de verbeteringen uitgevoerd zoals genoemd in het ecologisch onderzoek (08LUE Ecologisch onderzoek)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Sommige verbeteringen zijn uitgevoerd [2 punten]
- Alle aanbevelingen zijn opgevolgd [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van uitgevoerde werkzaamheden, locatie van voorzieningen voor visuele inspectie door controleur.

Toelichting

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw LE6 'Duurzaam medegebruik van planten en dieren op de lange termijn'.

08LE010G

Onderwerp

Gedeelde parkeervoorziening

Doel

Het optimaal benutten van schaarse ruimte door het toepassen van gedeeld gebruik van parkeervoorzieningen op verschillende tijden van de dag.

Vraag

Zijn er gedeelde parkeervoorzieningen aanwezig?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee, er is in het geheel geen parkeervoorziening aanwezig [0 punten]
- Nee, de parkeervoorziening is alleen voor gebruikers van het gebouw [0 punten]
- Ja, de parkeervoorziening is openbaar beschikbaar, maar wordt vooral gebruikt door de gebruikers van het gebouw [1 punt]
- Ja, de parkeervoorziening is openbaar beschikbaar, gebruik door anderen wordt actief gestimuleerd [2 punten]
- Ja, de parkeervoorziening is ook beschikbaar voor gebruikers van andere gebouwen [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Schriftelijke afspraken met een andere partij voor gezamenlijk gebruik van de parkeervoorziening EN/OF parkeertarieven EN/OF abonnementen voor dag- en nachtgebruik.

Toelichting

'Andere gebruikers' betreffen hier anderen dan kantoorgebruikers en bezoekers van het kantoor. Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw - TRA5 ' Vervoersplan en parkeerbeleid'

08LE008B

Onderwerp

Beleid ecologische kenmerken gebouw & perceel

Doel

Minimaliseren van de lange termijn impact van het gebouw op het perceel, omliggende gebieden en biodiversiteit.

Vraag

Beschikt de organisatie, die verantwoordelijk is voor het beheer van de externe landschappelijke kenmerken en de bouwkenmerken, over een beleid om de ecologische kenmerken van het gebouw en het perceel te verbeteren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van het beleidsstuk waarin de relevante clausule is gemarkeerd.

08LE009G

Onderwerp

Sponsoring & actieve ondersteuning

Doel

Het aanmoedigen en onderkennen van beleid en gedrag dat de ecologie van het perceel of gebied bevordert.

Vraag

Draagt de organisatie actief (niet slechts financieel) bij aan het ondersteunen van verbeteringen en bevordering van de biodiversiteit?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Actieve betrokkenheid bij en mogelijk sponsoring van lokale milieuorganisaties [2 punten]
- Actieve betrokkenheid bij en mogelijk sponsoring van regionale/landelijke milieuorganisaties [1 punt]
- Actieve betrokkenheid bij en mogelijk sponsoring van internationale milieuorganisaties [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Uitleg van wat de betrokkenheid inhoud. Schriftelijke verklaring van de organisatie die ondersteund wordt, waarin de betrokkenheid bevestigd wordt.

08LE011B

Onderwerp

Het gebouw en terrein als educatiemiddel

Doel

Het stimuleren van het gebruik van het gebouw en het terrein als educatie middel met betrekking tot milieubewustzijn.

Vraag

Worden de ecologische aspecten van het gebouw en het terrein ingezet bij het overdragen van milieu- en natuurkennis?

Punten

Voor deze vraag kan maximaal 0 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Het gebouw en/of terrein beschikt over een tentoonstellingsplaats omtrent milieu en natuur op het perceel en de directe omgeving [0 punten]
- Er worden regelmatig rondleidingen door het gebouw en/of over het terrein gegeven t.b.v. kennisdeling omtrent milieu en natuur op het perceel en de directe omgeving [0 punten]
- In het gebouw en/of op het terrein worden interessante locaties t.a.v. milieu en natuur specifiek onder de aandacht gebracht, b.v. met uitlegbordjes [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Rapportage van de assessor met betrekking tot de wijze waarop kennis wordt overgedragen incl. foto's

Definities

Aansluiting BREEAM-NL Nieuwbouw - MAN10 'Het gebouw en terrein als educatiemiddel'

Toelichting

Deze vraag is toegeegd vanwege het feit dat hij daar ook gevraagd wordt bij MAN10 'Het gebouw en terrein als educatiemiddel'. Voorlopig zijn er voor deze vraag echter nog geen punten te verdienen. Graag wel invullen ivm door ontwikkeling BREEAM-NL Bestaande Bouw en Gebruik naar een volgende versie.

09 Vervuiling

09POL002A

Onderwerp

Lozingsvergunning, beschikbaarheid

Doel

Aanmoedigen om gebouwgebonden vervuilingen te verminderen door te voldoen aan de lozingsvergunning.

Vraag

Heeft het bedrijf directe of indirecte lozings op het oppervlaktewater heeft. En heeft de organisatie hiervoor een lozingsvergunning?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee, er is geen vergunning [0 punten]
- Geen lozingsvergunning vereist, omdat er geen directe of indirecte lozings worden gedaan [2 punten]
- Ja, er is een lozingsvergunning beschikbaar [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Kopie van de vergunning.

Toelichting

Deze vraag is verplicht indien de organisatie riool- of fabriekswater in waterwegen als rivieren, beken, kanalen, grondwater of de zee loost.

Sinds 1970 is de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) van kracht. In deze wet is het waterkwaliteitsbeheer geregeld. Het waterschap van uw regio voert het waterkwaliteitsbeheer in zijn gebied uit.

Het beheer is voor een belangrijk deel gericht op het verminderen van de vervuiling van het oppervlaktewater.

Een belangrijk instrument daarvoor is de lozingsvergunning.

In de Wvo is het verbod opgenomen om zonder vergunning afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen in oppervlaktewater te brengen.

Een dergelijk verbod geldt ook voor bepaalde bedrijven die op de riolering lozen.

Het betreft dan bedrijven die afvalwater lozen met voor het aquatisch milieu gevaarlijke stoffen of bedrijven die zuurstofbindende stoffen met een jaargemiddelde vervuilingswaarde van 5000 inwonerequivalenten of

meer lozen of bedrijven die gemiddeld per jaar meer dan 500 m³ afvalwater per dag lozen.

De lozingsvergunning valt sinds 22 december 2009 onder de Waterwet, indirect verbonden aan de Wet Milieubeheer.

INTERPRETATIE Door de Assessor/ Auditor

Bij een normaal kantoorgebruik, zonder specifieke functies mag de assessor aannemen dat deze niet vereist is .

09POL003B

Onderwerp

Lozingsvergunning, volledig voldoen aan alle onderdelen van de lozingsvergunning.

Doel

Aanmoedigen om gebouwgebonden vervuilingen te verminderen door te voldoen aan de lozingsvergunning.

Vraag

Beschikt de organisatie over een lozingsvergunning en voldoet u voor 100% aan alle lozingsvergunningen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- De organisatie heeft geen lozingsvergunning nodig [2 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het rapport dat 100% overeenstemming bevestigt en een ondertekende verklaring.

Toelichting

Sinds 1970 is de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) van kracht. In deze wet is het waterkwaliteitsbeheer geregeld. Het waterschap van uw regio voert het waterkwaliteitsbeheer in zijn gebied uit.

Het beheer is voor een belangrijk deel gericht op het verminderen van de vervuiling van het oppervlaktewater.

Een belangrijk instrument daarvoor is de lozingsvergunning.

In de Wvo is het verbod opgenomen om zonder vergunning afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen in oppervlaktewater te brengen.

Een dergelijk verbod geldt ook voor bepaalde bedrijven die op de riolering lozen.

Het betreft dan bedrijven die afvalwater lozen met voor het aquatisch milieu gevaarlijke stoffen of bedrijven die zuurstofbindende stoffen met een jaargemiddelde vervuilingswaarde van 5000 inwonerequivalenten of meer lozen of bedrijven die gemiddeld per jaar meer dan 500 m³ afvalwater per dag lozen.

09POL004B

Onderwerp

Lozingsvergunning, toetsingsinstantie

Doel

Aanmoedigen om gebouwgebonden vervuilingen te verminderen door onafhankelijke toetsing van de lozingsvergunning.

Vraag

Werd de laatste controle van overeenstemming met de lozingsvergunning intern gecontroleerd of door een externe partij?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Niet gecontroleerd [0 punten]
- Door interne medewerkers [1 punt]
- Door externe partij [2 punten]
- De organisatie heeft geen lozingsvergunning nodig [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het rapport.

09POL005B

Onderwerp

Beleid vermindering lozing op oppervlaktewater

Doel

Verminderen van waterlozing van het gebouw naar natuurlijke of aangelegde waterwegen. Daarmee wordt de kans op overstroming verminderd.

Vraag

Is er beleid om de afvoer en lozing in oppervlaktewater te minimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk waarin de relevante clause is gemarkeerd.

Toelichting

Ook afvoer van hemelwater dient te worden beschouwd.

Het verhard (bestraten) van een locatie leidt tot meer en snellere afvoer van water wat overstroming risico's geeft.

Dit is in Nederland weliswaar verplicht bij wetgeving, toch zijn er 2 punten te verdienen, ivm met het belang voor de ontwikkeling van BREEAM Bestaande Bouw en Gebruik.

09POL006A

Onderwerp

Vloeistofafscheimers

Doel

Verminderen van potentiële vervuiling door de waterlozing van het perceel, gebouw en bestrating naar natuurlijke waterwegen.

Vraag

Zijn er vloeistofafscheimers aanwezig (bijvoorbeeld voor vet of aardolie)?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Gebouw heeft geen afvoer waar afscheiding nuttig is. [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van de vloeistofafscheimers voor visuele inspectie door de controleur, plattegrond met locatie van afscheiders.

Plattegrond waarop zichtbaar is dat er geen werkplaats, keuken of andere functies aanwezig zijn waar vloeistof afscheiding relevant is.

Toelichting

Dit kan van toepassing zijn in keukens, garages of werkplaatsen.

09POL007B

Onderwerp

Vloeistofafscheimers, onderhoudsbeleid

Doel

Het aanmoedigen om vervuiling door gebouwgebonden activiteiten te verminderen door implementatie van een onderhoudsbeleid voor vloeistofafscheimers.

Vraag

Is er onderhoudsbeleid voor vloeistofafscheimers aanwezig?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Gebouw heeft geen afvoer waar afscheiding nuttig is. [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van het beleidsstuk waarin de relevante clause is gemarkeerd.

Plattegrond waarop gemarkeerd is dat er geen relevante functies voor vloeistof afscheiding aanwezig zijn in het gebouw.

09POL008A

Onderwerp

Overstromingsrisico perceel

Doel

Aanmoedigen om te ontwikkelen in gebieden met een laag overstromingsrisico.

Vraag

Ligt het perceel in een gebied met een hoog overstromingsrisico?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- laag risico [4 punten]
- gemiddeld risico [2 punten]
- hoog risico [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van het perceel, bevestiging van de status van het perceel aan de hand van een landelijke kaart van overstromingsrisico's.

Toelichting

In heel Nederland is het risico op overstroming vanaf de zee groter dan 1 op 10.000 jaar. Alleen indien het gebouw in de buurt van een rivier ligt moet het risico op overstroming door een rivier worden bepaald. Zie hiervoor onderstaande toelichting:

Kijk op <http://nederland.risicokaart.nl/> om te bepalen of uw gebouw in een gebied staat met een hoog overstromingsrisico.

Als het scherm is geopend klikt u op "kies een thema", kies het thema natuurrampen. Vink hier alle opties af, behalve de opties onder "overstroming onbedijkte rivier".

Laag risico is 1 op 250 en het perceel wordt niet blauw

Middel risico is 1 op 250 en het perceel wordt blauw

Groot risico is 1 op 50 en het perceel wordt blauw

09POL009A

Onderwerp

Overstromingsrisico gebouw

Doel

Aanmoedigen om te ontwikkelen in gebieden met laag overstromingsrisico.

Vraag

Staat het gebouw in een gebied met een hoog overstromingsrisico?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Laag risico [4 punten]
- Gemiddeld risico [2 punten]
- Hoog risico [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Plattegrond van het perceel met de locatie van het gebouw op het perceel, bevestiging van de status van het perceel door de assessor aan de hand van de landelijke kaart van overstromingsrisico's.

Toelichting

Kijk op risicokaart.nl om te bepalen of u in een gebied staat met een hoog overstromingsrisico.

09POL010A

Onderwerp

Locatie gevoelige ruimtes

Doel

Herkennen en aanmoedigen van het nemen van maatregelen om de impact van overstroming te beperken als het gebouw in een gebied met een gemiddeld of hoog risico staat, door gevoelige functies en gebieden te plaatsen boven de vloedlijn.

Vraag

Indien het gebouw in een gebied met een middelmatig of hoog overstromingsrisico staat: bevinden alle gevoelige ruimten/functies in het gebouw zich boven de overstromingslijn?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Het gebouw staat in een gebied met laag risico [3 punten]
- Ja [3 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Bevestiging dat alle gevoelige ruimten zich boven de overstromingslijn bevinden, tekening met overstromingslijn in verband met het gebouw.

Toelichting

Onder gevoelige ruimten worden ruimten verstaan, waar zich voor het milieu schadelijke stoffen bevinden, of apparatuur, die bij blootstelling aan water schadelijke stoffen gaat afscheiden, dan wel ruimtes welke zijn afgewerkt met materialen die bij langdurige blootstelling aan water schadelijke stoffen gaan afscheiden.

09POL011A

Onderwerp

Rubuustheid tegen overstromingsschade

Doel

Herkennen en aanmoedigen van het nemen van maatregelen om de impact van overstroming te beperken als het gebouw in een gebied met een gemiddeld of hoog risico staat, door een buffer in te bouwen in het gebouw.

Vraag

Zijn ruimten die gevaar lopen op overstromingsschade voldoende beschermd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Het gebouw staat in een gebied met laag risico [4 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Bevestiging dat alle ruimten die gevaar lopen voldoende bestand zijn tegen overstroming of makkelijk kunnen herstellen van, locatie/beschrijving van van de oplossing voor visuele inspectie door controleur, tekeningen met elasticiteitskenmerken.

Toelichting

De Engelse term die in deze credit wordt gebruikt is de term resilience, dit kan ook betekenen buffer of eenvoudig te herstellen.

09POL012A

Onderwerp

Duurzaam drainagesysteem

Doel

Herkennen en aanmoedigen van het nemen van maatregelen om de impact van overstroming te beperken als het gebouw in een gebied met een gemiddeld of hoog risico staat, door het opnemen van een Sustainable Drainage Systems (SuDS).

Vraag

Is waar nodig een duurzaam drainagesysteem (SuDS, Sustainable Drainage System) ingebouwd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Er is advies van deskundigen ingewonnen [1 punt]
- Er is advies van deskundigen ingewonnen en de meeste aanbevolen SuDS-maatregelen zijn doorgevoerd [2 punten]
- Alle aanbevolen SuDS-maatregelen zijn doorgevoerd [2 punten]
- Volgens advies van deskundigen zijn er geen relevante SuDS-maatregelen om door te voeren [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Bevestiging dat advies is ingewonnen, rapport met details over het advies, dossiers van handelingen/werkzaamheden naar aanleiding van het advies.

Toelichting

Als u bij vraag 07008A en 07009A hebt aangegeven dat uw perceel en gebouw niet in een gebied met hoog risico staan, dan mag u hier aangeven dat er volgens advies van deskundigen geen relevante maatregelen zijn om uit te voeren.

Referenties

http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_urban_drainage_systems

09POL013A

Onderwerp

Airconditioning, koude-opslag, koelsystemen

Doel

Verlagen van het vervuilingsrisico door lekkages en emissies van gebouwinstallaties zoals airconditioning en koudeopslag.

Vraag

Maakt het gebouw gebruik van een airconditioning- of ander koudeopslag-/koelsysteem?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [10 punten]
- Ja [0 punten]
- Ja, echter de toegepaste koudemiddelen zijn minder schadelijk (H₂O, CO₂, NH₃) [5 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Bevestiging tijdens visuele inspectie door de assessor dat er geen airco- of koelinstallaties zijn geïnstalleerd.

Bevestiging van de aanvrager dat er geen airconditioning is.

09POL014A

Onderwerp

Gasgestookt ruimteverwarming & toestellen

Doel

Het stimuleren van de toepassing van verwarmingssystemen waarbij de NO_x-emissie wordt geminimaliseerd. Hierdoor wordt lokale luchtvervuiling gereduceerd.

Vraag

Wordt het gebouw verwarmd met lage uitstoot van NO_x?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 15 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Het pand is gasgestookt of aangesloten op stadsverwarming [5 punten]
- De maximale aan ruimteverwarming gerelateerde droge NO_x-emissie is kleiner of gelijk aan 70 mg/kWh geleverde warmte-energie. [10 punten]
- De maximale aan ruimteverwarming gerelateerde droge NO_x-emissie is kleiner of gelijk aan 50 mg/kWh geleverde warmte-energie. [13 punten]
- De maximale aan ruimteverwarming gerelateerde droge NO_x-emissie is kleiner of gelijk aan 35 mg/kWh geleverde warmte-energie. [15 punten]
- Nee [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte/boiler, type verwarmingssysteem. Te bevestigen tijdens visuele inspectie door de assessor.

NO_x berekening van de verwarmingsinstallaties.

Definities

NO_x-emissies

Giftige gassen die ontstaan bij de verbranding van fossiele brandstoffen. Door warmte en zonlicht reageert NO_x waardoor ozon ontstaat, wat serieuze ademhalingsproblemen veroorzaakt. Het reageert ook met water, waardoor zure regen ontstaat. Dit heeft nadelige effecten voor ecosystemen.

Toelichting

BREEAM-NL Nieuwbouw Pol 4 Ruimte verwarming gasgestookte NO_x emissies

09POL015A

Onderwerp

ODP van koelmiddelen voor koelinstallaties

Doel

Verlagen van het vervuilingsrisico door lekkages en emissies van koelinstallaties.

Vraag

Zijn er koelinstallaties aanwezig die gebruikmaken van CFK's of andere stoffen die de ozonlaag afbreken?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- De totale lading van koelinstallaties met een ODP van >0 is minder dan 5 kg [1 punt]
- Alle gebruikte koelinstallaties hebben een ODP van nul [2 punten]
- De totale lading van de koelinstallaties is minder dan 5 kg [2 punten]
- Er worden vaste koelmiddelen gebruikt [2 punten]
- Er worden geen koelmiddelen gebruikt [2 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding, schema's koelinstallaties.

Definities

ODP: Ozon Depletion Potential Het ozonafbrekend vermogen van een chemische stof, is een getal dat het relatief vermogen aangeeft van die stof om de ozonlaag af te breken, ten opzichte van trichloorfluormethaan (CFC-11), waarvan het ozonafbrekend vermogen per definitie vastgesteld is op 1,0. Het is dus het globale verlies aan stratosferische ozon door een bepaalde hoeveelheid van de chemische stof, gedeeld door het globale ozonverlies door eenzelfde hoeveelheid CFC-11.

Men gebruikt voor ozonafbrekend vermogen de afkorting ODP, van de Engelse term Ozone depletion potential. ODP's van ozonafbrekende stoffen zijn vastgesteld door het Protocol van Montreal. Het zijn geschatte waarden op basis van wiskundige modellen[1], en kunnen herzien worden aan de hand van nieuwe wetenschappelijke kennis.

CFK's Cfk's (chloorfluorkoolwaterstoffen) zijn kunstmatige stoffen, die bestaan uit chloor (Cl), fluor (F) en koolstof (C). Het duurt vaak decennia voordat ze zijn afgebroken. Ze hebben een aantal zeer schadelijke gevolgen voor mens en milieu. Zo tasten ze de ozonlaag aan, dragen ze bij aan het broeikaseffect.

Referenties

Het F-Gassenbesluit en de ministeriële regeling Koeltechniek.

09POL016A

Onderwerp

GWP van koelmiddelen voor koelinstallaties

Doel

Verlagen van het vervuilingsrisico door lekkages en emissies van koelinstallaties.

Vraag

Zijn er koelinstallaties aanwezig die gebruikmaken van HCFK's of andere koelmiddelen met een mondiale-opwarmingspotentieel van meer dan 5?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Ja [0 punten]
- De totale lading van koelinstallaties met een GWP van > 5 is minder dan 5 kg [3 punten]
- Alle gebruikte koelinstallaties hebben een GWP van < 5 [4 punten]
- De totale lading van de koelinstallaties is < 5 kg [3 punten]
- Er worden vaste koelmiddelen gebruikt [4 punten]
- Er worden geen koelmiddelen gebruikt [4 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Locatie van technische ruimte voor visuele inspectie door controleur, relevant gedeelte van bedienings- en onderhoudshandleiding, schema's koelinstallaties.

Definities

Halonen of HCFK's zijn koolwaterstoffen die gehalogeneerd zijn, dat wil zeggen dat er een van de halogenen aan is toegevoegd op de plaats van een waterstofatoom, zoals chloor, broom of fluor. Het woord halon is een samentrekking van de Engelse term halogenated hydrocarbon. CFK's vormen een speciale groep halonen; ze bevatten chloor of fluor maar geen broom. Halonen zijn bijzonder stabiele stoffen en zijn bestand tegen zeer hoge temperaturen.

Mondiale-opwarmingspotentieel (GWP=Global Warming Potential) is een aanduiding voor de mate waarin een broeikasgas kan bijdragen tot de klimaatverwarming. De internationaal gebruikte afkorting is GWP (van Global Warming Potential). Het is een relatieve maat, die het aardopwarmingsvermogen van een broeikasgas aangeeft vergeleken met dat van koolstofdioxide (CO₂); meer bepaald, het opwarmingsvermogen in een periode van 100 jaar van 1 kg van het gas ten opzichte van 1 kg CO₂.

Het aardopwarmingsvermogen is afhankelijk van de gebruikte tijdsperiode; voor sommige gassen vergroot het wanneer een langere tijdsperiode wordt beschouwd, voor andere gassen verkleint het; dit hangt af van de levensduur van de gassen in de atmosfeer. De snelheid waarmee de concentratie van een gas in de

atmosfeer vermindert in de tijd is niet altijd even goed gekend en daarom zijn niet alle waarden van het aardopwarmingsvermogen even betrouwbaar.

Het aardopwarmingsvermogen van koolstofdioxide is per definitie gelijk aan 1.

Referenties

BREEAM NL Nieuwbouw Credit POL 1.

09POL017B

Onderwerp

Procedure verontreinigingsincidenten

Doel

Verlagen van het vervuilingsrisico door lekkages en emissies van het gebouw, door ontwikkeling en implementatie van een procedure voor vervuilingenincidenten conform PPG21 richtlijnen.

Vraag

Is er een procedure voor verontreinigingsincidenten conform PPG21 aanwezig?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van de noodprocedure en ondertekende verklaring dat deze voldoet aan PPG21 of gelijkwaardig.

Referenties

Beschikbaar via <http://publications.environment-agency.gov.uk/pdf/PMHO0204BHUP-e-e.pdf>

09POL018B

Onderwerp

Emissies naar de lucht

Doel

Herkennen en aanmoedigen van maatregelen die genomen zijn om luchtvervuilingsemissies te verminderen volgens richtlijnen van part 1 of part 2 van de Britse Environmental Protection Act of de Nederlandse Wet Milieu Beheer.

Vraag

Valt het gebouw vanwege de lozingen door het gebouw in de lucht onder de zogeheten Part 1 of Part 2-regeling krachtens artikel 6 van de Britse Environmental Protection Act of de Nederlandse Wet Milieu Beheer.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Niet van toepassing [5 punten]
- Part 1 [3 punten]
- Part 2 [3 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Ondertekende verklaring dat het gebouw niet onder de Deel 1- of Deel 2-regeling krachtens de Environmental Protection Act valt, bevestiging dat het gebouw onder de Deel 1- of Deel 2-regeling valt.

Toelichting

Deze vraag is letterlijk overgenomen uit de UK. Voor vergelijkbaarheid verwijzen wij u naar vergelijkbare wetten in Nederland betreffende emissies naar de lucht. Die staan in het Activiteitenbesluit, de Wet milieubeheer, en dan met name hoofdstuk 5 over de luchtkwaliteit. Ook kan er plaatselijk een wet van toepassing zijn in de Provinciale Milieuverordening (PMV). Als uw bedrijf of inrichting valt onder de Wet milieubeheer, vul dan Part 1 in. In Nederland maken we bij de puntentoekenning geen onderscheid tussen Part 1 en Part 2.

09POL019A

Onderwerp

Opslagruimte chemische stoffen

Doel

Het onderkennen en aanmoedigen van maatregelen om chemische vervuiling te verminderen door hermetisch gesloten ruimtes die minimaal 110% capaciteit hebben van de opgeslagen chemicaliën voor het geval van storing en wordt dit regelmatig gecontroleerd.

Vraag

Kunnen hermetisch gesloten ruimten 110% van de daarin opgeslagen chemische stoffen bevatten?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Geen hermetisch gesloten ruimten nodig, want op het perceel zijn geen vloeistoffen opgeslagen waarvoor dergelijke ruimten nodig zijn [5 punten]
- Ja [5 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Plattegronden met hermetisch gesloten ruimten of bevestiging dat er geen hermetisch gesloten ruimten zijn vereist, specificatie van hermetisch gesloten ruimten, te bevestigen tijdens visuele inspectie door de assessor.

09POL020B

Onderwerp

Opslagruimte chemische stoffen, periodieke controle

Doel

Herkennen en aanmoedigen van maatregelen om chemische vervuiling te verminderen door hermetisch afsluitbare opslagruimte en regelmatige controle daarvan.

Vraag

Worden hermetisch gesloten opslagruimten periodiek gecontroleerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

Weet niet [0 punten]

Nee [0 punten]

Geen hermetisch gesloten ruimten nodig, want op het perceel zijn geen stoffen opgeslagen waarvoor dergelijke ruimten nodig zijn [5 punten]

Ja [5 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Een exemplaar van de dossiers van de uitgevoerde periodieke controles.

09POL021A

Onderwerp

Filtering keukenwaterafval

Doel

Herkennen en aanmoedigen van maatregelen om watervervuiling te minimaliseren door keukenwater te filteren.

Vraag

Wordt het keukenafvalwater gefilterd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Niet van toepassing, geen keuken [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Relevant gedeelte van de bedienings- en onderhoudshandleiding, specificatie van het filtersysteem, dossiers van uitgevoerd onderhoud.

09POL022B

Onderwerp

Onderzoek bodemvervuiling perceel

Doel

Herkennen en aanmoedigen van een grondonderzoek om te bepalen of de grond vervuild is.

Vraag

Is het perceel volledig gecontroleerd op bodemvervuiling?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja, er is een historisch onderzoek uitgevoerd naar bodemvervuiling op het perceel [2 punten]
- Ja, er is onderzoek uitgevoerd, waarbij bodemonsters zijn genomen en getest op vervuiling [3 punten]
- Ja, er is onderzoek uitgevoerd, waarbij monsters zijn genomen en alle aanbevelingen van het onderzoek zijn opgevolgd [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van vervuilingsonderzoek, bodemvervuilingsrapport.

Definities

Historisch onderzoek houdt in, dat er is nagegaan of er eerder een bodemonderzoek heeft plaatsgevonden en wat de uitkomsten van dat onderzoek bekend zijn.

Toelichting

Ook voor bestaande gebouwen is het belangrijk om te weten of de grond waarop het gebouw staat vervuild is.

Referenties

BREEAM-NL Nieuwbouw LE2

09POL023B

Onderwerp

Klachtenprocedure licht- en geluidsvervuiling

Doel

Herkennen en aanmoedigen van de implementatie van procedures om het effect van licht- en geluidsvervuiling van het gebouw/perceel te minimaliseren en de ontwikkeling en implementatie van een klachtenprocedure.

Vraag

Is er een klachtenprocedure voor de afhandeling van klachten met betrekking tot licht- en geluidsvervuiling afkomstig van het gebouw/perceel?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [4 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van de gedocumenteerde procedure, klachtendossiers, dossiers van getroffen maatregelen.

Toelichting

Auditor moet beoordelen of in de omschreven klachtenprocedure goed wordt omgegaan met klachten.

09POL024G

Onderwerp

Milieubeleid gebruik van de asset

Doel

Herkennen en aanmoedigen van goed beleid, bepalen van doelstellingen en monitoren van bedrijfsactiviteiten met betrekking tot de gestelde doelstellingen om zo vervuiling tengevolge van het gebruik van de asset te voorkomen.

Vraag

Pakt u vervuiling aan door risico's te vermijden en te beheren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 3 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

Waar nodig niet-vervuilende/niet-schadelijke alternatieven gebruiken (waaronder minimaal, voor zover van toepassing: schoonmaakproducten, koelmiddelen, smeermiddelen, olien, hydraulische vloeistoffen, lakken, hechtmiddelen, batterijen) [1 punt]

De vervuiling van het milieu reduceren en effectief beheersen (waaronder minimaal, voorzover van toepassing: verlichting, lawaaiproducerende fabriek/apparatuur, verkeersoverlast). [1 punt]

Informatie en procedures om effectief te reageren op incidenten (PPG21 biedt nuttige informatie) [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van de gedocumenteerde procedure, klachtendossiers, dossiers van getroffen maatregelen.

Referenties

PPG21: <http://publications.environment-agency.gov.uk/pdf/PMHO0204BHUP-e-e.pdf>

09POL025G1

Onderwerp

Meerdere initiatieven ter voorkoming van vervuiling.

Doel

Herkennen en aanmoedigen van beleid en preventie van vervuiling door het toepassen van meerdere initiatieven.

Vraag

Welke van de volgende initiatieven ter voorkoming van vervuiling zijn er genomen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 4 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Werkingssfeer en doelstellingen zijn vastgelegd [1 punt]
- Vervuilingsrisico's -niveaus en -incidenten worden geregistreerd [1 punt]
- Omvat regelmatige inspectie en periodiek onderhoud van vervuilende stoffen in machines/apparaten die in de organisatie voor de dagelijkse activiteiten worden gebruikt [1 punt]
- Er zijn streefcijfers vastgelegd om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd [1 punt]
- Vervuilingsrisico's -niveau's en -incidenten worden bewaakt [1 punt]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Tussen haakjes achter de antwoordmogelijkheden

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

09POL025G2

Onderwerp

Meerdere initiatieven ter voorkoming van vervuiling

Doel

Herkennen en aanmoedigen van beleid en preventie van vervuiling door het toepassen van meerdere initiatieven.

Vraag

Welke van de volgende initiatieven ter voorkoming van vervuiling zijn er genomen?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 10 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. uit de volgende mogelijkheden:

- Er worden initiatieven ontplooid om vervuiling te voorkomen [4 punten]
- Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van de preventie en beheersing van vervuiling [1 punt]
- Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers ten aanzien van afvalbeheer [1 punt]
- Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor de preventie en beheersing van vervuiling worden formele, regelmatige cursussen aangeboden [1 punt]
- Bevat mechanismen om feedback op te nemen in procedures of strategie [1 punt]
- Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices [1 punt]
- EMS bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d. [1 punt]

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat wij in Nederland in deze lange lijst een onderscheid zien in beleidsvragen en uitvoeringsvragen. (in navolging van de Deming circle: Plan, Do, Check, Act).

09POL026G1

Onderwerp

Milieubeleid gebruik van de asset, resultaten

Doel

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in vervuilingsbeheer en preventiedoelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van vervuilingspreventie bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele doelstellingen ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke doelstellingen ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [2 punten]
- De meeste doelstellingen ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [3 punten]
- Alle doelstellingen ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [5 punten]
- Geen doelstellingen ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

09POL026G2

Onderwerp

Milieubeleid gebruik van de asset, resultaten

Doel

Herkennen en aanmoedigen van behaalde resultaten in vervuilingsbeheer en -preventie doelstellingen.

Vraag

Zijn de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen ten aanzien van vervuilingsbeheer en -preventie bereikt en doorgevoerd?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 5 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Enkele verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [1 punt]
- Belangrijke verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [2 punten]
- De meeste verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [3 punten]
- Alle verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [5 punten]
- Geen verbeteringen of geplande streefcijfers ten aanzien van vervuiling zijn bereikt [0 punten]
- Anders [0 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Exemplaar van dossier van KPI's en hoe deze zijn bereikt, gegevensbron.

Toelichting

De reden dat er een G1 en een G2 is, is dat de antwoordopties in de eerste Engelse versie allemaal samen in 1 vraag stonden, maar dat het software technisch praktischer is, om losse vragen te stellen.

09POL001B

Onderwerp

Beperking lichtvervuiling

Doel

Verzekeren dat externe verlichting is geconcentreerd en beperkt tot de gepaste gebieden, dat omhoog gerichte verlichting is geminimaliseerd, om zo onnodige lichtvervuiling, energieverbruik en overlast naar naburige gebouwen te verminderen.

Vraag

Neemt u maatregelen om de lichtvervuiling door uw gebouw en perceel te minimaliseren?

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten verdiend worden.

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

- Weet niet [0 punten]
- Nee [0 punten]
- Ja [2 punten]
- Geen aanpassingen nodig [2 punten]

Richtlijnen voor Bewijsvoering

Dossiers van getroffen maatregelen om lichtvervuiling te minimaliseren.

Toelichting

Naar beneden gericht licht is geen lichtvervuiling.

Dimmen van (reclame)verlichting is ook een manier om lichtvervuiling te beperken.

Alleen de toepassing van energiezuinige verlichting volstaat hier niet.